

บทความคัดสรร

Signal Comes and Goes Creativities
after Re-Open World 2023 :

The Change in Social and Culture for Smart City

SIARTS XII

สมาคมโรงเรียนส่งเสริมการวิจัย
ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สมาคมมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ (ALCSD)
Association for Local Community and Social Development (ALCSD)

บทความคัดสรร

**Signal Comes and Goes Creativities
after Re-Open World 2023 :**

**The Change in Social and Culture
for Smart City**

บทความคัดสรร

Signal Comes and Goes Creativities after Re-Open World 2023 :

The Change in Social and Culture for Smart City

ISBN 978-616-296-291-2

จัดพิมพ์โดย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะกรรมการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 12
พิสูจน์อักษร ผศ.ดร.ปกรณ เมฆแสงสวย
ศิลปกรรม สันติพงษ์ กาลอรุณ

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม 2566
จำนวนพิมพ์ 300 เล่ม
พิมพ์ที่ สันติศิริการพิมพ์
1316 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 57 แขวงบางบำหรุ
เขตบางพลัด กรุงเทพฯ โทร. 0 - 2424 - 3975

คำนำ

การประชุมวิชาการระดับชาติ Smarts Conference เป็นการประชุมที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันของ 5 สถาบันการศึกษา และ 2 สมาคมวิชาการ วิชาชีพ อันประกอบด้วย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สมาคมเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณชน

การประชุมวิชาการระดับชาติ Smarts Conference ได้จัดอย่างต่อเนื่องมาเป็นประจำทุกปี ซึ่งในปี 2566 เป็นการประชุมวิชาการระดับชาติ Smarts Conference ครั้งที่ 12 ภายใต้หัวข้อ “Signal Comes and Goes: Creativities After Reopening The World 2023, The Changes in Society and Culture for Smart City” โดยได้รับความสนใจจากนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ส่งบทความมาร่วมนำเสนอจำนวนถึง 51 บทความ บทความทั้งหมดได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และได้คัดเลือกบทความคุณภาพจำนวน 8 บทความ มารวบรวมไว้ในหนังสือรวมบทความคัดสรรนี้ คณะผู้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ Smarts Conference หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือรวมบทความนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการแก่ผู้ที่สนใจ และเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างงานวิชาการที่มีคุณค่าต่อไปในอนาคต

สารบัญ

การแปรของคำศัพท์ภาษาถิ่น บริเวณพื้นที่รอยต่อบ้านดอนมหาวัน ประเทศไทย และบ้านดอน ประเทศลาว	7	การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	112
The Lexical Variants of Dialects in the Transition Area between Ban Don Maha Wan in Thailand and Ban Don in Laos		Assessment of the Bachelor of Education Program in Thai (Revised 2019) Nakhon Pathom Rajabhat University	
การศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือ รวมเรื่องสั้น <i>FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน</i>	29	เสี้ยวสำนักข่า : นาฏกรรมไทยสร้างสรรค์ในมุมมองที่แตกต่าง จาก นาฏกรรมแบบขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	142
The Critical Concept Study of Chinese - Thai Family Theme in the Collected Short Stories <i>FAMILY COMES FIRST</i> - Duay Rak Lae Phupang		The Shape of Shurpanakha: Thai - Creative Dramatic Works on a Different Perspective of Thai - Traditions Dramatic Works	
การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อ กลุ่มชายรักชายในสังคมไทย ผ่าน กรณีศึกษานิตยสารนีออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538	65	การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิสาละพราชมราชภัฏนครปฐม	159
The Changes of HIV/AIDS Discourses towards Gay in Thai Society in a Case Study of Neon Magazine from 1984 - 1995.		The Creation of a Dance : Visa Ratra Prajaya Rajabhat Nakhon Pathom	
การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้าน (Work From Home) : ศึกษากรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจ สอบกำกับการทำงานทางอิเล็กทรอนิกส์	87	ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูง ของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม	174
The Protection of Personal Data of Employee during the Period of Working form Home: A Case Study of Collecting Personal Data for Work Inspection via Electronic Means.		Factors that Make Organizations Highly Collaborative in Nakhon Pathom Municipality, Nakhon Pathom	

การแปรของคำศัพท์ภาษาถิ่น
บริเวณพื้นที่รอยต่อบ้านดอนมหาวันประเทศไทย
และบ้านดอน ประเทศลาว

The Lexical Variants of Dialects
in the Transition Area between
Ban Don Maha Wan in Thailand
and Ban Don in Laos

วัลจิลิน จันทรวิโรจน์¹

Waljilyn Jantharaviroj

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว และเพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นของทั้งสองพื้นที่ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าไค - สแควร์ กลุ่มเป้าหมายคือประชากรในบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
Lecturer, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna
Lampangwaljilyn@gmail.com

จังหวัดเชียงราย และบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวรวมทั้งสิ้น 120 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียงอำเภอเวียงของ จังหวัดเชียงรายใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 83.43 ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 16.34 และภาษาลาว ร้อยละ 0.23 ส่วนประชากรในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 53.57 ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 39.90 ภาษาลาว ร้อยละ 6.33 และภาษาอื่นๆ ร้อยละ 0.20 นอกจากนี้ยังพบว่า ประชากรในบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียงอำเภอเวียงของ จังหวัดเชียงราย ปัจจัยเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนพื้นที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว พบว่าปัจจัยด้านเพศและอายุมีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: การแปรของคำศัพท์ ภาษาถิ่น บริเวณพื้นที่รอยต่อ

Abstract

The purposes of this research are to study the proportion of dialect variation of daily life lexicons using between the transition area of Ban Don Maha Wan, Wiang sub - district, Chiang Khong district in Chiangrai Thailand and Ban Don, Huay Say sub - district, Bor Keaw district in Laos and find out the effects of social factors on dialect variation

between the transition area. The data is collected by interview and analyzed by Mean, Percentage, and Chi - Square. The sample is 120 people who live in the transition area.

The results reveal that the participants in Ban Don Maha Wan, Wiang sub - district, Chiang Khong district in Chiangrai use Northern Thai dialect the most at the percentage of 83.43 followed by Central Thai dialect and Lan Chang dialect (Loas) at the percentage of 16.34 and 0.23 respectively. While in Ban Don, Huay Say sub - district, Bor Keaw district in Laos, the participants use Northern Thai dialect the most at the percentage of 53.57 followed by Central Thai dialect, Laos and other at the percentage of 39.90, 6.33, and 0.20 respectively. Moreover, it is found that in Ban Don Maha Wan, Wiang sub - district, Chiang Khong district in Chiangrai, gender is not factor that affect the dialect variation in the area with statistically significant at the level of 0.05 while age factor is related to the lexical variation at the level of 0.05. Whereas in Ban Don, Huay Say sub - district, Bor Keaw district in Laos, gender and age are significantly affected the lexical variation at the significance level of 0.05.

Keywords: lexical variants dialects transition areas

บทนำ

ภาษาถิ่นคือ ภาษาย่อยของภาษาหนึ่งที่มีความแตกต่างออกไปตามพื้นที่ที่ผู้พูดอาศัยอยู่ ในประเทศไทยเป็นที่ทราบดีว่า ภาษาถิ่นสามารถแบ่งกว้างๆ ออกเป็น 4 ถิ่นคือ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ และนิยมเรียกสั้นๆ ว่า ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาใต้ โดยภาษาถิ่นในแต่ละถิ่นมีความแตกต่างกันหลายประการทั้งระบบเสียง ระบบคำ และระบบความหมาย

ในปัจจุบันการศึกษาเรื่องภาษาไทยถิ่น (Dialectology) ในประเด็นเรื่องการแปรของภาษา ได้รับความสนใจจากนักภาษาศาสตร์จำนวนมาก เนื่องจากการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดการสัมผัสของภาษาและใช้ภาษาร่วมกันของคนในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกันโดยไม่คำนึงถึงแนวแบ่งเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือเส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) ทรัธกิลล์ (Trudgill, 2004) ได้ให้ความเห็นว่าเมื่อคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันมีการปฏิสัมพันธ์กัน จำเป็นต้องปรับการสื่อสารเข้าหากัน ทำให้เกิดการสัมผัสของภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น และการปรับภาษาเพื่อให้การสนทนาเป็นไปด้วยความราบรื่น ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปสามารถก่อให้เกิดการแปรของภาษาถิ่นได้ โดยการแปรของภาษาถิ่นจะพบได้ในหลายระดับ เช่นในระบบเสียง ระบบคำ ระบบไวยากรณ์ และระบบความหมาย โดยพบว่าส่วนใหญ่การแปรของภาษาถิ่นในระดับคำศัพท์จะมีการแปรของการใช้มากที่สุด (ฉัลลิกา มหาพุลผล และ กัลยา ดิงศรัทีย, ม.ร.ว., 2561) นอกจากนี้ยังพบว่าการแปรด้านคำศัพท์มีอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ การแปรด้านคำศัพท์อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางโครงสร้าง การแปรด้านคำศัพท์จากศัพท์เฉพาะถิ่น การแปรด้านคำศัพท์จากการยืมคำศัพท์ และการแปรด้านคำศัพท์จากการสร้างศัพท์ใหม่ (ยุทธพร นาคสุข และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561) นอกจากนี้ในการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแปรของภาษา จะมุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร

ทางภาษาศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางสังคมศาสตร์ เช่น เพศ อายุ การศึกษา ภูมิภาค ชนชาติพันธุ์ และสถานการณ์การใช้ภาษา โดยแฮทฟิลด์ (Hatfield, 2005) ได้ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ เพศ และภูมิภาค เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการแปรของคำศัพท์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่งานวิจัยของสมปราชญ์ (สมปราชญ์ วุฒิจันทร์, 2561) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบริเวณรอยต่อระหว่างภาษาถิ่นกลางและภาษาถิ่นใต้ ประชาชน 3 กลุ่มอายุได้แก่ กลุ่มอายุ 10-20 ปี กลุ่มอายุ 30-40 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นแตกต่างกันไป นอกจากนี้การศึกษาการแปรของคำศัพท์และเสียงในภาษาถิ่นยะลา พบว่ามีการแปรการใช้คำศัพท์ และเสียงตามอายุของผู้บอกภาษา และอยู่ในระหว่างกระบวนการแปรของคำศัพท์และเสียงที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (วาริต เจริญราษฎร์, 2564)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการแปรของภาษาถิ่นในระดับคำศัพท์ (Lexical Variation) ที่สัมพันธ์กับตัวแปรทางสังคมศาสตร์ ด้านเพศและอายุ ในบริเวณรอยต่อของพื้นที่การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ในบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และภาษาลาว ในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว โดยบริเวณรอยต่อของทั้งสองพื้นที่ที่มีการติดต่อสื่อสาร และคมนาคมผ่านเรือโดยสารข้ามฟากและสะพานข้ามแม่น้ำโขงมิตรภาพไทย-ลาว 4 (เชียงของ - ห้วยทราย) ตั้งแต่ปี 2556 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและประชาคมอาเซียน (ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ, 2556)

บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตกรรมริมแม่น้ำโขง ในขณะที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว เป็นเมืองทำการค้าที่ใหญ่ที่สุดริมแม่น้ำโขงที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่บริเวณดังกล่าว

สังเกตเห็นว่าประชากรในในบ้านดอนมหวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย มีการใช้คำศัพท์ทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นกลางควบคู่กันไป ในขณะที่ประชากรในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว ใช้ภาษาลาว ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นกลางปะปนกันไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณดังกล่าว รวมทั้งต้องการศึกษาว่าการแปรของการใช้คำศัพท์มีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางภาษาศาสตร์ด้านเพศ และอายุหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว
2. เพื่อศึกษาตัวแปรทางสังคมด้านเพศ และอายุ ว่ามีผลกระทบต่อ การแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นของทั้งสองพื้นที่หรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีการแปรของคำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมทาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว
2. ตัวแปรทางสังคมด้านเพศ และอายุ มีผลกระทบต่อการแปรของ การใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นของทั้งสองพื้นที่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดการศึกษาในประเด็นการแปรของ
ภาษาถิ่นในระดับคำศัพท์ และตัวแปรทางสังคมด้านเพศและอายุเท่านั้น โดย
ศึกษาการแปรของคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน 50 หน่วยอรรถ

- ## 2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ได้แก่ กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพค้าขาย และประชาชนทั่วไป บริเวณพื้นที่ทั้ง 2 พื้นที่ๆ ละ 60 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน แบ่งเป็นเพศชายและหญิง โดยแต่ละเพศแบ่งเป็นช่วงกลุ่มอายุ 3 กลุ่ม ตามหลักประชากรศาสตร์ (Demography) ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่ม Baby Boomer (อายุระหว่าง 58 - 76 ปี) กลุ่มที่ 2 กลุ่ม Generation X (อายุระหว่าง 43 - 57 ปี) และกลุ่มที่ 3 กลุ่ม Generation Y (อายุระหว่าง 25 - 42 ปี) โดยได้แสดงข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : ขอบเขตการวิจัยด้านกลุ่มตัวอย่าง

[illegible]

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหวาน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงที่ตั้งบ้านดอนมหวาน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว

ที่มา: <https://th.wikipedia.org/>

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึง การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการเก็บข้อมูล หน่วยคำศัพท์ที่ใช้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรของภาษาถิ่น ในบริเวณพื้นที่ต่างๆ รวมถึงบริเวณพื้นที่รอยต่อเพื่อเป็นประโยชน์ในการอภิปรายผลวิจัยในงานวิจัยครั้งนี้

2. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผ่านแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นวิธีที่ได้ผลที่ถูกต้องและแม่นยำ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำศัพท์ 50 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 4 ข้อ ได้แก่ 1. คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง 2. คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ 3. คำศัพท์ภาษาลาว และตัวเลือกที่ 4. ภาษาอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “จิ้งจก” ผู้วิจัยถามผู้ตอบแบบสอบถามว่า ท่านออกเสียงคำนี้ว่าอย่างไร หลังจากนั้นผู้วิจัยจะใส่เครื่องหมาย x หน้าคำที่ตรงกับคำที่ผู้ตอบแบบสอบถามออกเสียง เป็นต้น ยกตัวอย่างคำในแบบสอบถาม เช่น จิ้งจก

ก. จิ้งจก ข. จักกิม ค. จี้เกียม ง. อื่นๆ

3. คำศัพท์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้คำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันจำนวนทั้งสิ้น 50 หน่วยย่อย ได้แก่ หมวดร่างกาย 7 หน่วยย่อย หมวดอาหาร ผัก และผลไม้ 7 หน่วยย่อย หมวดเชื้อสัตว์ 7 หน่วยย่อย หมวดอารมณ์ความรู้สึกและการกระทำ 7 หน่วยย่อย หมวดสิ่งก่อสร้าง 7 หน่วยย่อย หมวดของใช้ 7 หน่วยย่อย และหมวดอื่นๆ 8 หน่วยย่อย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าไค-สแควร์ โดยพิจารณาว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละคน แต่ละเพศ และแต่ละช่วงอายุเลือกใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นใด หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กันของเพศ

และอายุ กับการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น นำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าไค - สแควร์ ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว และเพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นของทั้งสองพื้นที่ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว แสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 : ร้อยละการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว

บริเวณพื้นที่รอยต่อ	ภาษาไทย ถิ่นกลาง	ภาษาไทย ถิ่นเหนือ	ภาษา ลาว	อื่นๆ
บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ	16.34	83.43	0.23	0
บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว	39.90	53.57	6.33	0.20

จากตารางที่ 2 สรุปได้ ประชากรในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุดร้อยละ 83.43 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 16.34 และภาษาลาว ร้อยละ 0.23 ในขณะที่ประชากรบริเวณบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 53.57 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 39.90 ใช้ภาษาลาว ร้อยละ 6.33 และใช้ภาษาอื่นๆ ร้อยละ 0.20

2. ผลการศึกษาปัจจัยทางเพศและอายุที่มีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว แสดงในตารางที่ 3, 4 และ 5 ดังนี้

ตารางที่ 3 : ร้อยละการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น โดยแบ่งตามปัจจัยทางเพศ

บริเวณพื้นที่รอยต่อ	เพศ	ภาษาไทย ถิ่นกลาง	ภาษาไทย ถิ่นเหนือ	ภาษา ลาว	อื่นๆ
บ้านดอนมหาวัน ตำบล เวียง อำเภอเชียงของ	ชาย	7.27	42.53	1.30	0
	หญิง	9.07	40.90	5.03	0
บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว	ชาย	15.33	33.37	0.20	0
	หญิง	24.57	20.20	0.03	0.20

จากตารางที่ 3 สรุปการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น โดยแบ่งตามปัจจัยทางเพศพบว่า ประชากรในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ส่วนมากเพศชายใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 42.53 และร้อยละ 40.90 ตามลำดับ ในขณะที่

ที่เพชฌึงมีการใช้ภาษาไทยกลางมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 9.07 และร้อยละ 7.27 และภาษาลาวร้อยละ 5.03 และ ร้อยละ 1.30 ตามลำดับ

ส่วนประชากรบริเวณพื้นที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว พบว่าส่วนมากเพศชายใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 33.37 และร้อยละ 20.20 ตามลำดับ สำหรับภาษาไทยถิ่นกลาง เพศหญิงมีการใช้มากกว่าเพศชายร้อยละ 24.57 และร้อยละ 15.33 ในขณะที่เพศชายใช้ภาษาลาวมากกว่าเพศหญิงร้อยละ 0.20 และร้อยละ 0.03 ตามลำดับ นอกจากนี้เพศหญิงในพื้นที่ดังกล่าวมีการใช้ภาษาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาลาวอีกร้อยละ 0.20

ตารางที่ 4 : ร้อยละการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น แบ่งตามปัจจัยด้านอายุ

บริเวณพื้นที่รอยต่อ	อายุ (ปี)	ภาษาไทยถิ่นกลาง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาลาว	อื่นๆ
บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอยางทอง	25 - 42	0.87	32.46	0	0
	43 - 57	0.33	32.80	0.20	0
	58 - 76	15.14	18.17	0.03	0
บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว	25 - 42	26.53	6.73	0.07	0
	43 - 57	0.07	29.00	4.13	0.13
	58 - 76	13.30	17.80	2.13	0.07

จากตารางที่ 4 สรุปการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น แบ่งตามช่วงอายุได้ดังนี้ ประชากรในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอยางทอง

เชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย พบว่าประชากรช่วงอายุ 25 - 42 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 32.46 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 0.87 ช่วงอายุ 43 - 57 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 32.80 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 0.33 และใช้ภาษาลาวน้อยที่สุด ร้อยละ 0.20 และช่วงอายุ 58 - 76 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 18.17 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 15.14 และใช้ภาษาลาวน้อยที่สุด ร้อยละ 0.03

ในขณะที่ประชากรบริเวณพื้นที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว แสดงให้เห็นว่าประชากรช่วงอายุ 25 - 42 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด ร้อยละ 26.53 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ร้อยละ 6.73 และใช้ภาษาลาว น้อยที่สุดร้อยละ 0.07 ช่วงอายุ 43 - 57 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 29 รองลงมาใช้ภาษาลาว ร้อยละ 4.13 และใช้ภาษาไทยถิ่นกลางน้อยที่สุด ร้อยละ 0.07 และช่วงอายุ 58 - 76 ปี ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 17.80 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลางร้อยละ 13.30 และใช้ภาษาลาวน้อยที่สุดร้อยละ 2.13

ตารางที่ 5 : การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น โดยใช้ค่าไค - สแควร์ (Test of Chi - Square) ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พื้นที่บริเวณรอยต่อ	ปัจจัย	Pearson Chi - Square	Sig.
บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอยางทอง	เพศ	0.298	.862
	อายุ	31.459	.00
บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว	เพศ	8.346	.039
	อายุ	44.552	.00

จากตารางที่ 5 สรุปได้ดังนี้ ประชากรในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย พบว่าปัจจัยด้านเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ต่อการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในขณะที่ประชากรบริเวณพื้นที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านเพศและอายุมีความสัมพันธ์ต่อการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ประชากรในบริเวณพื้นที่รอยต่อมีการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาลาว โดยประชากรในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุดร้อยละ 83.43 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 16.34 และภาษาลาว ร้อยละ 0.23 ในขณะที่ประชากรบริเวณบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ร้อยละ 53.57 รองลงมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง ร้อยละ 39.90 ใช้ภาษาลาว ร้อยละ 6.33 และใช้ภาษาอื่นๆ ร้อยละ 0.20

2. ปัจจัยด้านเพศและอายุ มีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่าง บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอ

เชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว โดยพบว่า ประชากรในบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัจจัยเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนพื้นที่บ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว พบว่าปัจจัยด้านเพศและอายุมีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยการแปรของการใช้คำศัพท์ของประชากรในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการแปรของภาษาถิ่นมักเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่รอยต่อ หรือบริเวณที่มีพื้นที่ติดกันอยู่แล้ว และหากบริเวณดังกล่าวมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการสัมผัสภาษา (Language Contact) เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัตนา (รัตนา จันทรเทว, 2554) ที่กล่าวไว้ว่า การแปรของการใช้คำศัพท์หรือการสัมผัสภาษาในระดับคำศัพท์ เป็นผลมาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชน และการขยายตัวของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชายแดนและบริเวณพื้นที่รอยต่อ

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชากรในบริเวณพื้นที่รอยต่อของทั้งสองประเทศ มีการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง และมีการใช้คำศัพท์ภาษาลาวน้อยที่สุด และเป็น

ที่น่าแปลกใจว่าประชากรในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวใช้คำศัพท์ภาษาลาวในระดับที่น้อยมาก ซึ่งเป็นไปได้ว่าประชาชนลาวเรียนรู้ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นกลางจากสื่อต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อใช้ในการสื่อสารและรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนมากที่เดินทางไปท่องเที่ยวในประเทศลาว และจากการสัมภาษณ์ประชาชนลาวพบว่า ความนิยมในการรับสื่อจากประเทศไทยทั้งภาพยนตร์ ละคร และเพลงเป็นไปอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้สื่อสิ่งพิมพ์ไทย ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รวมถึงหนังสือประเภทที่ให้ความรู้ต่างๆ ถูกนำไปจำหน่ายตามเมืองหลักในประเทศลาวเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าประชากรในบ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยอีกด้วย นอกจากนั้นจากผลการวิจัยยังพบว่า ประชาชนในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว มีการใช้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาลาว แต่เป็นภาษาไทยลื้อ พบในคำศัพท์คำว่า “หัวเราะ” /huarə/ พบประชาชนใช้คำศัพท์ที่ลื้อว่า “ไคหู้” /khaihoo/ แม้เป็นอัตราส่วนที่ไม่มากนักก็ตาม ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลจากการที่ประชาชนในแขวงบ่อแก้ว ในอดีตเป็นชาติพันธุ์ลื้อที่อพยพมาจากมณฑลสิบสองปันนานั่นเอง (เกรียงไกร เกิดศิริม ดร., 2554)

2. ผลการวิจัยเพื่อศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศและอายุ มีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอนเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาวหรือไม่ พบว่าบริเวณบ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่บริเวณบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นดังกล่าวดังนี้

ประชากรในบ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ปัจจัยเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาถิ่น เช่นแฮทฟิลด์ (Hatfield, 2005) ที่ศึกษาการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่าเพศเป็นปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญในการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น ในขณะที่อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนจริยาและสุวัฒนา (จริยา เสียงเย็น และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2560) พบการแปรของการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยกะปอง ในจังหวัดสกลนครของประชากรสามระดับอายุอย่างชัดเจน นอกจากนี้ผลการศึกษากการแปรคำศัพท์ในภาษาถิ่นโคราชพบว่าการแปรคำศัพท์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่มีการแปรการใช้ของคำศัพท์ตามตัวแปรด้านอายุอย่างชัดเจน (ธนสุกานต์ ภัทรธิติสกุล และทัศนาลัย บุรพาชีพ, 2560) จากประเด็นดังกล่าวอาจเป็นไปได้ว่าประชากรทั้งเพศชายและหญิงในบ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อาจมีสถานภาพแวดล้อมทางสังคมหรือทัศนคติที่ใกล้เคียงกัน จึงเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญก็เป็นไปได้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจของประชากรช่วงอายุ 58 - 76 ปี ในพื้นที่บ้านดอนมทาว์น ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยพบว่าประชากรในช่วงอายุดังกล่าว มีการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ และใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือน้อยกว่าช่วงอายุอื่นๆ ในประเด็นดังกล่าวจากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบันประชากร

ในภาคเหนือตอนบนช่วงอายุ 58-76 ปี มีแนวโน้มการพยายามเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาจากภาษาไทยถิ่นเหนือมาเป็นการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุผลความจำเป็นทางด้านสังคม กล่าวคือคนในวัยดังกล่าว ต้องรับบทบาทเป็นผู้ดูแลหลักในการเลี้ยงดูหลานตั้งแต่แรกเกิด เนื่องจากพ่อและแม่เด็กต้องออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่น โดยสุพัตรา บุญเจียม และคณะ (2564) พบว่า โครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ของคนต่างจังหวัด โดยทิ้งลูกหลานไว้ที่บ้านให้ ปู่ ย่า ตา ยายเลี้ยงดู จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่มีภูมิสำเนาในเขตภาคเหนือพบว่า ปู่ ย่า ตา ยาย ได้เปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลางหรือภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสารกับลูกหลาน ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมการเข้าสู่ระบบโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้สืบทอดในช่วงอายุดังกล่าวในพื้นที่บ้านดอนมทาวนเปลี่ยนแปลงทัศนคติมาใช้ภาษาไทยถิ่นกลางเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคมของลูกหลาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปราษฎ์ วุฒิจันทร์ (2561) ที่พบว่ากลุ่มประชาชนอายุ 60 ปีขึ้นไปตัดสินใจใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาถิ่นของตน เนื่องจากพบว่าภาษาไทยมาตรฐานมีความเหมาะสมและแสดงออกถึงมารยาทมากกว่า และยังเป็นภาษาที่สังคมยอมรับ อย่างไรก็ตามในประเด็นดังกล่าวเป็นเพียงข้อสังเกตจากผู้วิจัย ซึ่งอาจจะต้องทำการศึกษาเชิงลึกในกลุ่มประชากรช่วงอายุ 58-76 ปีในบริเวณพื้นที่บ้านดอนมทาวน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นต่อไป

ในส่วนของผู้ประชากรในบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว พบว่าการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นของประชากรมีความสัมพันธ์กับเพศและอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรที่เป็นเพศชายและหญิงเลือกใช้ภาษาถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเพศชายใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ส่วนเพศหญิงใช้

ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด ซึ่งประเด็นดังกล่าวจากการสัมภาษณ์ประชากรที่เป็นเพศหญิง พบว่าเป็นกลุ่มที่ติดตามและรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ของประเทศไทยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ จึงได้รับอิทธิพลและใช้คำศัพท์แบบภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการที่คน 2 กลุ่มที่มีภาษาที่ใกล้ชิดกันและมีโอกาสติดต่อสื่อสารกัน กลุ่มที่มีความเจริญน้อยกว่ามักจะรับเอาวัฒนธรรมและภาษาของกลุ่มที่เจริญกว่ามาใช้ (อรพัช บวรรักษา, 2546) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณรอยต่อของภาษา อีกทั้งประชากรทั้งสองเพศใช้ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาของชนชาติตนเองน้อยที่สุด ยิ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อภาษาลาวมากยิ่งขึ้นอีกด้วย สำหรับปัจจัยด้านอายุพบว่า ระดับอายุมีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ โดยประชากรช่วงอายุ 25-42 ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด ส่วนประชากรช่วงอายุ 43-57 และ 58-76 ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ในประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประชากรในวัยทำงานใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมปราษฎ์ (สมปราษฎ์ วุฒิจันทร์, 2561) ที่พบว่าผู้ใช้ภาษากลุ่มอายุ 30-40 ปี ใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางสูงกว่ากลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

จากผลการวิจัยและประเด็นที่อภิปรายข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างบ้านดอนมทาวน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และบ้านดอน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว เป็นพื้นที่สังคมหลายภาษา (Multilingual Society) กล่าวคือประชากรทั้งสองพื้นที่เป็นกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีวัฒนธรรมร่วมกัน และมีการปฏิสัมพันธ์กัน จึงมีการเลือกภาษา (Language Choice) ของประชากรในพื้นที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ สุภัทร (สุภัทร แก้วภัทร, 2560) ได้อธิบายว่า การเลือกภาษาเกิดกับบุคคลที่อยู่ในสังคมที่มีการใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา ซึ่งหมายความว่า การที่บุคคลจะเลือกใช้ภาษาใดภาษา

หนึ่งในการสื่อสารขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยได้แก่ การเลือกตามความพอใจของตนเอง การเลือกใช้ตามสถานการณ์ และการเลือกตามลักษณะทางสังคมของผู้พูดเอง ซึ่งประเด็นเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในการศึกษาการแปรการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณรอยต่อของพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาปัจจัยทางด้านสังคมที่มีผลต่อการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในบริเวณพื้นที่รอยต่อเพิ่มเติมในประเด็นเรื่องทัศนคติต่อการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น รวมทั้งปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพของผู้บอกภาษา
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยในการเลือกใช้ภาษาว่าเกิดจากความพอใจ สถานการณ์ หรือ ลักษณะทางสังคมของผู้บอกภาษา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นางสาวนฤมล ใจไว นักศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ชั้นปีที่ 4 สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ผู้ช่วยเก็บข้อมูลในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เกิดศิริ, ดร. (2554). ภูมิหลังการตั้งถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว และการเคลื่อนย้ายสู่ประเทศไทย. หน้าจั่วว่าด้วยประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย, 7, 83 - 107.
- จริยา เสียงเย็น, และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2560). การแปรการใช้คำศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาผู้ไทกะป๋อง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย. Veridan E - Journal, Silpakorn University, 10 (1), 251 - 268.

- ฉลิลิกา มหาพูนทอง, และ กัลยา ดิงศภิตย์, ม.ร.ว. (2561). การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นภูเก็ตปัจจุบันผ่านการสัมผัสภาษาถิ่น. วารสารมนุษยศาสตร์, 25 (1), 155 - 183.
- ธนสุกานต์ ภัทรธิติสกุล, และ ทศนาลัย บุรพาชีพ. (2560). การแปรคำศัพท์ในภาษาถิ่นโคราช. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 (น. 415 - 422). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา.
- ยุทธพร นาคสุข, และ สมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). การแปรด้านศัพท์ตามภูมิภาคของภาษาไทยยวนในประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา. วารสารมนุษยศาสตร์, 25 (2), 258 - 290.
- รัตนา จันท์เทว. (2554). การสัมผัสภาษา: ภาษาไทย และภาษาลาวของคนลาว. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 7 (3), 121 - 134.
- วาริต เจริญราษฎร์. (2564). การแปรศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นยะลาหมู่บ้านตังกาเต็ง: การแสดงนัยของการสัมผัสภาษาถิ่น. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4 (1), 35 - 50.
- ศูนย์ข้อมูลออนไลน์ จังหวัดเชียงราย. (2556). ประวัติความเป็นมาอำเภอเชียงของ. สืบค้นจาก <http://www.chiangraifocus.com/>
- สมปราชญ์ วุฒิจันทร์. (2561). เขตปรับเปลี่ยนระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้โดยการแปรของคำศัพท์ตามกลุ่มอายุ. วารสารนาคนุตรปริทรรศน์, 10 (1), 174 - 180.
- สุพัตรา บุญเจียม, อธิสภัญ ทองไทย, และปิยะ ปุริโส. (2564). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก ปู่ ย่า ตา ยาย. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 44 (2), 97 - 112.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2560). ภาษากับสังคม. สืบค้นจาก <http://www.portal.udru.ac.th/>ebook>pdf>upload>
- อรพัช บวรรักษา. (2546). อิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพกับการใช้คำพูดภาษาไทยอีสาน จังหวัดชัยภูมิ. วารณวิทรรศน์, 3 (1), 84 - 93.

Hatfield, Sudarat, Leeraphandh. (2005). *Lexical Variation of Chiangmai Dialect in Chiangmai Province in Thailand*. Doctor of Philosophy thesis, Graduate Faculty, The University of Georgia.

Trudgill, Peter. (2004). *New - Dialect Formation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

การศึกษาแนวคิดเชิงวิพากษ์ครอบครัวไทย
เชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น
FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน¹

The Critical Concept Study of
Chinese - Thai Family Theme in the Collected
Short Stories ***FAMILY COMES FIRST***
- Duay Rak Lae Phupang

ธัญชนก ดวงเลิศวิเศษกุล²

ทศพล ศรีพุ่ม³

Thanchanok Duanglertvisetkul

Tossaphon Sripum

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ของ นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2565

² นิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร student
thanchanoktoei@gmail.com

³ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร lecturer
tossaphon.sripum@gmail.com

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนทั้งหมด 3 ประเด็น คือ การตีกรอบบทบาททางเพศ การตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว และการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ แนวคิดที่นำเสนอทั้งหมดมีจุดร่วมกันคือการวิพากษ์วิจารณ์จารีตค่านิยมในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่กดทับตัวตนและความรู้สึกนึกคิด หรือผลักไสสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความรู้สึกเป็นอื่น ผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอแนวคิดดังกล่าวได้อย่างน่าสนใจ กลวิธีที่โดดเด่นมี 4 วิธี ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละคร การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง การหักมุมเพื่อสื่อสารแนวคิดอย่างความสะเทือนใจ และการใช้รูปแบบงานเขียนบทสัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีดังกล่าวยังสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยทศวรรษ 2560 ซึ่งเกิดกระแสที่เยาวชนมุ่งเรียกร้องประชาธิปไตย และตั้งคำถามค่านิยมดั้งเดิม รวมถึงการตั้งคำถามกับนโยบายของประเทศจีน วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นการเมืองวัฒนธรรมร่วมสมัยอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย

คำสำคัญ: ชาวไทยเชื้อสายจีน, เรื่องสั้นไทย, วรรณกรรมกับสังคม, การเมืองวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to study the theme and narrative technique in the collected short stories “Family Comes First - Duay Rak Lae Phupang” by Narisapongse Rakwattananon. The study found that this literary work presents theme about problems in Thai - Chinese families in three areas: the suppression of gender roles, the suppression of status roles

within the family, and the suppression of ethnic identity. The common characteristics among these themes is the critique of tradition in Thai - Chinese families that suppress individual identity and feelings, or force family members to feel alienated. The author uses various narrative techniques to present these themes in an interesting way, including the use of symbols to represent the suppressing tradition, the focalization of storytelling, the plot - twist that delivers emotional themes, and the use of interview - style writing. The analysis of these themes and narrative techniques is consistent with the political movement in Thailand in the late 2010s, when young Thai people rallied for democracy and questioned traditional values, as well as questioning the Chinese government’s suppressing policy. Hence, this literary work reflects another contemporary form of cultural politics in Thai society.

Keywords: Thai-Chinese, Thai short story, literature and society, cultural politics

บทนำ

วรรณกรรมเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการนำเสนอปัญหาของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น วรรณกรรมแปลเรื่อง *จดหมายลับไปเธอ* นำเสนอปัญหาจารีตประเพณีที่กดทับผู้หญิงไว้ให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบและจารีตประเพณีโดยไม่อาจกำหนดชะตาชีวิตของตัวเองได้ (ธนัชชนม์ พงษ์ชัยพัทธ์, 2558)

หรือนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัวเรื่อง *กิ่งไม้-ใบรัก* และ *บ้านร้อยดอกไม้* ซึ่งนำเสนอเรื่องราวการอพยพของสตรีจีน สถานภาพทางสังคม และอิทธิพลทางด้านต่างๆ ที่ส่งผลถึงสตรีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน (กิตติยา วิทยาประพันธ์, 2555) นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมร่วมสมัยแนววิพากษ์ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนเล่มอื่นที่มีประเด็นปัญหาของคนรักเพศเดียวกัน เช่น *พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ* ของวีรพร นิติประภา หรือ *สะใภ้คนจีน* ของจเด็จ กำจรเดช เป็นต้น แต่ภายในวรรณกรรมเหล่านี้ไม่ได้วิจารณ์หรือนำเสนอถึงประเด็นปัญหาของคนรักเพศเดียวกันอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมที่กล่าวถึงปัญหาของชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มักกล่าวถึงการต่อสู้กับความยากลำบาก ความยากจน ความอดทนของชนจีนในการเข้ามาวางรากฐานที่ผืนแผ่นดินไทยเป็นหลัก แต่มักไม่พูดถึงปัญหาภายในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่เกิดมาจากจารีตประเพณีหรือค่านิยม

ผู้วิจัยพบว่าในปี พ.ศ. 2564 มีวรรณกรรมเล่มหนึ่งที่แต่งขึ้นเพื่อวิจารณ์จารีตในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนโดยตรง คือ หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ผลงานของนริศพงศ์ รักวัฒนา นนท์ วรรณกรรมเล่มนี้มีลักษณะต่างจากวรรณกรรมเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนที่มีมาก่อนหน้า แนวคิดของวรรณกรรมเล่มนี้มุ่งนำเสนอปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง มีตัวอย่างปัญหาที่ปรากฏในเรื่อง เช่น การบังคับให้ลูกสะใภ้ต้องมีทายาทเป็นชายเท่านั้น การกดดันให้ลูกชายคนโตต้องสืบทอดจารีตประเพณีของครอบครัวอย่างเคร่งครัด และความพยายามรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนผ่านการเรียนตัวอักษร โดยตัวละครที่ได้รับผลกระทบในเรื่องมีทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเกย์ ในเชิงอายุก็มีทั้งตัวละครเด็ก ผู้ใหญ่ และคนชราที่ต่างเป็นทุกข์เพราะถูกจารีตในครอบครัวบีบคั้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในแง่ของกลวิธีการนำเสนอ วรรณกรรมเล่มนี้ใช้กลวิธีที่หลากหลายในการนำเสนอแนวคิด เช่น การใช้สีแดงซึ่งเป็นสิ่งมงคลในวัฒนธรรมจีน มาสื่อถึงความรุนแรงในครอบครัวแทน หรือการใช้รูปแบบงานเขียนบทสัมภาษณ์ เพื่อถ่ายทอดบทสนทนาระหว่างลูกชายกับแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว เพื่อสื่อถึงความพยายามปรับความเข้าใจกันระหว่างคนต่างรุ่น การนำเสนอแนวคิดเหล่านี้มุ่งวิพากษ์จารีตประเพณีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนอย่างเห็นได้ชัด จนน่าสนใจว่าการนำเสนอแนวคิดในภาพรวมของวรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะเป็นอย่างไร รวมถึงใช้วิธีการในการถ่ายทอดแนวคิดเหล่านั้นให้น่าสนใจได้อย่างไร

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มักเน้นวิเคราะห์ความเป็นจีนในฐานะอัตลักษณ์ที่มั่นคงเข้มแข็ง หรือเป็นแรงผลักดันให้คนต่อสู้กับความยากลำบาก เช่น การศึกษาของทัศนธนิด ทองแดง (2556) ซึ่งศึกษาวรรณกรรมเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* ของโศภิตาและแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนทัศนคติต่อความเป็นจีนในสังคมไทยที่ดีขึ้นเรื่อยๆ หรือการศึกษาของเพ็ญภา หมอนสอาด (2251) ซึ่งศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512 - 2533 และแสดงให้เห็นว่าชาวจีนมีภาพลักษณ์เป็น "จีนสยาม" มีการปรับตัวกลายเป็นไทย มีความรู้สึกภาคภูมิใจในเชื้อชาติจีน และความเป็นจีนของตนเอง คนที่มีคุณธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี นายทุน นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ และแก้ไขภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์" ให้ดีขึ้น แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมที่วิจารณ์ความเป็นจีนหรือความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนโดยตรง มีแต่เพียงการตั้งข้อสังเกตหรือแทรกเป็นส่วนย่อยในการวิเคราะห์เท่านั้น เช่น การศึกษาของเพ็ญประภา เหล่าทะนันทน์ (2564) ซึ่งศึกษานวนิยายของประภัสสร เสวิกุลที่มีการนำเสนอปัญหาภายในครอบครัวแทรก

ไว้ในนวนิยายบางเรื่อง และงานของทักษ์ เฉลิมเตียรณ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง "เราใช่เขา? : ภาพเสนอของคนจีนในวรรณกรรมไทยศตวรรษที่ 20" ในหนังสือ *อ่านจนแตก : วรรณกรรม ความทันสมัย และความเป็นไทย* ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ในด้านแนวคิดและกลวิธี ผลการศึกษาน่าจะช่วยให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมไทย ร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*
2. ศึกษากลวิธีในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*

สมมติฐานของการวิจัย

หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* มุ่งนำเสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ การตีกรอบบทบาททางเพศ การตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว และการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ โดยใช้กลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น การใช้สัญลักษณ์ การหักมุม การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง แนวคิด และกลวิธีเหล่านี้สะท้อนทัศนะต่อปัญหาในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยร่วมสมัยที่นำเสนอผ่านวรรณกรรมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ของนริศพงศ์ รักวัฒนารักษ์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชลมอน เมื่อตีพิมพ์ปี พ.ศ. 2564 มีเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1	วันที่ครอบครัวกลับบ้าน
เรื่องที่ 2	ถ้อยคำที่ร่วงหล่น
เรื่องที่ 3	งานเฉลิมฉลองสีแดง
เรื่องที่ 4	ผู้ให้กำเนิด
เรื่องที่ 5	หลานชายคนโปรด
เรื่องที่ 6	ป้าบอกว่า
เรื่องที่ 7	คุณ, ฝนพรา และแมวสีดำ
เรื่องที่ 8	เราล้วนรื่นรมย์ในงานฉลองมงคลสมรส
เรื่องที่ 9	น้ำตกใจสลาย
เรื่องที่ 10	พี่สาวของผม
เรื่องที่ 11	Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา
2. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในจากหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ทั้ง 11 เรื่องและกลวิธี โดยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรม
3. ศึกษากลวิธีที่ผู้เขียนใช้ในการถ่ายทอดแนวคิดของเรื่อง ทั้งในถ้อยคำ วิธีการเล่าเรื่อง และการกำหนดโครงสร้างของเรื่อง
4. สรุปผลการศึกษาและเรียบเรียงในรูปแบบบทความวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิดหลักของเรื่องมุ่งนำเสนอการวิพากษ์วิจารณ์จารีตค่านิยมในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่กดทับตัวตนและความรู้สึกนึกคิด หรือผลักไสสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความรู้สึกเป็นอื่นจนก่อให้เกิดปัญหา ในการนำเสนอผลการวิจัยจึงจะขอแยกนำเสนอเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*
2. กลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอแนวคิดในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*

หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนหลายด้าน แต่ทั้งหมดมีจุดร่วมกันคือการวิพากษ์วิจารณ์จารีตค่านิยมในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่กดทับตัวตนและความรู้สึกนึกคิด หรือผลักไสสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความรู้สึกเป็นอื่นจนก่อให้เกิดปัญหา เช่น ความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เกิดจากค่านิยมชายเป็นใหญ่ หรือความเข้ากันไม่ได้หรือความแตกต่างระหว่างคนจีนอพยพกับคนไทย

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าในบรรดาเรื่องสั้นทั้งหมด 11 เรื่อง บางเรื่องอาจนำเสนอแนวคิดที่ชัดเจนประเด็นเดียว บางเรื่องอาจนำเสนอแนวคิดหลายประเด็นพร้อมกัน แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 การตีกรอบบทบาททางเพศ
- 1.2 การตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว
- 1.3 การตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ

1.1 การตีกรอบบทบาททางเพศ

แนวคิดนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอว่าจารีตในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนได้ตีกรอบบทบาททางเพศของสมาชิกในครอบครัว ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนไม่อาจเป็นตัวของตัวเองที่แตกต่างไปจากกรอบที่กำหนดไว้ได้ เช่น เพศหญิงต้องทำหน้าที่เป็นทั้งภรรยา เป็นลูกสาว หรือเป็นแม่ ในขณะเดียวกัน

เพศชายก็ต้องเป็นผู้นำของครอบครัว ต้องแต่งงานมีลูกสืบสกุล การตีกรอบจากจารีตนี้ส่งผลให้ตัวละครภายในเรื่องเป็นทุกข์ ทำให้เกิดความรุนแรงภายในครอบครัว หรือทำให้ตัวละครสูญเสียตัวตน

เรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องการตีกรอบบทบาททางเพศมีทั้งหมด 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 4 “ผู้ให้กำเนิด” เรื่องที่ 6 “ป้าบอกว่า” เรื่องที่ 8 “เราล้วนรื่นรมย์ในงานฉลองมงคลสมรส” เรื่องที่ 9 “น้ำตกใจสลาย” เรื่องที่ 10 “พี่สาวของผม” และเรื่องที่ 11 “Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ” โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : เรื่องสั้นที่เสนอเรื่องการตีกรอบบทบาททางเพศ

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ตัวละคร		ปมปัญหา
1	ผู้ให้กำเนิด (เรื่องสั้นลำดับที่ 4)	ตัวละครหลัก	“หญิงสาว”	“หญิงสาว” เป็นลูกสะใภ้ที่ถูกแม่สามีขังไว้ในห้องสี่เหลี่ยม ไม่สามารถออกไปไหนได้จนกว่าจะให้กำเนิดลูกชายได้
			“หญิงชรา”	“หญิงชรา” ต้องการมีหลานชายเนื่องจากเธอเชื่อว่าหากมีลูกคนแรกเป็นเพศหญิงจะเป็นสิ่งที่ไม่ดี จึงคอยบังคับและกดดัน “หญิงสาว” ให้กำเนิดลูกชายให้เธอให้ได้
2	ป้าบอกว่า (เรื่องสั้นลำดับที่ 6)	ตัวละครหลัก	ชุ่น	“ชุ่น” เป็นพี่ชายคนโตวัยกลางคนที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมของครอบครัวและคำสอนของป้า จึงพยายามกำชับน้องๆ ของตนให้ทำตามคำที่ป้าเคยบอกจนกระทั่งกระทบกระทั่งกับน้องๆ
		ตัวละครรอง	เมย์เหมยมิก	บรรดาน้องๆ ของชุ่นที่มีหัวสมัยใหม่ไม่ได้ยึดมั่นในขนบประเพณีเดิมอย่างเคร่งครัด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ตัวละคร		ปมปัญหา
3	เราล้วน รื่นรมย์ใน งานฉลอง มงคลสมรส (เรื่องสั้น ลำดับที่ 8)	ตัวละคร หลัก	“ชาย หนุ่ม”	“ชายหนุ่ม” เป็นเกย์และหลงรักผู้ชาย คนหนึ่ง แต่สุดท้าย “ชายหนุ่ม” ก็จำเป็นต้อง แต่งงานกับหญิงสาวที่พ่อได้เลือกไว้ ให้ ทั้งที่ภายในใจของเขายังคงคิดถึงและ รอคอยการติดต่อมาของชายคนรัก
4	น้ำตกใจ สลาย (เรื่องสั้น ลำดับที่ 9)	ตัวละคร หลัก	“ฉันทัน”	“ฉันทัน” เป็นลูกสาวคนโตของครอบครัว แต่ไม่เคยรู้สึกว่าตนเองสำคัญเท่ากับน้อง ชายคนเล็ก เพราะแม่ของเธอมักพูดอยู่ เสมอว่ารักน้องชายมาก สุดท้าย เธอ ตัดสินใจผลักแม่ที่เสียสติตกน้ำตกไป
		ตัวละคร รอง	“ม้า”	“ม้า” เป็นแม่ของฉันทัน เธอแสดงออกว่า รักลูกชายมากกว่าเสมอ จนกระทั่งเมื่อ เธอพลั้งมือทำลูกชายตกน้ำตกเสียชีวิต เธอก็จึงสะเทือนใจจนเสียสติ
5	พี่สาว ของผม (เรื่องสั้น ลำดับที่ 10)	ตัวละคร หลัก	“ผม”	“ผม” เป็นลูกชายคนเล็กของบ้าน พ่อแม่คอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผิด กับพี่สาวที่ไม่เคยได้รับความรักหรือ ความอบอุ่นหลังน้องชายเกิดมา ส่งผลให้ ระหว่าง “ผม” กับ “พี่” มีช่องว่างบางอย่าง ขวางกั้น
			“พี่”	“พี่” มักถูกเปรียบเทียบกับน้องชายอยู่ เสมอ เมื่อขึ้นมหาวิทยาลัย เธอก็ย้าย ออกจากบ้าน และกลับมาพร้อมกับ ลูกชาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ตัวละคร		ปมปัญหา
6	Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความ ทรงจำ (เรื่องสั้น ลำดับที่ 11)	ตัวละคร หลัก	“ผม”	“ผม” พุดคุยเรื่องราวต่างๆ กับแม่ที่เสีย ชีวิตไปแล้ว และถามคำถามในสิ่งที่เขา ไม่เคยมีโอกาสดูถามแม่มาก่อน
			“แม่”	“แม่” เสียชีวิตไปแล้ว แต่เกิดขึ้นมาจาก จินตนาการของ “ผม” และคอยตอบ คำถามต่างๆ ของลูกชาย

จากข้อมูลตารางข้างต้น จะเห็นว่าการตีกรอบบทบาททางเพศ
เกิดขึ้นได้กับตัวละครทุกเพศทุกวัย ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว แต่ส่วนใหญ่เรื่อง
สั้นมักนำเสนอผ่านตัวละครเพศหญิงที่มีอายุน้อย นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้
เห็นว่าตัวละครชายก็ได้รับความทุกข์จากจารีตเช่นกัน โดยเฉพาะตัวละคร
ชายที่เป็นเกย์ ถูกจารีตบังคับให้แต่งงานกับผู้หญิงแทนชายคนรักด้วย

ในประเด็นการกดทับตัวละครเพศหญิง เรื่องสั้นเหล่านี้แสดงให้เห็น
การบังคับผู้หญิงว่าต้องให้กำเนิดลูกชาย และมักมีสถานะต่ำกว่าผู้ชายเสมอ
ดังตัวอย่างในเรื่องสั้น “ผู้ให้กำเนิด” ผู้เขียนได้นำเสนอการตีกรอบบทบาท
ทางเพศของเพศหญิงในเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวละคร “หญิงสาว” ที่ถูกแม่สามี
ขังไว้ในห้องสี่เหลี่ยม ไม่อาจออกไปไหนได้จนกว่าจะให้กำเนิดลูกชายแทน
ลูกสาวได้ ดังตัวอย่างจากเรื่อง

“ม้า หนูขอโทษ”

หญิงชราไม่ตอบคำ แต่ลึกลงไปในดวงตา ความหยาบ
เหยียดเกลียดชิงหาแน่นกว่าเดิม

“ถ้ามีหลานชายให้ไม่ได้ ก็อย่าขอโทษเลย” หญิงชราพูดเรียบๆ หญิงสาวได้แต่หลบหน้า อารมณ์ของคนที่ยังมองลงมาเอ่อทันเกินกว่าจะรับไหว เธออยากให้คนตรงหน้าตวาดแหวและก่นด่าเธอเสียยังดีกว่าถูกจ้องมองด้วยความขยี้แหยงราวกับเธอเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจเหลือประมาณนี้

“ม้า หนูขอโทษ หนูอยากมีลูกชาย มีหลานชายให้ม้า แต่ไม่รู้ทำไมร่างกายหนูเป็นแบบนี้” แต่ละคำพูดก็ปลุกใจคนแสบเขี้ยว น้ำเสียงแหบโหยสั่นไหว เหมือนนกไต่เชือกที่ยืนอยู่บนเส้นชีวิตบางเฉียบ

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 97)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ให้เห็นว่าการให้กำเนิดลูกชายเป็นเครื่องแสดงคุณค่าของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน อันเป็นผลมาจากความคิดแบบปิตาธิปไตยที่ยังคงฝังรากลึกอย่างแข็งแรง สิ่งที่น่าสนใจคือ ตัวละครหญิงชราเองก็เป็นเพศหญิง แต่เธอกลับสมาทานการให้คุณค่าแบบปิตาธิปไตยดังกล่าว และเลือกจะมองตัวละครหญิงสาวอย่างเหยียดหยามคุกคาม แม้บรรยากาศที่น่ากลัวในปฏิสัมพันธ์นี้อาจไม่ได้เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ผู้เขียนก็นำเสนอบรรยากาศกดดันที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้หญิงในครอบครัวไทยเชื้อสายจีนได้เป็นอย่างดี

นอกจากการบังคับให้ทำตามหน้าที่ของเพศหญิงแล้ว ผู้เขียนยังนำเสนอการตีกรอบผู้หญิงในเชิงความรู้สึก เพราะมีตัวละครที่ไม่ได้รับความรักเพียงเพราะเป็นลูกสาว ได้แก่ เรื่องสั้น “น้ำตกใจสลาย” ผู้เขียนได้นำเสนอตัวละคร “ฉันทน์” ที่เป็นลูกสาวคนโตของครอบครัว แต่ไม่เธอกลับไม่ได้ความสำคัญเท่ากับน้องชายคนเล็ก จนนำไปสู่โศกนาฏกรรมในตอนท้ายเรื่องเมื่อเธอตัดสินใจเหวี่ยงแม่ผู้เสียสติตกน้ำตกเดียวกันกับที่น้องชายของเธอเสียชีวิต ดังตัวอย่างจากเรื่อง

“ลูกชายคนนี้ มักรักมาก”
 เวลามองใบหน้าของแม่ที่พูดเรื่องนี้ ฉันรู้สึกว่ามีแม่
 ยิ่งไกลห่างออกไป
 ไปที่ไหนสักแห่งที่แสนไกล
 ที่ที่ยังมีน้องชายอยู่
 ที่ที่ฉันเองก็รู้เหมือนกันว่ามีฉันอยู่ด้วยไหม
 แล้วคำถามนั้นก็แล่นวาบเข้ามา
 แม่เคยบอกหรือพูดว่ารักฉันบ้างหรือเปล่า?

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 214 - 215)

ส่วนประเด็นเรื่องการกดทับเพศชาย เป็นด้านกลับของค่านิยมที่ให้ความสำคัญแก่เพศชายตามแนวคิดขงจื้อที่สืบทอดกันมาว่าเพศชายต้องคู่กับเพศหญิงเท่านั้น ชาวจีนจึงมีความรู้สึกรู้ว่าการมีคู่ครองเป็นเพศอื่นนอกเหนือจากแนวคิดของขงจื้อเป็นสิ่งที่ผิดและไม่ถูกต้อง (อรปวิณ วังศ์สว่าง, 2563) แนวคิดนี้เห็นได้ชัดเจนในเรื่องสั้น “เราล้วนรื่นรมย์ในงานฉลองมงคลสมรส” ซึ่งผู้เขียนนำเสนอการกดทับตัวละคร “ชายหนุ่ม” ที่รักผู้ชายด้วยกัน แต่สุดท้าย “ชายหนุ่ม” จำเป็นต้องแต่งงานกับหญิงสาวที่พ่อได้เลือกไว้ให้ ผู้แต่งเล่าเรื่องด้วยการค่อยๆ เปิดเผยเนื้อหา เริ่มจากการเล่าให้เสมือนว่า “ชายหนุ่ม” อยู่ในงานแต่งงานกับหญิงสาวที่เขารัก แต่ท้ายที่สุดผู้แต่งกลับเปิดเผยว่า “ชายหนุ่ม” ยังคงรอคอยให้ชายคนรักกลับมาในตอนท้ายของเรื่อง โดยที่ตลอดทั้งเรื่องนั้นมีการเน้นย้ำความรู้สึกผิดของเขายู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกผิดต่อหญิงสาว ต่อพ่อ ต่อคนรัก และต่อความผิดที่ผิดทางของสังคม ทำให้เห็นว่าแม้ว่าเพศชายจะได้รับยกย่องในบริบทของครอบครัวหรือจารีตประเพณี แต่แท้ที่จริงแล้วอัตลักษณ์ทางเพศที่ผิดไปจากค่านิยมก็ถูก กดทับไว้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ แม้ “ชายหนุ่ม” จะเป็นตัวละครชายรักต่างเพศ แต่

ก็ต้องเดินตามขนบของความเป็นชายที่สมบูรณ์แบบเพื่อให้ตนเองดำรงความเป็นชายอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมที่ตีกรอบไว้ชัดเจนได้อย่างราบรื่น เพราะเพศสภาพไม่ใช่การประกอบสร้างที่จบสิ้นตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการที่ต้องผลิตสร้างและ ผลิตซ้ำอยู่เสมอ ดังนั้น ตัวบทของเรื่องสั้นนี้อาจไม่ได้เพียงนำเสนอในด้านแค่อำนาจของปิตาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเผยให้เห็นว่าภายใต้การตีกรอบและกดทับเรื่องเพศ ก็ซ่อนแฝงความหวาดวิตกและความกังวลต่อภัยคุกคามภายในระบอบปิตาธิปไตยเองด้วย

โดยสรุป แนวคิดเรื่องการตีกรอบบทบาททางเพศสะท้อนให้เห็นถึงจารีตประเพณี หรือค่านิยมบางประการที่กดทับตัวละครหลักของแต่ละเรื่องสั้นไว้ และล้วนเกิดมาจากจารีตเก่าในอดีตทั้งสิ้น ทำให้เห็นว่าถึงแม้ปัจจุบันโลกจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด แต่แนวคิดและจารีตนี้ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ ที่น่าสนใจคือ ตัวละครผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่เป็น ตัวละครหลัก ซึ่งการที่ตัวละครผู้ถูกกระทำนั้นเป็นตัวละครหลักมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวคิดที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.2 การตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว

ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนมีการให้ความสำคัญแก่สถานะของคนในครอบครัวตามลำดับอายุค่อนข้างมาก ในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ตัวละครที่มีอายุมากกว่า จะมีสถานะสูงกว่า และได้รับความเคารพและการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกที่อ่อนเยาว์กว่าเสมอ อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นในหนังสือเล่มนี้กลับแสดงให้เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการให้ความสำคัญแก่สถานะเช่นนี้มากเกินไป โดยเฉพาะความคาดหวังที่ฝังลึกในความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกหลาน

เรื่องสั้นที่นำเสนอแนวคิดนี้มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 “วันที่ครอบครัวกลับบ้าน” เรื่องที่ 5 “หลานชายคนโปรด” และเรื่องที่ 6 “ป้าบอกว่า” ดังนี้

ตารางที่ 2 : เรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องการตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ตัวละคร		ปมปัญหา
1	วันที่ครอบครัวกลับบ้าน (เรื่องสั้นลำดับที่ 1)	ตัวละครหลัก	“หญิงชรา”	หลังจากที่สามีเสียไป “หญิงชรา” อาศัยอยู่ในบ้านเพียงคนเดียว ลูกชายคนเดียวก็ไม่เคยกลับมาหาไม่ว่าจะเทศกาลไหนๆ ทำยที่สุด “หญิงชรา” ใช้บริการบริษัทจัดหาครอบครัวมาทำหน้าที่แทนลูกหลานของตนเองในวันตรุษจีน
2	หลานชายคนโปรด (เรื่องสั้นลำดับที่ 5)	ตัวละครหลัก	หล่ง ลี หลิน โจ้ว จิว	เป็นตัวละครญาติที่คอยเฝ้าสังเกต ชี้นะกำชับ “หลานชาย” ให้เป็นตามที่เขาเห็นว่าถูกอยู่เสมอ จนในที่สุดกลายเป็นความกดดัน ทำให้ “หลานชาย” ลงมือสังหารพ่อแม่ตัวเอง
		ตัวละครรอง	“หลานชาย”	เป็นหลานชายเพียงคนเดียวของญาติๆ เขามักไม่ค่อยแสดงความรู้สึกของตนออกมามากนัก เขาถูกกดดันและคาดหวังบรรดาญาติจนมีบุคลิกเปลี่ยนไป และท้ายสุดเมื่อพ่อแม่แสดงความผิดหวังในตัวเขาออกมา เขาจึงลงมือสังหารพ่อแม่ตัวเอง
3	ป้าบอกว่า (เรื่องสั้นลำดับที่ 6)	ตัวละครหลัก	ซุ่น	“ซุ่น” เป็นพี่ชายคนโตวัยกลางคนที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมของครอบครัว และคำสอนของป้า จึงพยายามกำชับน้องๆ ของตนให้ทำตามคำที่ป้าเคยบอกจนกระทั่งกระทบกระทั่งกับน้องๆ
		ตัวละครรอง	เมย์ เหมย มิค	บรรดาน้องๆ ของซุ่นที่มีหัวสมัยใหม่ ไม่ได้ยึดมั่นในขนบประเพณีเดิมอย่างเคร่งครัด

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าแนวคิดเรื่องนี้มักนำเสนอผ่านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกหลาน ซึ่งทำให้คนแต่ละช่วงวัยมีความคาดหวังต่อตนเองโดยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นทุกข์หรือส่งผลร้ายต่อตนเอง และ คนรอบข้าง

ตัวอย่างของแนวคิดนี้เห็นได้ชัดในเรื่องสั้น “วันที่ครอบครัวกลับบ้าน” ผู้เขียนได้นำเสนอการว่า “หญิงชรา” คาดหวังว่าความสุขของเธอในฐานะแม่ คือการได้พบลูกในทุกๆ เทศกาล แต่เมื่อลูกชายเพียงคนเดียวของเธอไม่เคยกลับมาหา แทนที่เธอเฝ้ารอความสุขด้านอื่น เธอกลับเลือกใช้บริการบริษัทจัดหาครอบครัวให้มาทำหน้าที่แทนลูกหลานของตนเองในวันตรุษจีน

เรื่องสั้นนี้สะท้อนปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างช่วงวัยของ “หญิงชรา” กับลูกชายของเธอในโลกสมัยใหม่ ในขณะที่ลูกชายพยายามทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวจนไม่มีเวลา คนรุ่นพ่อกลับยังติดอยู่ในโลกอุดมคติที่มองว่าครอบครัวต้องสมบูรณ์ และคนที่เฝ้าพ่อแม่ต้องมีลูกมาคอยดูแลอยู่เสมอ ผู้แต่งได้ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบค่อยๆ เปิดเผยเนื้อหา โดยบรรยายว่าลูกหลานกลับมาหา “หญิงชรา” ในวันตรุษจีนเหมือนอย่างเคย และแสดงภาพครอบครัวที่อบอุ่น ท้ายที่สุดผู้แต่งจึงหักมุมเปิดเผยความจริงว่าลูกหลานที่มาหาหานั้นคนที่เธอจ้างมาจากบริษัทจัดหาครอบครัว โดยนัยนี้เรื่องสั้นนี้จึงมุ่งแสดงความยึดติดในอุดมคติความสุขของ “หญิงชรา” ที่เกิดขึ้นจากการตีกรอบสถานะ “แม่-ลูก” ในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

ส่วนในเรื่องสั้น “ป้าบอกว่า” ผู้เขียนได้นำเสนอการตีกรอบบทบาทของพี่ชายคนโตผ่านตัวละคร “ซุ่น” ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ “ซุ่น” กับบรรดาน้องๆ ในขณะที่ซุ่นเป็นชายวัยกลางคนที่ยึดมั่นในคำสอนและขนบจารีตเก่าจากพ่อของตน แต่น้องๆ ของเขากลับไม่ได้รู้สึกกดดันหรือต้องเคร่งครัดตามคำสอนนั้น การเล่าเรื่องในเรื่องสั้นนี้แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2

ฝ่ายต่างมีความคิดคนละแบบ และไม่มีสิ่งใดยึดโยงพวกเขาให้เข้าไว้ด้วยกันเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้น “ซุ่น” มักอ้างถึงสถานะของเขาเองเสมอ ดังตัวอย่างในเรื่องว่า

“มันเป็นหน้าที่ของเสีย ป้าบอกว่าเป็นหน้าที่ของพี่คนโตที่ต้องจัดการเรื่องนี้” ซึ่งพยายามใช้เหตุผลของพ่อพาทุกสิ่งให้กลับเข้าร่องเข้ารอย

“แล้วป้าเคยบอกหรือเปล่าล่ะ ว่าห้ามลูกคนอื่นยุ่ง”

เหมยสวน

ใช่ ป้าไม่เคยบอก แต่การที่ป้าบอกว่าเป็นหน้าที่ของพี่คนโตก็คือการบอกเป็นนัยๆ แล้วไม่ใช่หรือ ว่าควรจะเป็นเขาคคนเดียวที่ต้องทำมัน พูดไปน้องสาวก็คงจะไม่เข้าใจ ยังไงเหมยก็ไม่ใช่เขา ไม่ใช่ลูกคนโต แล้วก็ไม่ใช่ลูกชายด้วย

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 142)

โดยสรุป แนวคิดเรื่องการตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากการกำหนดบทบาทตามสถานะในครอบครัว ซึ่งถูกความเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคมกระตุ้น ทำให้คนรุ่นผู้ใหญ่ต้องเผชิญหน้ากับคนรุ่นลูกหลาน ตัวละครทั้ง 2 ฝ่ายจึงเป็นตัวแทนของโลกสมัยใหม่กับความเป็นจีนในอดีต นอกจากนี้ จากที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างในกรณีของตัวละคร “หญิงชรา” และ “ซุ่น” ที่เป็นพี่ชายคนโตแสดงให้เห็นว่าความอาวุโสตามสถานะในครอบครัวมีความคาบเกี่ยวกับเรื่องเพศสถานะอยู่ด้วย หากวางเทียบอำนาจสลับกันระหว่างตัวละคร “ชายชรา” กับ “หญิงชรา” หรือ “พี่สาวคนโต” กับ “พี่ชายคนโต” ก็อาจส่งผลต่อเนื้อหาภายในเรื่องที่แตกต่างกันไป ทั้งในแง่สถานะภายในครอบครัวและในแง่บทบาทเชิงอำนาจที่ผูกติดกับเพศสถานะของตัวละคร เช่น ในเรื่องสั้น “วันที่ครอบครัวกลับบ้าน

บ้าน” หากเปลี่ยนตัวละครผู้ดำเนินเรื่องจาก “หญิงชรา” เป็น “ชายชรา” อาจแสดงให้เห็นถึงบทบาทเชิงอำนาจของ “ชายชรา” ที่มีมากกว่า “หญิงชรา” ในการจัดการและวางบทบาทตลอดจนหน้าที่ให้กับลูกหลานภายในครอบครัว “ชายชรา” อาจไม่จำเป็นต้องใช้บริการจากบริษัทรับจ้าง และกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวผู้ออกคำสั่งให้ลูกหลานกลับมารวมตัวกันในวันสำคัญต่างๆ ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องวัยหรือความอาวุโสมีความสัมพันธ์กับเพศสถานะจนไม่อาจแยกขาดกันได้อย่างสิ้นเชิง

1.3 การตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ

อัตลักษณ์ “ความเป็นจีน” ของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้นเป็นสิ่งที่มีความพลวัต ในการศึกษาสิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ (2566) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ความรู้สึกกับความคิดและระบบคุณค่าของชนชั้นกลางไทยเชื้อสายจีน แสดงให้เห็นว่า ชาวจีนนั้นละทิ้งความเป็นจีนบางประการ โดยเฉพาะความผูกพันกับชาติจีนและยอมรับการกลืนกลายเป็นไทย ในขณะที่เดียวกันก็ยังอ้างอัตลักษณ์จีนทางวัฒนธรรมไว้อย่างเปิดเผย อาจกล่าวได้ว่าตัวตนของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้นมีความผสมปนเป เพราะไม่ได้มีแค่ความเป็นจีนเพียงอย่างเดียวและไม่ได้มีความเป็นไทยเพียงอย่างเดียว แต่กลับมีทั้งความเป็นจีนและไทยภายในตัวตน

อย่างไรก็ดี ในกระบวนการกลืนกลายเป็นไทยนั้นไม่ได้รับรีนเสมอ ในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นปัญหาและความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นในประเด็นนี้ เรื่องสั้นที่นำเสนอแนวคิดเรื่องการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติมีทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 2 “ถ้อยคำที่ร่วงหล่น” เรื่องที่ 3 “งานเฉลิมฉลองสีแดง” และ เรื่องที่ 7 “คุณ ฝนพรา และแม่วีต้า” มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 : เรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ตัวละคร		ปมปัญหา
1	ถ้อยคำที่ร่วงหล่น (เรื่องสั้น ลำดับที่ 2)	ตัวละครหลัก	“ผม”	“ผม” สังเกตเห็นอักษรจีนร่วงหล่นออกมาจากตัวของ “แม่” และพบว่าแม่ค่อยๆ ลืมเลือนตัวอักษรจีนเหล่านั้น จนสุดท้าย “แม่” ก็สูญเสียตัวตนของ “แม่” ด้วย
		ตัวละครรอง	“แม่”	“แม่” เป็นคนจีนที่มาอาศัยในไทย แต่วันหนึ่งมีตัวอักษรจีนร่วงหล่นออกจากตัว จากนั้นเธอก็ค่อยๆ ลืมเลือนภาษาจีนที่เคยใช้และสูญเสียตัวตนไปด้วย
2	งานเฉลิมฉลองสีแดง (เรื่องสั้น ลำดับที่ 3)	ตัวละครหลัก	“เด็กชาย”	“เด็กชาย” ต้องเข้าพิธีกรรมเพื่อเรียนรู้การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยการใช้มิดเชื่อนเนื้อคนที่ถูกจับมา ในตอนแรก “เด็กชาย” ต่อด้านพิธีกรรม แต่เมื่อพ่อแม่แสดงความชื่นชม “เด็กชาย” ก็เปลี่ยนใจมาเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยจนคนที่ถูกจับมาถูกเชื่อนเนื้อจนตาย
3	คุณ ฝนพรา และแม่วีต้า (เรื่องสั้น ลำดับที่ 7)	ตัวละครหลัก	“ผม”	“ผม” หวนรำลึกถึงอดีตในวันแต่งงานของลูกสาว เขาไม่ได้สานสัมพันธ์กับผู้หญิงคนนั้นต่อ เพราะ “แม่” ไม่ชอบคนไทย
		ตัวละครรอง	“หญิงสาว” “แม่”	เป็นคนที่ชายหนุ่มหลงรัก ถึงแม้ “หญิงสาว” จะรักชายหนุ่มเช่นกัน แต่พวกเขากลับถูกแม่ขัดขวางเพราะเธอเป็นคนไทย “แม่” เป็นคนที่ปฏิเสธความเป็นไทย แม้ว่า “หญิงสาว” ที่เป็นคนรักของลูกชายจะพยายามปรับตัวเข้าหา แต่เธอกลับปฏิเสธอีกเพราะเชื่อว่าสิ่งที่ “หญิงสาว” ทำเป็นการล้อเลียนมากกว่าจะแสดงความเคารพ

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นการแสดงให้เห็นคนจีนอพยพที่พยายามจะรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนของตนไว้ให้คงอยู่ได้ยาวนาน แต่ในขณะเดียวกันก็ค่อยๆ ถูกสังคมไทยหลอมรวมและกลืนกินให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งด้วย จนทำให้เกิดความขัดแย้งในความรู้สึกของตัวละคร

ในเรื่องสั้น “ถ้อยคำที่ร่วงหล่น” ผู้เขียนได้นำเสนอการสูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นจีนผ่านอักษรจีนที่ร่วงหล่นออกมาจากตัวของ “แม่” นำเสนอใจว่า เมื่อเรื่องดำเนินไป ไม่เพียงแต่ “แม่” จะจดจำตัวอักษรจีนเหล่านั้นไม่ได้ เธอยังสูญเสียตัวตนของเธอไป ทั้งความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่และการรับรู้สิ่งรอบตัว จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ดังตัวอย่างจากเรื่องว่า

นับจากวันที่ตัวอักษรจีนตัวสุดท้ายร่วงหล่น สุขภาพของแม่ยังคงแข็งแรง มีเหนียวง่ายหรือเสื่อมถอยบ้างด้วยความชรา แต่ไม่มีสัญญาณใดๆ ที่บ่งบอกถึงการสูญเสียความทรงจำอีก

แม้จะไม่พูดภาษาจีน ไม่ฟังเพลงจีน ไม่อ่านหนังสือจีน ไม่ดูละครจีนอีกต่อไป สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมในชีวิตแม่ และตอนนี้ก็คงเกินกำลังของแม่ที่จะเรียนรู้มันจากศูนย์

แม่ไม่อยากจะกลับไปฮ้อกงอีก แม่บอกว่าถึงไปก็คงมีแต่ภาษาที่ไม่คุ้นเคยอยู่รอบกาย พูดอะไรกับใครเขาก็ไม่ได้ แม่คิดว่าที่นั่นไม่ใช่ที่ของแม่อีกแล้ว

บางเวลา ขณะที่ผมนั่งอยู่ในห้องกับแม่ท่ามกลางความเงียบ แม่จะเหม่อมองออกไปที่ไหนสักแห่ง สีหน้าของแม่เหมือนกำลังระลึกถึงอะไรบางอย่างที่ผ่านพ้นไปนานแสนนาน

แม่จากไปหลังจากนั้นสิบสองปี ในคืนหนึ่งที่แม่เข้านอนแล้วไม่ตื่นขึ้นมาอีก

(นริศพงศ์ รักพัฒนานนท์, 2564: 55)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่ากวีจิตรที่เคยแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของ “แม่” ไม่ว่าจะเป็นการพูดภาษาจีน การฟังเพลงจีน การอ่านหนังสือและดูละครจีนกลับกลายเป็น “สิ่งแปลกปลอม” ทั้งหมดนี้สื่อผ่านการร่วงหล่นของตัวอักษร ซึ่งมีนัยสื่อถึงวัฒนธรรมจีนที่ให้ความสำคัญแก่การเขียนอ่าน เมื่อ “แม่” สูญเสียภาษาอันเป็นรากทางวัฒนธรรม เธอก็สูญเสียตัวตนในด้านอื่นๆ ด้วย จนสุดท้าย เธอกลับกลายเป็นคนไม่พูดจาและไม่มีจุดมุ่งหมายใดๆ

อีกตัวอย่างหนึ่งจากเรื่องสั้น “งานเฉลิมฉลองสีแดง” สะท้อนปัญหาตรงกันข้ามกันกับเรื่องข้างต้น คือแสดงให้เห็นความพยายามรักษาอัตลักษณ์และจารีตในครอบครัวอย่างเข้มแข็ง ผู้เขียนได้นำเสนอการรักษาอัตลักษณ์ในเชิงสัญลักษณ์ผ่านตัวละคร “เด็กชาย” ที่พยายามปฏิเสธเข้าร่วมพิธีกรรมในครอบครัวตอนแรก เนื่องจากเขาไม่ชอบทำร้ายคนที่ถูกจับมาเป็นเหยื่อ แต่ตลอดเรื่องสั้นทั้งเรื่อง ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าทั้งพ่อ แม่ พี่ชาย และคนในชุมชนของเด็กชายต่างไม่มีใครตั้งคำถามเรื่องนี้ และเมื่อพ่อแม่ของ “เด็กชาย” กระตุ้นลูกด้วยความรัก เด็กชายก็ยอมรับพิธีกรรมการเฉือนเนื้อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในตัวตนอย่างโดยดี การตีความเรื่องสั้นเรื่องนี้ในเชิงการวิพากษ์จารีตในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน แสดงให้เห็นว่าจารีตนี้มีพลัง แม้โดยตัวจารีตบางอย่างเองจะมีลักษณะรุนแรงหรือเป็นปัญหาอย่างเห็นได้ชัด แต่สมาชิกในชุมชนกลับเลือกที่จะไม่ตั้งคำถาม และสามารถกล่อมเกลาสมาชิกใหม่ให้ยอมรับได้โดยดี

โดยสรุป แนวคิดเรื่องการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้ โดยแสดงให้เห็นตัวละครที่ทั้งตระหนักและไม่ตระหนักถึงการตีกรอบนั้น แต่สุดท้าย ตัวละครทุกตัวต่างก็ได้รับผลกระทบและถูกกลืนกินเข้าไปกลายเป็นส่วนหนึ่งด้วย

กล่าวโดยสรุป หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST* ด้วย *รักและผูกพัน* นำเสนอผ่านปมปัญหาที่เป็นปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในมิติตัวตนของมนุษย์ ทั้งเรื่องเพศ สถานะในครอบครัว และเชื้อชาติ โดยผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกในแต่ละเรื่องต่างได้รับผลกระทบจากจารีตในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ไม่ว่าตัวละครนั้นจะเป็นหญิงหรือชาย เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งทางร่างกาย จิตวิทยา และผลเชิงสัญลักษณ์ สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อสื่อแนวคิดนี้ให้โดดเด่นขึ้นด้วย ดังที่ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

2. กลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอแนวคิดในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST* ด้วย *รักและผูกพัน*

จากการวิเคราะห์ในหัวข้อก่อน เห็นได้ว่า หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST* ด้วย *รักและผูกพัน* ได้ใช้วิธีการที่หลากหลายน่าสนใจ ในการนำเสนออารมณ์ความรู้สึกและชะตากรรมของตัวละคร บางเรื่องเน้นการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาผ่านสัญลักษณ์และบรรยากาศ บางเรื่องใช้การหักมุมในตอนท้ายเพื่อให้ผู้อ่านฉงนคิดประเด็นต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องที่โดดเด่นมี 4 กลวิธี ได้แก่

- 2.1 การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละคร
- 2.2 การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง
- 2.3 การหักมุมสื่อสารแนวคิดอย่างความสะเทือนใจ
- 2.4 การใช้รูปแบบงานเขียนบทสัมภาษณ์

2.1 การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละคร

สัญลักษณ์ คือ “สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตซึ่งเป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 202) ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละครเป็นหลัก แบ่งได้เป็น 2 แบบ ได้แก่ วัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ และการกระทำที่เป็นสัญลักษณ์

ตัวอย่างของวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ปรากฏในเรื่องสั้น “ถ้อยคำที่ร่วงหล่น” ผู้เขียนเลือกตัวอักษรจีนมาเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความเป็นจีนของตัวละคร “แม่” โดยแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า การสืบทอดภาษาจีนเมื่อมาอยู่ประเทศไทยนั้น มีกระบวนการที่ตัวอักษรจริงๆ ร่วงหล่นออกจากตัวละคร จนเมื่อตัวอักษรหล่นไปจนหมดสิ้น ตัวละครก็สูญเสียความสามารถในการใช้ภาษาจีนและสูญเสียตัวตนไปด้วย ดังตัวอย่างจากเรื่อง

ผมเห็นคำแรกร่วงหล่นจากตัวแม่ตอนแม่อายุ 68 ปี

[...]

โดยไม่ทันรู้ตัว ตัวอักษรในมือผมก็หายไปราวกับไม่เคยมีอยู่ และเมื่อร่องรอยทุกสิ่งสลายหมดสิ้น แม่ก็ลืมตาตื่น - การตื่นฉับพลันราวการร่วงหล่นจากความฝัน

ใช้เวลาอีกสักระยะกว่าผมจะรู้ ตัวอักษรนั้นคือคำว่า 鎖 (สอสี - กุญแจ) และรู้ว่าแม่ได้ลืมคำนั้นไปแล้ว

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 45)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนบรรยายถึงตัวอักษรภาษาจีนที่ร่วงหล่นออกมาจากตัวของ “แม่” โดยสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร “แม่” และบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวอักษรว่า “ตัวอักษรในมือก็หายไป” ภาพที่ตัวละคร “ผม” เห็นในเชิงกายภาพนี้เอง สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงทางนามธรรมที่เกิดขึ้นในตัวแม่เมื่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนของ “แม่” หายไปจนไม่เหลือร่องรอยของการมีอยู่

ส่วนตัวอย่างของการกระทำสัญลักษณ์ปรากฏในเรื่องสั้น “หลานชายคนโปรด” ในเรื่องสั้นเรื่องนี้มีการใช้การกระทำเชิงสัญลักษณ์อย่างสุดโต่ง นั่นคือ ตัวละคร “หลานชาย” ลงมือสังหารพ่อแม่ของตัวเองเนื่องจากถูกญาติๆ คัดหวังมากเกินไป การลงมือสังหารพ่อแม่ตัวเองนี้สื่อถึงความรุนแรง

ในจิตใจที่เกิดขึ้นเมื่อตัวละครถูกกดทับจากจารีต จนระเบิดออกมาเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อผู้อื่น ดังตัวอย่างในเรื่องที่ “หลานชาย” ให้สัมภาษณ์ทางสื่อถึงสาเหตุที่เขาลงมือสังหารว่า

“จู่ๆ พ่อแม่ก็เอาแต่พูดว่าผมไม่ใช่ลูกของพวกเขา บอกว่าลูกของพวกเขาจะไม่มีวันทำตัวแบบนี้ ไม่มีวันกลายเป็นเด็กแบบนี้ แล้วก็เอาแต่ถามผมว่าเอาลูกตัวจริงของพวกเขาไปไว้ที่ไหน ผมเลยคิดว่าพวกเขาคงไม่อยากได้ผมเป็นลูกแล้ว ผมก็เลยไม่อยากได้พวกเขาเป็นพ่อแม่แล้วเหมือนกัน”

(นริศพงศ์ รักวัฒนนานท์, 2564: 127)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนแสดงให้เห็นความกดดันในจิตใจของตัวละครลูกชาย เนื่องจากถูกคาดหวังจากพ่อแม่ให้เป็นสิ่งที่ต้องการ เมื่อลูกเป็นไม่ได้ พ่อแม่กลับปฏิเสธลูกของตัวเอง อันนำไปสู่ความกดดันและการปฏิเสธในใจลูกแทน ทำให้ลูกลงมือสังหารพ่อแม่ของตนเองในท้ายที่สุด ซึ่งตัวบทได้นำเสนอการกระทำที่สุดโต่งดังกล่าวในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสื่อถึงผลกระทบของความรุนแรงที่ครอบงำกดดันและบีบบังคับลูกหลาน จนอาจนำไปสู่โศกนาฏกรรมที่ทำลายครอบครัวไปอย่างสิ้นเชิง

2.2 การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง

การเลือกใช้ “ผู้เล่าเรื่อง” เป็นวิธีการนำเสนอว่าตัวละครใดจะเป็นสื่อกลางในการเล่าเรื่อง ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้เขียนเลือกใช้การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องบุรุษที่ 1 เป็นหลัก เนื่องจากเป็นสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ถูกกดทับอย่างชัดเจน รวมถึงแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกตึงเครียดและมีส่วนร่วมไปกับตัวละครนั้นๆ ในขณะเดียวกัน การเล่าเรื่องบางเรื่องอาจมี

จำกัดมุมมองของผู้อ่าน ทำให้ไม่รู้ถึงความรู้สึกนึกคิดบางช่วงของตัวละคร จนกระทั่งกลับเปลี่ยนไปเฉยตอนท้าย ทำให้เกิดความประหลาดใจหรือสื่อสารสำคัญของเรื่องด้วย

ตัวอย่างการกำหนดมุมมองที่น่าสนใจพบได้ในเรื่องสั้น “งานเฉลิมฉลองสีแดง” ผู้เขียนจัดจ่อที่ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร “เด็กชาย” ที่มีความขัดแย้งกันในตอนแรก แต่ท้ายที่สุด “เด็กชาย” ก็ยอมรับและถูกจารีตกลืนกินตัวตนเข้าไป นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้การซ้ำโครงสร้างประโยคและการเขียนประโยคละบรรทัดเพื่อให้เห็นกระแสการรับรู้ของตัวละครที่ไหลไปเรื่อย และค่อยๆ พัฒนาความรุนแรง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงความคิดในหัวของตัวละครจริงๆ ดังตัวอย่างว่า

เสียงของพ่อตามมาย้ำเตือน
แล้วก็เสียงของป้าเจียง
เสียงของพี่เม้ง
เสียงของพี่ชาย
เสียงของหลานชายบ้านตรงข้าม
เสียงของเพื่อนบ้าน
เสียงของคุณลุง
เสียงของชายชรา
เสียงของคนที่อยู่ที่นี่
เสียงของคนที่ไม่ได้อยู่ที่นี่
เสียงของคนที่เขารู้จัก
เสียงของคนที่เขาไม่เคยแม้แต่เห็นหน้า
เดี๋ยวก็เลยถูกรื้อออก

(นริศพงศ์ รักวัฒนนานท์, 2564: 84 - 85)

จากตัวอย่างข้างต้น การที่ผู้เขียนใช้การซ้ำประโยคแทนความคิดของตัวละคร “เด็กชาย” เพื่อสื่อเสียงที่เป็นแรงกดดันจากจาริต การนำเสนอเสียงที่ละบรรทัดหลายบรรทัดยิ่งเน้นความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของ “เด็กชาย” อย่างต่อเนื่อง การซ้ำรูปคำสื่อถึงความคล้ายคลึงกันของเสียงเหล่านั้น จนยากจะแยกได้ว่าเสียงดังกล่าวเป็นเสียงอย่างไร จับได้แต่ว่าเป็นเสียงของบุคคลต่างๆ และไม่ปรากฏข้อความที่สื่อสารผ่านเสียง ทำให้เห็นว่าเสียงที่เด็กชายได้ยินไม่มีความหมายเฉพาะ ทั้งหมดมาสรุปเป็นใจความเพียงว่า “เดี๋ยวก็เลยถูกรื้อออก” ซึ่งสะท้อนให้เห็นการบีบบังคับ ไม่ให้เด็กชายหลุดออกนอกกรอบของคติความเชื่อซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจาริตด้วย

2.3 การหักมุมเพื่อสื่อสารแนวคิดอย่างความสะเทือนใจ

การหักมุมเป็นกลวิธีการนำเสนอที่เปิดเผยเรื่องราวที่แท้จริงให้ผิดไปจากความคาดหวังของผู้อ่าน ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้เขียนมักทำให้ผู้อ่านคาดหวังว่าเรื่องจะดำเนินไปในทางหนึ่ง แล้วกลับมาหักมุมในจุดที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง ทำให้มุมมองของผู้อ่านที่มีต่อตัวละครและเรื่องที่ผ่านมาเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง หรืออาจทำให้ผู้อ่านประหลาดใจด้วยการเล่าเรื่องอย่างสุดโต่ง ผิดปกติธรรมดา ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้แนวคิดของเรื่องไปพร้อมๆ กับความสะเทือนใจในชะตากรรมของตัวละคร

ตัวอย่างในเรื่องสั้น “วันที่ครอบครัวกลับบ้าน” ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นภาพถึงบรรยากาศของครอบครัวที่อบอุ่น ลูกหลานมารวมตัวกันในวันตรุษจีนพร้อมหน้าพร้อมตา แล้วมาเฉลยให้เห็นในตอนท้ายว่าพวกเขาไม่ใช่ลูกหลานที่แท้จริง แต่เป็นเพียงแค่ลูกหลานที่จ้างมาจากบริษัทรับจ้างเท่านั้น การหักมุมเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านต้องทบทวนความคิดว่าความรู้สึกอบอุ่นที่ได้รับมาตลอดเรื่องในช่วงต้น แท้จริงเป็นความรู้สึกที่แท้จริงหรือไม่ เป็นการตอกย้ำถึงการยึดติดอยู่ในโลกอุดมคติของตัวละคร “หญิงชรา” และวิจารณ์จาริตที่

ตีกรอบสถานะ “แม่” ของเธอจนต้องสร้าง “ความสุข” ตามอุดมคตินั้นขึ้นมาด้วย ดังตัวอย่างจากเรื่อง

หญิงชราพูดไปด้วย ตักอาหารเข้าปากไปด้วย วันนี้
หล่อนเจริญอาหารกว่าทุกวัน ทุกคำเคี้ยวอร่อยล้ำเหมือนแรก
ลิ้มรส เมื่อไรที่อาหารบนจานของหล่อนพร่องลง มันจะถูกเติม
โดยลูกชายและลูกสะใภ้ที่ขานบ้าง บางครั้งหลานชายและ
หลานสาวก็จะแย่งกันคีบผัดหมี่ซั่วสี่เหลียงทองมาไว้บนชาม

พวกเขาคุยกันเก่งจริงๆ แม้ประสาทหู่จะทรุดโทรมก็ดู
เหมือนจะรับฟังเรื่องราวของคนในครอบครัวได้ครบถ้วน
ชัดเจนอย่างน่าอัศจรรย์ หล่อนรู้สึกสุขสันต์ราวกับจะล่องลอย
ได้ แต่ในบางจังหวะ หล่อนก็รู้สึกว้าวุ่นเรื่องราวตรงหน้าเป็นเรื่อง
ราวชีวิตของคนอื่น ไม่ใช่ชีวิตของหล่อน

(นริศพงศ์ รักวัฒนารักษ์, 2564: 29)

หล่อนอยากถามพวกเขาว่าจะมาหาหล่อนอีกไหม แต่
ถึงจะถาม และไม่ว่าคำตอบของทั้งสองจะเป็นอย่างไร หล่อน
ก็รู้เงื่อนไขที่แท้จริงอยู่แล้ว

ถ้าหล่อนจ่าย พวกเขาจะมา
หล่อนใช้สองมือตบแขนทั้งสองข้างของลูกชายเบาๆ
“คิดถึงมาบ้างนะ” นี่น่าจะมากที่สุดที่หล่อนขอได้
ฮกพยักหน้าแล้วยิ้ม เขาไม่ได้บอกหล่อนว่าจะกลับมา
หาอีก

(นริศพงศ์ รักวัฒนารักษ์, 2564: 33)

อีกตัวอย่างหนึ่งคือเรื่องสั้น “หลานชายคนโปรด” ผู้เขียนได้ปิดกันความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร “หลานชาย” ทำให้ผู้อ่านรับรู้ข้อมูลได้อย่างจำกัด และไม่สามารถคาดเดาการกระทำได้ ผู้อ่านจะเห็นเพียงแค่ว่าบรรดาญาติๆ คอยกำชับและบอกให้ “หลานชาย” ปฏิบัติตัวตามจารีตอย่างไรเท่านั้น เมื่อดำเนินเรื่องมาถึงตอนท้ายผู้เขียนได้เปิดเผยเหตุการณ์ที่สุดท้ายนั้น “หลานชาย” ได้ลงมือฆาตกรรมพ่อแม่ของตนเอง ทำให้เห็นว่าการที่ตัวจารีตนั้นมากตบและกดดันมากจนเกินไปอย่างไม่มีเหตุผล กลายเป็นสิ่งที่ย้อนกลับมาทำร้ายตัวละครที่ยึดถือจารีตเหล่านั้นเสียเอง ดังตัวอย่างจากเรื่อง

ด้วยเป้าหมายที่ถูกตั้งไว้ตั้งแต่ก่อนเขาจะเกิด บวกกับ
ทั้งเหล่าลูกๆ ของลุงๆ ป้าๆ นั้นโตจนแยกย้ายไปมีชีวิตส่วนตัว
ไม่กี่เข้าช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่ همینเบือพ่อแม่และขยาดเอียน
ผู้หลักผู้ใหญ่กันหมดแล้ว หลานชายคนเล็กจึงตกเป็นจุดศูนย์
รวมความรักและความสนใจของทุกคน

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 106)

พวกเขาเตรียมพร้อมรับข่าวร้าย
แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเพี้ยนผิดจากความคิดโดยสิ้นเชิง
หลานชายฆ่าพ่อแม่และแม่ หรือก็คือน้องชายกับน้องสาว
คนเล็กของพวกเขาตายเสียแล้ว

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 126 - 127)

การที่ผู้เขียนเลือกใช้การหักมุมในเรื่องสั้นบางเรื่องนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านไม่รู้สึกซ้ำซากจำเจกับกลวิธีการเล่าเรื่อง อีกทั้งยังช่วยขับเน้นถึงตัว

จารีตที่กดทับตัวละครภายในเรื่อง และทำให้ผู้อ่านกลับมาขบคิดถึงแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อด้วย

2.4 การใช้รูปแบบงานเขียนบทสัมภาษณ์

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ การใช้รูปแบบงานเขียนบทสัมภาษณ์มีปรากฏอยู่เพียงเรื่องสั้นเดียวเท่านั้น ได้แก่ เรื่องสั้น “Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนาความทรงจำ” ซึ่งเป็นเรื่องสุดท้ายลำดับสุดท้ายในเล่ม แต่เรื่องสั้นเรื่องนี้มีโดดเด่นเป็นอย่างมาก ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านบทสนทนาในจินตนาการระหว่างลูกกับแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว ทำให้เห็นว่าลูกชายพยายามค้นหาตัวตนของแม่ที่มักไม่มีตัวตนในครอบครัวจากคำพูดของเธอเอง และในขณะเดียวกันก็แสวงหาการยอมรับจากแม่อีกด้วย ดังตัวอย่างจากเรื่อง ดังนี้

“ผมทำให้มามีความสุขมั้ย”

คำถามที่ผมอยากที่สุด แต่ไม่เคยมีโอกาส

“ตื่นมาได้เห็นหน้าลูก มามีความสุขทุกวัน”

แม่ยิ้มออกมาอีกครั้ง ยิ้มที่ผมอยากให้มันคงอยู่อย่างนั้น

ไปนานเท่านั้น

ผมวางมือไว้บนโต๊ะน้ำชา แม่เอื้อมมือมากุมมือผมไว้

ผมรู้สึกถึงความอุ่นน้อยๆ ที่สองมืออันว่างเปล่า

เท่านี้ก็เพียงพอแล้ว ผมคิด

ผมกับแม่มองออกไปนอกหน้าต่าง ฝนปรอยแผ่วเบา

ก่อนโปรยปรายปกคลุมท่วมท้นให้ ชุ่มฉ่ำ

ในความขยับไหวของใบไม้เมื่อต้องสัมผัสของเม็ดฝน
โลกทั้งใบคล้ายหยุดนิ่ง ทุกสิ่ง มัวหม่นเมื่อมองผ่านม่านน้ำ ที่
คมชัดก็มีเพียงแม่และผมที่อยู่ด้วยกันตรงนี้

(นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์, 2564: 278)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทสนทนาระหว่างแม่กับลูกชาย นั้นเรียบง่ายแต่แฝงด้วยความหมาย คำถามของลูกชายที่ถามถึงความสุขของแม่ สะท้อนให้เห็นการพยายามให้ความสำคัญแก่อารมณ์ความรู้สึกของผู้หญิง เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงเป็นการคลี่คลายปมในเรื่องสั้นเรื่องอื่นๆ ที่มีการกดทับ เพศหญิง ในขณะเดียวกัน การแสดงหาการยอมรับของลูกชายจากแม่ที่เสียชีวิตไปแล้วก็เป็นความพยายามสลายความกดดันจากจารีตที่กดทับบทบาท ในฐานะลูกไว้ด้วย เรื่องสั้นซึ่งเป็นเรื่องสุดท้ายในเล่มนี้จึงเป็นเสมือนกุญแจสำคัญที่ผู้เขียนสร้างไว้สำหรับคลี่คลายปัญหาในเรื่องสั้น เรื่องอื่นๆ ดังที่ผู้เขียนให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ” เป็นเรื่องที่เราเขียนเป็นเรื่องสุดท้าย และมันเป็นเรื่องที่สำคัญกับเรามากที่สุด เพราะในชีวิตเราผูกพันกับแม่มาก เรื่องนี้ทั้งเรื่องเป็นความรู้สึกที่เราติดแม่ พอเขียนเรื่องนี้จบก็ไม่ได้รู้สึกว่าจะต้องเขียนอะไรต่อแล้ว และตอนมานั่งเรียงเรื่องราวทั้งหมดใหม่ ก็ยังรู้สึกว่าเรื่องนี้เหมาะกับเป็นเรื่องจบที่สุด มันค่อนข้าง complete ในความรู้สึก มากๆ สำหรับเรา”

(นริศพงษ์ รั้ววัฒนานนท์, 2566: สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* มีกลวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อนำเสนอแนวคิดทั้งหมด 4 วิธี ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละคร การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง การหักมุมสื่อสารแนวคิดอย่างความสะเทือนใจ และการใช้รูปแบบงานเขียน บทสัมภาษณ์ กลวิธีเหล่านี้ทำให้เรื่องสั้นแต่ละเรื่องมีเอกลักษณ์ และทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรำคาญซ้ำซากจำเจ อีกทั้งยังทำให้เห็นแนวคิดของแต่ละเรื่องสั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันออกไป

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่าหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนทั้งหมด 3 ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่ การตีกรอบบทบาททางเพศ การตีกรอบบทบาทตามสถานะในครอบครัว และการตีกรอบอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ ทั้งหมดมีจุดร่วมกันคือ การวิพากษ์วิจารณ์จารีตในครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่กดทับตัวตนและความรู้สึกนึกคิด หรือผลักไสสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความรู้สึกเป็นอื่น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีกลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอแนวคิดดังกล่าวให้มีความน่าสนใจ ได้แก่ การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงจารีตที่กดทับตัวละคร การกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่อง การหักมุมสื่อสารแนวคิดอย่างความสะเทือนใจ และการใช้รูปแบบงานเขียน บทสัมภาษณ์ ทำให้การนำเสนอแนวคิดมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาเทียบกับการศึกษาก่อนหน้า งานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มักเน้นวิเคราะห์ความเป็นจีนในฐานะอัตลักษณ์เชิงบวก แต่หนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* มีความแตกต่างจากวรรณกรรมหรือนวนิยายไทยที่กล่าวถึงครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีมาก่อนหน้า คือมุ่งวิจารณ์ความเป็นจีนโดยตรง และชวนให้ผู้อ่าน “รู้สึก” ถึงแรงกดทับจากจารีตของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน ความรู้สึกเช่นนี้อาจมีการอภิปรายมาแล้วในสังคม แต่กรณีของวรรณกรรมไทย ยังไม่มีปรากฏหนังสือรวมเรื่องสั้นที่วิจารณ์ลักษณะเช่นนี้อย่างชัดเจนตลอดทั้งเล่ม ผลการวิจัยนี้จึงสะท้อนปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในการนำเสนอภาพครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในวรรณกรรมไทยด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่แต่งขึ้นในบริบทสังคมไทยทศวรรษ 2560 ยังน่าสนใจว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับเกิดกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยในไทย รวมถึงการแส

การต่อต้านรัฐบาลจีนภายหลังจากการปราบปรามการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยในฮ่องกง ผู้วิจัยเห็นว่าแม้วรรณกรรมเรื่องนี้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับเมืองหรือเกิดจากขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยโดยตรง แต่แนวคิดของเรื่องที่มีมุงตั้งคำถามกับจารีตกลับสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของขบวนการเรียกร้องทางการเมืองอย่างน่าสนใจ คือมุงจะชี้ให้เห็นว่ามีอำนาจบางอย่างที่กดทับสมาชิกในสังคมอยู่ทั้งหน่วยย่อยและหน่วยใหญ่ วรรณกรรมเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นร่องรอยการเมืองวัฒนธรรมที่มีกว้างขวาง ไม่ได้มุงเรียกร้องทางการเมือง แต่ยังตั้งคำถามถึงระบบวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทศวรรษนี้ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในหนังสือรวมเรื่องสั้น *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน*” ผู้วิจัยได้แก่ นางสาวธัญชนก ดวงเลิศวิเศษกุล โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัยนวัตกรรม และการสร้างสรรค์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัยนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.ทศพล ศรีพุ่ม อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา เปิดมุมมองทางความคิด ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ตอบข้อสงสัยของผู้วิจัยได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน จนทำให้งานวิจัย ในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนคอยให้กำลังใจข้าพเจ้าอยู่เสมอ ขอขอบคุณที่คอยอยู่เคียงข้าง มอบอิสระทางความคิด อิสระทางการตัดสินใจ เคารพในความคิดและในตัวของคุณข้าพเจ้าเสมอมา รวมไปถึงการสนับสนุนในด้านของกำลังใจทั้งทางกายและการศึกษา ทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนในคณะที่ชอบ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวไปเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนสำหรับการช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ขอขอบคุณที่คอยอยู่เคียงข้างและให้กำลังใจข้าพเจ้าในยามที่ท้อแท้ ขอขอบคุณยิ้มและเสียงหัวเราะที่มอบให้แก่ข้าพเจ้าตลอดเวลา 4 ปีในรั้วมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าหาไม่ได้จากที่ไหนอีกแล้ว

ขอขอบคุณแอปสโตนิกฟาย พื้นที่ที่รวบรวมเพลงจากศิลปินทั่วโลก ที่คอยเป็นเสียงเพลงกล่อมเกล้าและปลอบประโลมข้าพเจ้าตลอดเวลาที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

ขอขอบคุณ คุณนริศพงศ์ รักวัฒนานนท์ ผู้เขียน *FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน* ที่เป็นแรงบันดาลใจในการเขียนบทความนี้แก่ข้าพเจ้า และให้เกียรติข้าพเจ้าในการตอบคำถามสัมภาษณ์ ขอขอบคุณที่เสนอมุมมองเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่เคยมีใครเคยนำเสนอมาก่อนหน้า หนังสือของท่านเล่มนี้ ได้มอบบทเรียนและมุมมองให้แก่ข้าพเจ้ามากมาย

คำขอบขอบคุณสุดท้าย ขอมอบให้แก่ตัวข้าพเจ้าเองที่มีความพยายามไม่ย่อท้อ ขอขอบคุณที่ยอมรับและให้อภัยตนเองในทุกความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ขอขอบคุณที่พยายามทำตามความฝันของตนเองจนสำเร็จลุล่วงไปอีกหนึ่งขั้น

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังว่าบทความวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด ประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). **สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2558). **อ่านจนแตก : วรรณกรรม ความทันสมัย และความ เป็นไทย**. กรุงเทพฯ : อ่าน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์ ไวยากรณ์ และกลการประพันธ์**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2566). **เป็นจีนเพราะรู้สึก ประวัติศาสตร์เสื้อผ้ามอมไบที่เพิ่งสร้าง**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สรณัฐ ไตรลึงคะ. (2560). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Economy, Elizabeth. (2561). **THE THIRD REVOLUTION Xi Jinping and the New Chinese State**. กรุงเทพฯ : เกรทโอเดีย.

วิทยานิพนธ์

- กิตติยา วิทยาประพันธ์. (2555). **สถานภาพและบทบาทสตรีในครอบครัวไทย เชื้อสายจีนในนวนิยายไทยแนวชีวิตครอบครัว ปี พ.ศ. 2538 - 2546**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนชนม์ พงษ์ชัยพัทธ์. (2558). **จาริตประเพณี เสี่ยงร้ายร้องของเหล่าลงใน “จดหมายลับไปเธอ”**. สารนิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญภา หมอนสอาด. (2551). **ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทย ที่ปรากฏใน นวนิยายไทย พ.ศ. 2512 - 2533**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- เพ็ญประภา เหล่าทะนันท. (2564). **ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Yuanyuan Li. (2560). **ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มฮั่นในนวนิยายชุด เลือดพระนาง**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทความในวารสาร

- แก้วตา จันทรานุกรณ์. (2554). **การสร้างต้นและการสั่งสมทุนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน” ความสัมพันธ์จีน - ไทย ในนวนิยายเอกเรื่องสี่แผ่นดิน**. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 28, 3 (กันยายน - ธันวาคม) : 125 - 148.
- ทัศนรัตน์ ทองแดง. (2556). **การวิเคราะห์อัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนและการรังสรรค์ทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง จดหมายจากเมืองไทย**. วารสารวิเทศศึกษา, 3,2 (พฤษภาคม - ตุลาคม) : 65 - 76.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรณพร เชษฐพยัคฆ์. (2562). **เพราะถึงจุดต่ำสุด จึงต้องออกมาชุมนุม มองอนาคตฮ่องกง กับ อ.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์**. เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.co/social/hong-kong-protest-interview/84754>
- กองบรรณาธิการ The 101.World. (2564). **‘1 ปี Milk Tea Alliance’ กับ วาสนา วงศ์สุรวัฒน์**. เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/wasana-wongsurawat-interview-2/>
- สุภารัตน์ พรหมสีใหม่. (ม.ป.ป.). **หม่ผ้าประชาธิปไตย ปฏิบัติการศิลปะและความบันเทิงในขบวนการประท้วง**. เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://adaymagazine.com/art-practices-in-the-protest/>

อรปวีณ์ วงศ์สว่าง. (2563). LGBT ในประเทศจีน. เข้าถึงเมื่อ เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.tcijthai.com/news/2020/5/article/10298>

ทำไมต้องสีแดง? แต่งตัวรับโชคในเทศกาลตรุษจีน. (2563). เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.eventpop.me/blogs/chinese-newyear-red>

สัมภาษณ์

นริศพงศ์ รักวัฒนารักษ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2566

การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อกลุ่มชายรักชาย ในสังคมไทยผ่านกรณีศึกษานิตยสารนีออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538

The Changes of HIV/AIDS Discourses towards Gay in Thai Society in a Case Study of Neon Magazine from 1984 - 1995.

พรวนิช ราชสีหา ¹

ญาณินี ไพบยวัฒน์ ²

Pronwanat Raschaseeha

Yaninie Phaithayawat

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยผ่านกรณีศึกษานิตยสารนีออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538 ซึ่งเป็นช่วงที่นิตยสารได้มีการตีพิมพ์ออกมา โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการนำเสนอโรคเอดส์ในช่วงทศวรรษ 2520 - 2530 ที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Undergraduate student
pronwanat.r@gmail.com

² อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Lecturer
yaninieph@gmail.com

กระแสหลักที่มีต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยโดยมีโรคเอดส์เข้ามาเป็นตัวประกอบทีละครั้งนี้ รวมไปถึงแนวทางการรับมือต่อสถานการณ์โรคเอดส์ของรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลต่อแนวทางในการนำเสนอการให้คำอธิบายและวาทกรรมเอดส์ของนิตยสารนีออนในแต่ละช่วงเวลา

ผลการวิจัยพบว่า การให้คำอธิบายและวาทกรรมเอดส์ที่นีออนได้สร้างขึ้นมีการพยายามตอบโต้วาทกรรมหลักในช่วงแรกของการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นกลุ่มชายรักชายได้มีการเข้าใจถึงโรคเอดส์และทราบถึงวิธีการป้องกัน นีออนได้พยายามสร้างภาพจำว่าเอดส์ไม่ใช่โรคของเกย์ ต่อมาเริ่มมีการตอบโต้บ้างน้อยลง จนในช่วงท้ายเริ่มมีการสนับสนุนวาทกรรมหลักแต่ไม่ได้ชัดเจน ซึ่งทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มชายรักจำนวนลดน้อยลงอย่างมาก กล่าวคือนีออนได้ประสบความสำเร็จในการรณรงค์และต่อต้านในขณะที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์

คำสำคัญ: เอดส์ วาทกรรม นิตยสารนีออน

Abstract

The research aims to study the changes of HIV/AIDS discourses towards gay in Thai society in a case study of Neon magazine from 1984 - 1995, which had been published. The main evidence are books, journals, magazines and researches. The main discourse related to the gays who had AIDS in Thai society and the government handled the AIDS situation which affected the explanation of AIDS discourses in each period.

The finding of the research is that the explanation and HIV/AIDS discourse in Neon magazine attempted to respond the main discourse in the first phase of the spread of AIDS. Neon magazine explained the readers that HIV/AIDS was not a disease for gay. When the discourse about gay causing HIV/AIDS was declined to explain and the number of HIV/AIDS patients who were gays decreased, Neon magazine was successful to promote the campaign of understanding the cause of the spread of HIV/AIDS in Thai society.

Keywords: HIV/AIDS, Discourses, Neon magazine

บทนำ

โรคเอดส์เป็นโรคที่มีการแพร่ระบาดมาอย่างยาวนาน การแพร่ระบาดของโรคเอดส์นั้นเคยเกิดขึ้นมาก่อน ในอดีตเกิดการแพร่ระบาดอย่างหนักไปทั่วโลกในช่วงทศวรรษ 2520 ถึง 2540 รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงกลุ่มชายรักชายที่ครั้งหนึ่งเคยถูกสังคมตีตราจนเกิดเป็นวาทกรรมที่ว่า “โรคเอดส์เป็นโรคของเกย์” สาเหตุมาจากผู้ป่วยโรคเอดส์คนแรกของโลกและของประเทศไทยที่ถูกพบว่าเป็นชายในกลุ่มรักร่วมเพศ ทำให้ข้อมูลชุดแรกของในสังคมมองว่าคนกลุ่มนี้เป็นพาหะของโรคเอดส์ซึ่งกลายเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่ทำให้สังคมตีตราคนกลุ่มนี้ แม้ว่าปัจจุบันวาทกรรมดังกล่าวจะไม่ค่อยถูกกล่าวถึงมากนัก แต่มันก็ได้กลายเป็นภาพจำของคนในสังคมไปแล้วว่าหากกล่าวถึงโรคเอดส์จะมีต้องกล่าวถึงเกย์ตามกันมา ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาในประเด็นที่ว่าทำไมพอกกล่าว

ถึงเคยต้องมีคำว่าเอดส์ควบคู่กันไป โดยศึกษาผ่านนิตยสารนืออนที่ผลิตออกมาเพื่อกลุ่มชายรักชายโดยเฉพาะ และศึกษาบทบาทของนิตยสารที่เป็นหนึ่งในกระบอกเสียงในการรณรงค์ต่อต้านเอดส์ รวมไปถึงการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

ในช่วงการระบาดของโรคเอดส์ได้มีทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนพยายามป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทางภาครัฐได้มีการออกนโยบายต่างๆ เพื่อควบคุมโรคเอดส์ที่ได้กลายเป็นแนวทางในการจัดการโรคเอดส์ในประเทศไทย ทางฝั่งเอกชนได้มีการพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของโรคเอดส์รณรงค์ในการต่อต้านโรคเอดส์ รวมไปถึงนิตยสารเกย์ในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ถึงช่วงต้นทศวรรษ 2540 ได้มีการผันตัวเองกลายมาเป็นกระบอกเสียงในการรณรงค์และต่อต้านโรคเอดส์ไปในตัว นืออนที่ได้หยิบมาเป็นกรณีศึกษาในวิจัยครั้งนี้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากกลุ่มผู้อ่านนิตยสารเกย์เป็นกลุ่มชายรักชาย ดังนั้นผลจากการรณรงค์เรียกว่าประสบความสำเร็จ เพราะในช่วง พ.ศ. 2536 - 2538 เป็นช่วงที่ภาครัฐออกมามีจัดการมากขึ้นจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ในกลุ่มชายรักชายมีจำนวนที่ลดลงอย่างมากหากเทียบในช่วงแรก จากการศึกษาพบว่านิตยสารเกย์รวมถึงนิตยสารนืออนที่นำศึกษานั้นประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ของตนเองเพื่อต่อต้านและรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยผ่านกรณีศึกษานิตยสารนืออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538
2. เพื่อศึกษาบริบททางสังคมผ่านวาทกรรมเอดส์ที่มีต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยผ่านนิตยสารนืออนช่วง พ.ศ. 2527 - 2538

กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยผ่านกรณีศึกษานิตยสารนืออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานและวรรณกรรมที่นำมาศึกษา

ระยะที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง - บริบททางสังคม - การรวบรวมหลักฐานนิตยสารนืออนตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 108 - วิทยานิพนธ์บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง	ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานและวรรณกรรมที่นำมาศึกษา - การวิเคราะห์ข้อมูล - วิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยและหลักฐานชั้นต้น	ผลการวิจัย บทบาทของนิตยสารนืออนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ และสาเหตุที่วาทกรรมเอดส์ถูกมองควบคู่ไปกับกลุ่มชายรักชาย
--	---	--

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในด้านเนื้อหา: ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ที่มีต่อกลุ่มชายรักชายผ่านนิตยสารนืออน ช่วง พ.ศ. 2527 - 2538 โดยจะศึกษาถึงบริบททางสังคมที่มีต่อกลุ่มคนชายรักชายทั้งก่อนและหลังการระบาดของโรคเอดส์ผ่านสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังศึกษาในด้านนโยบายด้านสาธารณสุข รวมไปถึงแผนมาตรการรับมือโรคเอดส์ของรัฐบาลไทย และการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มคนหลากหลายทาง

กรณีฆาตกรรมเบอร์แกน ดาเรล เป็นคดีที่ได้รับการสนใจจากสังคมอย่างมาก อาจเป็นเพราะเริ่มมีการนำเสนอเกย์ไปในรูปแบบที่ต่างจากความเข้าใจของคนในสังคม เริ่มมีการนำคำว่า “เกย์” มาใช้ในการนำเสนอข่าวซึ่งมีลักษณะต่างไปจากกะเทยที่สังคมเข้าใจ โดยหนังสือพิมพ์ได้นำเสนอเกย์ว่าเป็นชายที่มีลักษณะภายนอกเหมือนผู้ชายทั่วไป แต่ยังคงชอบผู้ชายด้วยกันเอง อีกทั้งยังถูกมองว่าเป็นพวกที่ประกอบอาชีพคู่นอนให้กับฝรั่งเศษชายที่มีลักษณะและอารมณ์คล้ายเพศหญิง³ ทำให้คนที่เกย์เริ่มมีการปรากฏตัวมากขึ้นในสังคม อีกทั้งผลกระทบจากคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นยังทำให้คนในสังคมมองกลุ่มชายรักชายว่าเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมจนมาถึงช่วง พ.ศ. 2527 มีการพบผู้ป่วยเอดส์รายแรกในประเทศไทยซึ่งเป็นชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ยิ่งทำให้สังคมมองคนกลุ่มนี้ไปในแง่ลบมากกว่าเดิม จนทำให้คนที่เกย์นั้นถูกต่อต้านจากคนในสังคมมากขึ้น

2. นิติสารเกย์

นิติสารเกย์ได้กลายเป็นพื้นที่ทางสังคมแก่กลุ่มชายรักชายในการแสดงออกความคิดในเรื่องต่างๆ ทั้งปรึกษาปัญหาพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่นิติสารเกย์ถูกมองว่าเป็นหนังสือต้องห้ามในขณะนั้น เพราะเนื้อหาได้มีการนำเสนอภาพโป๊เปลือยเกือบหมดของผู้ชาย ประกอบกับสังคมยังไม่ได้ออมรับกลุ่มคนเหล่านี้นัก ทำให้การจำหน่ายนิติสารเกย์ในช่วงแรกยังเป็นไปในลักษณะลับๆ อยู่ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่มีการนำเสนอ นั้นจะเน้นหนักไปในเรื่องทางเพศ แต่ก็มีคอลัมน์อื่นบ้างประปราย จนมาในช่วงการแพร่ระบาดของเอดส์นิติสารเกย์ได้ตระหนักว่าตนเองสามารถที่จะสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมได้ ทำให้ผู้อ่านชาวเกย์เริ่มตระหนักถึงความ

³ “ไทยรัฐ,” (7 ตุลาคม 2508) ใน วาบทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ในสังคมไทย พ.ศ.2508 - 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 62.

รุนแรงของโรคเอดส์และเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจนทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ที่เป็นเกย์นั้นมีจำนวนลดลงไปอย่างมาก⁴ นิติสารนีออน ถือว่าเป็นหนึ่งในนิติสารเกย์ที่มีการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ตลอดระยะเวลาที่มีการตีพิมพ์ แต่ตัวนีออนจะไม่ได้มีการเน้นหนักไปที่การให้ข้อมูลทางการแพทย์มากนัก เพราะลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของนีออนในช่วงแรกจะเป็นเรื่องบันเทิงและความรู้ทั่วไป จนต่อมาเริ่มมีการกล่าวถึงประเด็นและสิทธิเสรีภาพ รวมไปถึงการยอมรับตัวเองมากขึ้น

3. การให้คำอธิบายและวาทกรรมเอดส์ผ่านคอลัมน์เอดส์ในนิติสารนีออนช่วง พ.ศ. 2527 - 2538

3.1 บริบททางสังคมในช่วง พ.ศ. 2527 - 2534

ช่วงแรกของการแพร่ระบาดโรคเอดส์ทางฝั่งของรัฐบาลไม่ได้มีท่าทีที่จริงจังในการป้องกันมากนัก แต่ยังมีกระทรวงสาธารณสุขที่ออกมารณรงค์และป้องกันโรคเอดส์ แต่สาเหตุที่รัฐบาลไม่ได้จริงจังในการแก้ไขปัญหามากนักเป็นเพราะเกรงว่าโรคเอดส์จะทำให้ประเทศเกิดภาพลักษณ์ในทางลบ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงและส่งผลกระทบต่อการรณรงค์การท่องเที่ยวของไทยใน พ.ศ. 2530 การทำงานของกระทรวงสาธารณสุขและเอกชนที่ออกมาเคลื่อนไหวในช่วงนี้นั้นยึดแนวทางที่แนะนำโดยองค์การอนามัยโลกเป็นหลัก การตรวจหาผู้ติดเชื้อเอดส์ในช่วงแรกจะเน้นไปที่กลุ่มเสี่ยง ได้แก่ กลุ่มชายรักชาย กลุ่มผู้ใช้สารเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น และกลุ่มหญิงขายบริการ เป็นเพราะว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรคเอดส์นั้นยังมีน้อยมาก สังคมอาจเข้าใจว่าโรคเอดส์เป็นโรคระบาดเฉพาะกลุ่ม หรือผู้ที่มีพฤติกรรม “สำส่อนทางเพศ” เท่านั้นถึงจะเป็นโรคเอดส์ได้

⁴ ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน และ นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ. (2552). เปิดประตูสู่รั้ว หนังสือและเว็บไซต์ของเกย์ - กะเทยในสังคมไทย. หน้า 62.

จนมาในช่วง พ.ศ. 2530-2534 องค์การเอกชนสาธารณสุขประโยชน์ เริ่มมีการร่วมมือกับรัฐบาลในการป้องกันโรคเอดส์มากขึ้น แต่ยังไม่ได้ชัดเจนมากนัก ช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มมีการพัฒนาการทางด้านข้อมูล เริ่มมีการแพร่กระจายข่าวสาร กล่าวคือในช่วงนี้ยังไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาด้านสถานการณ์การระบาดของโรคเอดส์ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการระบาดของโรคเอดส์ ส่งผลให้ข้อมูลที่อยู่ในช่วง พ.ศ. 2531-2533 กลายเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาแนวทางการป้องกันเอดส์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนมาในช่วง พ.ศ. 2534 เกิดการรัฐประหารโดย รสช. (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ) ภายหลังได้มีการแต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนผันในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์มากที่สุดของประเทศไทย

นอกจากนี้การนำเสนอโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนของรัฐบาลและเอกชนช่วง พ.ศ. 2527-2534 ได้มีการนำเสนอไปในเชิงลบอย่างมาก โดยนำเสนอโรคเอดส์ผ่านความน่ากลัว ความอันตราย พยายามสร้างให้คนในสังคมหวาดกลัวโรคเอดส์ แล้วจึงจะให้ข้อมูลในภายหลัง สาเหตุที่ทำให้เช่นนี้เป็นเพราะว่าโรคเอดส์เป็นโรคใหม่ในหลายวงการ ข้อมูลที่มีนั้นกระจัดกระจาย ประกอบกับไม่มีแนวทางที่ชัดเจนว่าควรนำเสนอในรูปแบบใด มีการนำคำว่า “สำส่อนทางเพศ”⁵ มาใช้ โดยหากใครที่ติดเอดส์ในช่วงเวลาดังกล่าวจะถูกตีตราจากสังคมโดยอัตโนมัติว่าเป็นพวกที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ นอกจากนี้ยังนำเสนอข่าวสารตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คือ

⁵ อาภัสรา จันทรสุวรรณ. (2535). ความวิตกกังวลอันเกิดจากข่าวสารข้อมูลการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาในแนวทัศนแบบองค์รวม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 46.

นำเสนอว่าผู้ติดเชื้อเอดส์คนแรกของไทยเป็นชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ทำให้ข้อมูลชุดแรกของคนในสังคมไทยคือ “โรคเอดส์เป็นโรคของเกย์” การให้ความรู้จึงเน้นไปที่กลุ่มชายรักร่วมเพศเป็นหลัก ข้อมูลในด้านโรคเอดส์เริ่มเปลี่ยนไปอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2534 กล่าวคือเกิดบรรยากาศที่เปิดกว้างในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ ซึ่งการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ของรัฐบาลมีผลต่อการรับรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไทย ทำให้การป้องกันโรคเอดส์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 การระบาดของโรคเอดส์ในช่วงแรก พ.ศ. 2527-2532

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในช่วงนี้นับว่าเป็นห้วงอย่างมาก เพราะรัฐบาลไม่มีการป้องกันและควบคุมปัญหาอย่างจริงจัง ประกอบกับผู้ป่วยโรคเอดส์คนแรกในไทยเป็นชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ทำให้คนในสังคมเข้าใจว่าโรคเอดส์จะระบาดเฉพาะคนกลุ่มนี้เท่านั้น ดังนั้น นีออนที่เป็นหนึ่งในนิตยสารเกย์ได้ผันตัวเองมาเป็นกระบอกเสียงในการต่อต้านและรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ในช่วงแรกของการแพร่ระบาดนีออนได้พยายามสร้างวาทกรรมเอดส์เพื่อสู้กับวาทกรรมหลักที่สังคมได้สร้างขึ้นมา วาทกรรมเอดส์ในช่วงแรกที่นีออนได้สร้างขึ้นคือ โรคเอดส์ยังเป็นโรคที่ใหม่มากสำหรับทุกวงการ โรคเอดส์เป็นโรคที่ยังขาดข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรค ดังนั้นจึงได้มีการนำเสนอข้อมูลโรคเอดส์จำนวนมากในนีออน ฉบับที่ 1-11 (พ.ศ. 2527-2528) ที่จะเน้นไปที่การให้ความรู้ทางการแพทย์จากในและนอกประเทศ⁶ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยที่ไม่ตื่นตระหนกจนเกินไป รับรู้ข้อมูลในเบื้องต้นว่าเอดส์คืออะไร สามารถแพร่เชื้อ

⁶ วาเลนตินโน. (2527). เอดส์. นีออน, 1 (1), 23.

ได้ทางใดบ้าง และมีวิธีป้องกันอย่างไร หากเป็นไปได้จึงหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด เพราะยังไม่มีวิธีการรักษา

วาทกรรมชุดต่อมาที่นิออนสร้างขึ้นนั้นได้เปลี่ยนไปจากชุดแรก เพราะเริ่มมีความรู้ทางการแพทย์ชุดใหม่เข้ามา จากโรคที่ไม่มีแม้แต่ข้อมูล กลายเป็นโรคที่เต็มไปด้วยข้อมูล รวมไปถึงมีการผลิตยารักษาและหนทางรักษาด้วยเช่นกัน แม้ว่าไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้แต่ทำได้เพียงประคองอาการโดยการกดเชื้อให้ต่ำเท่านั้น⁷ ซึ่งปรากฏในนิตยสารนิออนระหว่าง ฉบับที่ 12 - 27 (พ.ศ. 2529 - 2530) กล่าวคือวาทกรรมที่นิออนสร้างขึ้นในชุดนี้ คือ โรคเอดส์ไม่ใช่โรคที่ต้องนอนรอความตายอย่างเดียว แต่เป็นโรคที่ยังมีหนทางรักษาการรักษามากขึ้น เรียกว่าเป็น “ความหวังของโรคเอดส์”

จนมาในช่วงนิออนระหว่าง ฉบับที่ 30 - 40 (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 - มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532) การนำเสนอคอลัมน์เอดส์ในนิออนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความถี่ในการลงคอลัมน์เอดส์ลดน้อยลง สาเหตุมาจากบริบททางสังคมช่วงนี้เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านทางข้อมูลที่มีการนำเสนอข้อมูลในด้านสุขศึกษามากขึ้น ภาครัฐและองค์กรเอกชนเริ่มมีการทำงานร่วมกัน แต่ยังไม่เป็นทางการ การนำเสนอคอลัมน์เอดส์ในนิตยสารนิออนในช่วงนี้เริ่มมีการนำข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขมาใช้เป็นข้อมูล⁸ อีกทั้งยังมีการนำเสนอว่าโรคเอดส์ไม่ใช่โรคที่ระบาดในกลุ่มชายรักชายอยู่เพียงกลุ่มเดียว เริ่มมีการแพร่ระบาดไปกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น และทุกเพศ ทุกวัยสามารถติดเชื้อเอดส์ได้เช่นกัน⁹

⁷ ชาวเอดส์. (2529). นิออน, (12), 29.

⁸ หรือเราจะควบคุมเอดส์ไม่ได้แล้ว. (2531, มิถุนายน). นิออน, (34), 44..

⁹ วิษณุ. (2532, มกราคม - กุมภาพันธ์). ข้อคิด - ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเอดส์และเอดส์ที่หนุ่มสาวควรรู้. นิออน. (40) : หน้า 128.

3.3 การระบาดของโรคเอดส์ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านข้อมูลช่วง พ.ศ. 2533 - 2534

การสร้างวาทกรรมเอดส์ของนิออนในช่วงที่เริ่มมีการเปลี่ยนผ่านทางด้านข้อมูลมากขึ้น ถึงแม้ว่าสื่อกระแสหลักยังคงมีการนำเสนอความน่ากลัวโรคเอดส์อยู่ แต่เนื้อหาเริ่มมีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในช่วงนี้เริ่มมีการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม ภราดรภาพยับยั้งโรคเอดส์แห่งประเทศไทย (Fraternity for AIDS Cessation in Thailand: F.A.C.T.) เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มชายรักชาย โดยมีจุดประสงค์คือต้องสร้างภาพลักษณ์ของเกย์ในรูปแบบใหม่ให้กับสังคม อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่ต่อต้านการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ที่เป็นปัญหาของสังคมในขณะนั้น¹⁰

จนมาในช่วงของนิออน ฉบับที่ 44 - 65 (พ.ศ. 2533) ได้ให้ภาพว่าโรคเอดส์เป็นโรคที่ได้ความสนใจจากสังคมมากขึ้น รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงความรุนแรงของโรคเอดส์ สังเกตได้จากการที่รัฐบาลและภาคเอกชนเริ่มมีการทำงานร่วมกันมากขึ้น ข้อมูลที่นำเสนอผ่านนิออนช่วงนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคเอดส์เป็นโรคทั่วไปที่สามารถกล่าวถึงได้ มีข้อมูลทางการแพทย์ที่หลากหลายกว่าในช่วงแรก อาจมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนผ่านทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์เริ่มชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเอดส์เริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น

3.4 บริบททางสังคมในช่วง พ.ศ. 2535 - 2538

หลังจากการรัฐประหารและการแต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกฯ ในช่วงนี้ได้มีการหันมาสนใจการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์อย่างจริงจัง มีการจัดประชุมคณะกรรมการป้องกันและ

¹⁰ นที ธีระโรจนพงษ์. (2533, มกราคม). กลุ่มภราดรภาพยับยั้งโรคเอดส์แห่งประเทศไทย FRATERNITY FOR AIDS CESSATION IN THAILAND (F.A.C.T.). นิออน, (44), 15.

ควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติที่มีนายกฯ เป็นประธานครั้งแรก จึงเกิดแผนป้องกัน และควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2535 - 2539 ขึ้นมา ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในหลายๆ ฝ่าย โดยรัฐบาลเริ่มตระหนักว่าการให้ข้อมูลโรคเอดส์แก่สังคมอย่างแพร่หลายนั้นจะทำให้การควบคุมและป้องกันโรคเอดส์มีประสิทธิภาพมากขึ้น¹¹ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลพื้นฐานของโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชน ทำให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ได้รับการเผยแพร่ออกอากาศทางสื่อกระแสหลักแทบทุกชั่วโมง ความหวาดกลัวต่อโรคที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ถูกแทนที่ด้วยข่าวสารที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ จนหลังจากเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เริ่มมีการเน้นไปที่เรื่องการเคารพสิทธิส่วนบุคคลมากขึ้น เกิดแนวคิดในการมองผู้ติดเชื้อเปลี่ยนไปจากเดิม

แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535 - 2539) โดยจะเน้นไปที่การพยายามระดมความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางและเปิดเผย นอกจากนี้แผนยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ที่แตกต่างกัน ภาครัฐกับองค์กรเอกชนควรเข้ามามีบทบาททำงานร่วมกันและเป็นรูปธรรมมากขึ้น และจากที่นโยบายเคยเน้นเรื่องสาธารณสุข จะมาเน้นในเรื่องประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาโรคเอดส์ในลักษณะของการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ที่ไม่ได้เน้นไปที่กลุ่มเสี่ยงเพียงกลุ่มเดียว เลิกสร้างภาพน่ากลัวหรือความรู้สึกเกร็งเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทำให้ท่าทีของคนในสังคมที่ปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อโรคเอดส์พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แม้ว่าสังคมจะมอง

¹¹ บังอร เทพเทียน. (2552). **เพศวิถีภายใต้นโยบาย และมาตรการป้องกันโรคเอดส์ : การศึกษาเชิงวาทกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 104

ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ได้มองว่าโรคเอดส์ถูกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเสี่ยงอีกต่อไป แต่ขณะเดียวกันกลุ่มชายรักชายก็ไม่ถูกยอมรับจากสังคมมาก แม้ว่าจะไม่ถูกมองเป็นพาหะโรคเอดส์แล้วก็ตาม

3.5 การระบาดของโรคเอดส์หลังจากเริ่มมีนโยบายในการป้องกันโรคเอดส์มากขึ้นช่วง พ.ศ. 2535 - 2538

วาทกรรมเอดส์ที่นิออนสร้างขึ้นในช่วงนี้จะเป็นไปในลักษณะของการที่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดโรคเอดส์เป็นส่วนใหญ่ มีการนำข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือแหล่งข่าวอื่นๆ นำมาไว้ในนิตยสาร เป็นเพราะข้อมูลโรคเอดส์ในช่วงนี้นั้นมีจำนวนมาก ประชาชนทุกคนเข้าถึงได้ง่าย สังคมเริ่มมีการตระหนักถึงความรุนแรงและอันตรายของโรคเอดส์ โดยการที่นำข่าวมานั้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมเลื่อมมองว่ากลุ่มชายรักชายไม่ได้เป็นปัญหาพาหะของโรคเอดส์อีกต่อไป และโรคเอดส์ไม่ได้จำกัดอยู่ที่กลุ่มเสี่ยง กล่าวคือมุมมองที่คนในสังคมมองกลุ่มชายรักชายในเรื่องโรคเอดส์นั้นเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้เอนยังมีการเสนอว่าสังคมมองว่าโรคเอดส์เป็นปัญหาระดับสังคม หรือปัญหาระดับโลกที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน¹² อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการแพร่ระบาดที่นอกเหนือจากกลุ่มชายรักชาย หรือกลุ่มเสี่ยง¹³ เช่น กลุ่มเด็กทารกที่เกิดจากแม่ที่เป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์¹⁴ กลุ่มผู้ชายที่ชอบเที่ยวหญิงบริการ กลุ่มผู้หญิงที่มีสามีชอบเที่ยวหญิงบริการ เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือวาทกรรมเอดส์ที่นิออนสร้างขึ้นในช่วงนี้นั้นมองว่าเอดส์เป็นปัญหาของสังคม ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะกลุ่มอีกต่อไป

¹² GAY NEWS CLIPPING. (2535, เมษายน). นีออน, (69), 13.

¹³ GAY NEWS CLIPPING. (2535, พฤษภาคม). นีออน, (70), 12.

¹⁴ สุกตน์. (2536, ตุลาคม). NEON'S EYES. นีออน, (85), 16 - 17.

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมเอดส์ต่อกลุ่มชายรักชายในสังคมไทยผ่านกรณีศึกษานิตยสารนีออน โดยศึกษาจาก 2 ช่วงเวลา ได้แก่ พ.ศ. 2527 - 2534 และ พ.ศ. 2535 - 2538 ในช่วงแรก พ.ศ. 2527 - 2534 นีออนได้พยายามนำเสนอข้อมูลโรคเอดส์ผ่านนิตยสารโดยพยายามที่จะลบภาพจำของคนในสังคมว่าเอดส์เป็นโรคของเกย์และเป็นโรคที่หากติดเชื้อแล้วต้องรอความตายอย่างเดียว จึงมีการนำเสนอข้อมูลโรคเอดส์ให้มากที่สุด อีกทั้งยังพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจในหมู่ผู้อ่านนีออนอีกด้วย จนมีความรู้ทางการแพทย์ชุดใหม่เข้ามาทำให้วาทกรรมเอดส์ที่นิตยสารสร้างขึ้นนั้นเปลี่ยนไป โรคเอดส์เป็นโรคที่มีความหวังในการรักษาไม่ใช่โรคที่เป็นแล้วต้องรอความตายอย่างเดียว มีการนำเสนอว่าโรคเอดส์ไม่ได้ระบาดอยู่แค่กลุ่มชายรักชายเพียงอย่างเดียว แต่ระบาดไปในหลายกลุ่มมากมายที่อยู่ในสังคมไทย กล่าวคือทุกเพศทุกวัยสามารถติดเชื้อเอดส์ได้หากไม่ป้องกัน และในช่วง พ.ศ. 2535 - 2538 นีออนได้นำเสนอโรคเอดส์ผ่านนิตยสารโดยหยิบข่าวจากแหล่งต่างๆ มาไว้ในนิตยสาร จากข่าวที่นิตยสารนำมานั้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมมองกลุ่มชายรักชายในเรื่องโรคเอดส์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สังคมเลื่อมมองว่าเกย์เป็นพาหะของโรคเอดส์ หรือโรคเอดส์เป็นโรคของเกย์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไม่ได้มีการเจาะจงไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่จะกล่าวถึงโรคเอดส์ว่าเป็นปัญหาระดับสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

บริบททางสังคมที่ศึกษาจากการวิจัยในครั้งนี้จากทั้ง 2 ช่วงเวลา พบว่าบริบททางสังคมที่นำเสนอผ่านนีออนนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ช่วง พ.ศ. 2527 - 2534 นีออนนำเสนอว่าสังคมไทยในขณะนั้นยังไม่ได้มีการตื่นตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์มากนัก ภาครัฐบาลไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันโรคเอดส์ สังคมยังคมมองว่าโรคเอดส์

เป็นโรคของเกย์และระบาดเพียงแคในกลุ่มคนเหล่านี้เท่านั้น จนมาช่วง พ.ศ. 2530 - 2531 ข้อมูลเริ่มมีมากขึ้นแต่ยังคงไม่ชัดเจนนัก โดยจะชัดเจนมากที่สุดในช่วง พ.ศ. 2534 ที่นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกฯ และเริ่มมีการเปิดกว้างในการนำเสนอข้อมูลโรคเอดส์มากขึ้น และช่วง พ.ศ. 2535 - 2538 เป็นช่วงที่ข้อมูลโรคเอดส์เปลี่ยนไปอย่างมาก เริ่มเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนมุมมองที่ว่า โรคเอดส์เป็นโรคของเกย์ กลายเป็นโรคเอดส์เป็นปัญหาระดับสังคม ไม่ได้เจาะจงไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีกต่อไป แม้ว่าสังคมเลื่อมมองว่าเกย์เป็นพาหะของโรคเอดส์ แต่การยอมรับในตัวตนของคนกลุ่มนี้จากคนในสังคมนั้นยังคงไม่มีการยอมรับมากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับคอลัมเอดส์ในนิตยสารนีออนที่ปรากฏขึ้นในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2527 - 2538 ซึ่งเป็นช่วงที่นิตยสารนีออนได้มีการตีพิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่ม โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาและอ้างอิงจะเน้นไปที่ข้อมูลของทางภาครัฐ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับจึงมีมุมมองแค่จากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งข้อบกพร่องส่วนนี้ทำให้ข้อมูลจากฝั่งภาคประชาชนและเอกชนหรือจากผู้ที่อยู่ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานั้นไม่มีเพียงพอที่จะอ้างอิงถึงข้อมูลในส่วนนี้ได้ ทำให้ไม่สามารถอนุมานได้อย่างแน่ชัดว่าสถานการณ์ในสังคมที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคเอดส์นั้นเป็นอย่างไร เกิดอะไรขึ้นบ้าง เพราะข้อมูลจากทางภาครัฐนั้นไม่สามารถเชื่อถือได้ทั้งหมด ดังนั้นหากผู้วิจัยท่านอื่นที่ต้องการศึกษาในเรื่องลักษณะเดียวกัน ควรมีการค้นคว้าหลักฐานในส่วนของภาคเอกชนให้หลากหลายขึ้น ที่นอกเหนือจากนิตยสารนีออน เช่น มิถุนาจูเนียร์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ญาณินี ไพทยวัฒน์ ที่คอยให้คำแนะนำและแนวทางแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสามารถทำวิจัยในหัวข้อดังกล่าวจนประสบความสำเร็จ ขอขอบคุณตัวเองที่คอยมานั่งอ่านเอกสารจำนวนมาก ไม่ย่อท้อต่อจำนวนเอกสารที่นำมาศึกษา และขอบคุณเพื่อนๆ ทุกท่านที่คอยอยู่ข้างผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการทำวิจัยชิ้นนี้

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน และ นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2552). **เปิดประตูสู่รู้ หนังสือและเว็บไซต์ของเกย์ - เกเทย์ใน สังคมไทย**. กรุงเทพฯ : คอวลิตี กราฟิค เอ้าส์.
- พอพันธ์ อูยานนท์. (2564). **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิพุธ พูลเจริญ และคนอื่นๆ . (2542). **วิวัฒนาการของการควบคุมโรคเอดส์ในประเทศไทย**. นนทบุรี: สถาบันวิจัย ระบบสาธารณสุข.

วิทยานิพนธ์

- จันทิมา เอี่ยมมานนท์. (2549). **การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิพันธวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณินี ไพทยวัฒน์. (2553). **การศึกษาวาทกรรมเรื่องทาสไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จิตติกร เตรยาภรณ์. (2543). **ภาพลักษณ์ของกลุ่มชายรักร่วมเพศที่สะท้อนจากเนื้อหาในหนังสือรายวันไทยช่วงปี พ.ศ. 2508 - 2543**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2545). **วาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ในสังคมไทย พ.ศ. 2508 - 2542**. วิทยานิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา วรโณทยาน. (2563). **การนำเสนอภาพลักษณ์ของชายรักร่วมเพศในสังคมไทย พ.ศ. 2527 - 2540: กรณีศึกษา นิตยสารเกย์ “มิถุนาจูเนียร์”**. รายงานวิจัยศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2553). **ขบวนการเคลื่อนไหวของเกย์ในสังคมไทย ภาคปฏิบัติการและกระบวนการทัศน์**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บังอร เทพเทียน. (2552). **เพศวิถีภายใต้นโยบาย และมาตรการป้องกันโรคเอดส์ : การศึกษาเชิงวาทกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพลวัตกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพลวัตกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิศรุต หอมเทียม. (2564). **การเคลื่อนไหวของกลุ่มหลากหลายทางเพศในสังคมไทย พ.ศ. 2530 - ปัจจุบัน : การเปลี่ยนแปลงและวาทกรรม**. รายงานวิจัยศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมปอง อันเดช. (2539). **การเผยแพร่สารนิเทศโรคเอดส์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภัสรา จันทรสุวรรณ. (2535). ความวิตกกังวลอันเกิดจากข่าวสารข้อมูล การรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชน ช่วงปี พ.ศ. 2531 - 2534 : การศึกษาในแนวทศนแบบองค์รวม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความในวารสาร

เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2545). จาก “กะเทย” ถึง “เกย์” ประวัติศาสตร์ชายรักร่วมเพศในสังคมไทย. วารสารอักษรศาสตร์, 32 (2), 303 - 332.

นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2561). การแผ่ขยายตัวของ “การเสพและสร้างความเป็นชาย” ในชุมชนเกย์ไทยสมัยใหม่จากทศวรรษ 2500 - 2550. วารสารมานุษยวิทยา, 1 (2), 130 - 182.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กุสุมา ภัคดี. (2563). การติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์กับแนวทางการรักษาในปัจจุบัน. สืบค้นจาก https://www.rama.mahidol.ac.th/th/knowledge_awareness_health/25aug2020-135

ชำนาญ จันทรเรือง. (2552). ธนาธิปไตย (Plutocracy). สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2009/10/26135>

มูลนิธิเพื่อรัก. (2565). รู้อย่างเข้าใจ เอดส์คืออะไร? สืบค้นจาก <https://lovefoundation.or.th/aids/>

รวินทร์ คำโพธิ์ทอง. (2565). 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 : รัฐประหารและสถาบันการเมือง. สืบค้นจาก <https://pridi.or.th/th/content/2022/02/986>

ศิริรินทร์. (2565). HIV กับ เอดส์ ต่างกันอย่างไร? สืบค้นจาก <https://www.sikarin.com/health/hiv->

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2553). นิติสาร วารสาร. สืบค้นจาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>

สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2565). โรคเอดส์ในเด็กและวัยรุ่น. สืบค้นจาก <https://www.pidst.or.th/A731.html>

สำเร็จโทษกรรมหลวงรักษนเรศและประหารชีวิตบ่าว 3 คน. (2564). สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_7912

Cambridge Dictionary. (2565). Gay. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-thai/gay>

Hfocus. (2563). โรคเอดส์ การระบาดที่ยังไม่มีวัคซิน. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2020/05/19271>

HIV INFO HUB. (2565). คาดประมาณผู้ติดเชื้อเอชไอวี. สืบค้นจาก <https://hivhub.ddc.moph.go.th/epidemic.php>

หลักฐานชั้นต้น

ชาวเอดส์. (2529). นีออน, (12), 29.

นที ธีระโรจนพงษ์. (2533, มกราคม). กลุ่มภราดรภาพยับยั้งโรคเอดส์แห่งประเทศไทย FRATERNITY FOR AIDS CESSATION IN THAILAND (F.A.C.T.). นีออน, (44), 15.

นายกระจกเงา. (2537, กันยายน). สังคม & เอดส์. นีออน, (95), 17.

เทียนส่องใจ. (2536, พฤศจิกายน). นีออน, (86), 23.

รัตน์ปัญญา. (2530, พฤศจิกายน). GAY WAYS เลือดมรณะ. นีออน, (27), 78 - 79.

รอบรู้เรื่องเอดส์. (2538). นีออน, (108), 73 - 76.

วีร์ นิติ. (2527, 1 พฤศจิกายน). เปิดสวิตช์. นีออน, 1 (1), 6 - 24.

วาเลนติโน. (2527). เอ็ดส์. นีออน, 1 (1), 23 - 27.

วรารก บราวน์. (2529). นีออน, (18), 105 - 107.

วิชณ. (2532, มกราคม - กุมภาพันธ์). ข้อคิด - ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเกย์และเอดส์ ที่หนุ่มสาวควรรู้. นีออน, (40), 127 - 130.

สัตบุรุษ. (2534, มกราคม). เอดส์หรือจะห้ามความรักได้. นีออน, (54), 16 - 17.

- สุทัศน์. (2536, ตุลาคม). NEON'S EYES. นีออน, (85), 16 - 17.
- สำนักงานกฤษฎีกา. (2565). แผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535 - 2539). สืบค้นจาก <http://e-library-aidssti.ddc.moph.go.th/lib/pdf/53969ed943add.pdf>
- หน้านี้สำหรับ “เอดส์”. (2528). นีออน, (7), 142.
- หรือเราจะควบคุมเอดส์ไม่ได้แล้ว. (2531, มิถุนายน). นีออน, (34), 44.
- เอดส์ โดยสังเขป..อีกครั้ง. (2528). นีออน, (11), 101 - 105.
- เอดส์ในเอเชีย. (2528). นีออน, (10), 41.
- เอดส์อัปเดต วัคซีนสำหรับเอดส์. (2529). นีออน, (20), 48 - 49.
- Eric Allyn. (2531, พฤษภาคม). สนุกอย่างปลอดภัย. นีออน, (33), 47.
- _____. (2531, พฤษภาคม). เอดส์บุกสลัม. นีออน, (33), 47.
- GAY NEWS CLIPPING ใช้ “ไทย” ทดลอง วัคซีนถามคนเป็นเอดส์ดีกว่า. (2534, ธันวาคม). นีออน, (65), 11 - 12.
- GAY NEWS CLIPPING. (2533, ตุลาคม). นีออน, (51), 50 - 53.
- _____. (2535, มกราคม). นีออน, (66), 14.
- _____. (2535, กุมภาพันธ์). นีออน, (67), 14.
- _____. (2535, มีนาคม). นีออน, (68), 12 - 13.
- _____. (2535, เมษายน). นีออน, (69), 10 - 13.
- _____. (2535, พฤษภาคม). นีออน, (70), 12.
- _____. (2535, ธันวาคม). นีออน, (77), 16 - 20.
- NEON'S EYES. (2537, มีนาคม - เมษายน). นีออน, (89), 13 - 14.
- NEWS. (2534, กันยายน). นีออน, (62), 11 - 13.

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้าน (Work From Home) : ศึกษากรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบกำกับการทำงานทางอิเล็กทรอนิกส์

The Protection of Personal Data of Employee during the Period of Working form Home: A Case Study of Collecting Personal Data for Work Inspection via Electronic Means.

คณาธิป ทองรวีวงศ์¹

Kanathip Thongrawewong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิเคราะห์การขอความยินยอมจากลูกจ้างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยอาศัยองค์ประกอบของความยินยอมโดยอิสระ (Freely given consent) ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 2. ศึกษาวิเคราะห์การอ้างฐานทางกฎหมายอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอม

1 รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Associate Professor of Law, Faculty of Law, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand.
kanathip.tho@kbu.ac.th

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างในช่วง การทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน 3. จัดทำข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้างเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ ได้อย่างสอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล งานวิจัยนี้ใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิเคราะห์จากเอกสารกฎหมาย (Documentary Research)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า 1. ความยินยอมจากลูกจ้างในกรณีการทำงานที่บ้านเพื่อให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับการตรวจสอบก้ากับการทำงาน อาจไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระของความยินยอม 2. นายจ้างอาจอ้างข้อยกเว้น ของความยินยอมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างซึ่งทำงานที่บ้านสำหรับการตรวจสอบก้ากับการทำงานตามฐาน ทางกฎหมายบางมาตรา เช่น การปฏิบัติตามสัญญาจ้าง มาตรา 24 (3) ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง (มาตรา 24 (5)) โดยขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี งานวิจัยนี้จึงจัดทำข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติต่อผู้ประกอบการในฐานะนายจ้างเพื่อจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในกรณีการทำงานที่บ้านให้สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คำสำคัญ: ทำงานจากที่บ้าน ข้อมูลส่วนบุคคล ลูกจ้าง กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

The objectives of this research are 1. Analyze the consent of employees for the collection of personal data

by employers during the period of work from home in accordance with section 23/1 of the labor protection Act under the elements of freely given consent stipulated in the Personal Data Protection Act 2. Study and analyze legal bases that are exceptions to consent under the Personal Data Protection Act in case of collecting personal data of employees during the period of work from home. 3. Propose recommendations and guidelines for employers to implement work from home scheme in accordance with the personal data protection Act. The research methodology is qualitative research by conducting an documentary research.

The results indicate that 1. In case an employer obtain consent from an employee to inspect and supervise employee during work from home, such consent may not be consistent with freely given consent under the personal data protection act because of the unequal bargaining power between employers and employees 2. In case of collecting personal data of employees for the purpose of work inspection during work from home period, employer could refer to exceptions to consent such as article 24 (3), the legitimate interests of the employer according to article 24 (5) depending on a case - by - case basis. However, certain activities of employer may be subject to consent, such as collecting biometric data. Therefore, the researcher proposed the guidance for employer to adapt the practice of human

resource management during work from home in compliance with Personal Data Protection Act.

Keywords: *Work from Home, personal data, employee, personal data protection law.*

บทนำ

การทำงานที่บ้าน (Work From Home) ในที่นี้หมายถึงการที่ลูกจ้างทำงานในขอบเขตทางการที่จ้าง แต่ไม่ได้ทำในสถานประกอบการหรือสถานที่ของนายจ้าง โดยอาจทำงานจากที่บ้านหรือสถานที่อื่นใด การทำงานลักษณะนี้อยู่ภายใต้กฎหมายเฉพาะที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ดังนี้

- การทำงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการ อยู่ภายใต้ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการ พ.ศ. 2565” ซึ่งกำหนดเรื่อง “การปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้ง” โดยข้อ 7 กำหนดว่า “หัวหน้าส่วนราชการอาจสั่งการให้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัด ปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการหรือกลับมาปฏิบัติราชการ ณ สถานที่ตั้งของส่วนราชการได้ตามที่เห็นสมควร โดยมอบหมายงานที่สามารถปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการให้เจ้าหน้าที่ของ ส่วนราชการในสังกัด และกำหนดรูปแบบ จำนวนวันในการปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการ รวมถึงวิธีสับเปลี่ยนหมุนเวียนไปปฏิบัติราชการ ณ สถานที่ตั้งของส่วนราชการ”

- การทำงานนอกสถานประกอบการของภาคเอกชน ซึ่งอยู่ในขอบเขตการศึกษานี้ เป็นไปตามมาตรา 23/1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2566 ซึ่งมีหลักว่า “เพื่อประโยชน์ในการประกอบ

กิจการของนายจ้างและเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการทำงานของลูกจ้าง หรือในกรณีมีความจำเป็น นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงให้ลูกจ้างนำงานในทางการที่จ้างหรือที่ตกลงไว้กับนายจ้าง ซึ่งมีลักษณะหรือสภาพของงานที่ลูกจ้างสามารถปฏิบัติงานนอกสถานประกอบการ กิจการ หรือสำนักงานของนายจ้างได้โดยสะดวก ให้ลูกจ้างนำงานดังกล่าวไปทำที่บ้าน หรือที่พักอาศัยของลูกจ้าง หรือตกลงให้ลูกจ้างทำงานผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานที่ใดๆ ได้ การตกลงตามวรรคหนึ่งให้นายจ้างจัดทำเป็นหนังสือหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง โดยอาจตกลงให้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) ช่วงระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดการตกลง (2) วัน เวลาทำงานปกติ เวลาพัก และการทำงานล่วงเวลา (3) หลักเกณฑ์การทำงานล่วงเวลาและการทำงานในวันหยุด รวมทั้งการลาประเภทต่างๆ (4) ขอบเขตหน้าที่การทำงานของลูกจ้าง และการควบคุมหรือกำกับการทำงานของนายจ้าง (5) ภาระหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์การทำงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็นอันเนื่องมาจากการทำงาน เมื่อสิ้นสุดเวลาทำงานปกติตามที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันหรือสิ้นสุดการทำงาน ตามที่นายจ้างมอบหมาย ลูกจ้างมีสิทธิปฏิเสธในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าในทางใดๆ กับนายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน เว้นแต่ลูกจ้างได้ให้ความยินยอมโดยทำหนังสือไว้ล่วงหน้าก่อน ลูกจ้างซึ่งทำงานที่บ้าน หรือที่พักอาศัย หรือทำงานผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานที่ใดๆ มีสิทธิเช่นเดียวกับลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการหรือสำนักงานของนายจ้าง”

จะเห็นได้ว่า กฎหมายคุ้มครองแรงงานไม่ได้กำหนดหน้าที่หรือบังคับให้นายจ้างต้องจัดให้ลูกจ้างทำงานนอกสถานประกอบการหรือทำงานที่บ้าน แต่วางหลักให้ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างทำความตกลงกันด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้เมื่อมีการทำงานที่บ้านแล้ว อาจส่งผลให้นายจ้างดำเนิน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสภาพของการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การบันทึกเวลางานโดยผ่านแอปพลิเคชัน เพราะลูกค้าไม่ต้องมาลงเวลาหรือใช้อุปกรณ์บันทึกเวลาที่สำนักงาน นายจ้าง การตรวจสอบข้อมูลสถานที่อยู่ (Location) ของลูกค้า รวมทั้งการตรวจสอบกำกับการทำงานซึ่งกระทำโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ อย่างไรก็ตาม กฎหมายคุ้มครองแรงงานมาตรา 23/1 ไม่ได้ระบุหลักการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าในช่วงเวลาการทำงานที่บ้าน จึงมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายว่า การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของนายจ้างที่มีการกระทำต่อข้อมูลของลูกค้าในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีแนวปฏิบัติอย่างไรให้สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับใหม่ของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation หรือ GDPR) มีผลใช้บังคับแทนที่กฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) ส่งผลกระทบ ต่อหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลระบุตัวตนของบุคคล (Personal data) ทั้งผู้ประกอบการขนาดใหญ่ กลางและย่อม ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Kuner, 2018) กฎหมายนี้มีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Right to privacy) แต่มีขอบเขตจำกัดเฉพาะในด้านข้อมูลของบุคคล (Solove, 2006) โดยแนวคิดและหลักการปรากฏในความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ (Voss, 2017) ในส่วนของประเทศไทย ก่อนปี พ.ศ. 2562 ไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลเฉพาะบางภาคส่วนของธุรกิจ เช่น ธุรกิจการเงิน อย่างไรก็ตามในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2562 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติ

คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคมเพียงไม่ถึงหนึ่งเดือนและประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 แม้ว่ากฎหมายนี้ร่างขึ้นโดยอาศัยตัวแบบของกฎหมายสหภาพยุโรปแต่ก็มีหลายประเด็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในหลายแง่มุม เช่น การสร้างต้นทุนในการปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎหมาย (Compliance cost) (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2564:1) เนื่องจากกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ในเดือนมิถุนายน 2565 และยังไม่มีคำพิพากษาหรือแนววินิจฉัย อีกทั้งตัวบทที่แปลจากกฎหมายสหภาพยุโรปในหลายมาตรายังมีความไม่ชัดเจน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่ากำหนดหลักการที่สำคัญสองส่วนที่อยู่บนแนวคิดแตกต่างกัน (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2564) คือ 1. กำหนดหน้าที่ให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดว่า ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลหรือความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (Information security) 2. กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องอ้างอิงฐานทางกฎหมาย (Legal or lawful basis of processing personal data) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล เช่น การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรืออ้างอิงฐานทางกฎหมายอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอม สำหรับงานวิจัยนี้จะศึกษาหลักการส่วนที่สอง ในขอบเขตช่วงเวลาที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ ซึ่งนายจ้างอยู่ในสถานะผู้ควบคุมข้อมูลของลูกค้า จะมีหน้าที่อ้างอิงฐานทางกฎหมายในการเก็บรวบรวมใช้ เผยแพร่ข้อมูลลูกค้าตามกิจกรรมต่างๆ ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แต่มาตรา 23/1 ของกฎหมายคุ้มครองแรงงานไม่ได้กำหนดหลักการหรือเงื่อนไขเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ทำให้มีประเด็นปัญหาตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลว่า 1. การขอความยินยอมจากลูกค้าเพื่อเก็บรวบรวมใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงเวลาการทำงานที่บ้าน

สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ นอกจากนี้ในบริบทของการทำงานที่บ้านยังมีความซับซ้อนของการขอความยินยอมเพราะประกอบด้วยความยินยอมหลายส่วน ได้แก่ ความยินยอมของลูกจ้างที่จะเข้าทำข้อตกลงการทำงานที่บ้านตามมาตรา 23/1 ของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ความยินยอมในการให้นายจ้างติดต่อสื่อสารตามมาตรา 23/1 วรรคสาม และความยินยอมให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น จึงนำไปสู่ประเด็นการจำแนกความยินยอมเพื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายที่แตกต่างกันด้วย 2. นายจ้างสามารถอ้างฐานทางกฎหมายอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอมเพื่อเก็บรวบรวมใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้านได้หรือไม่ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงศึกษาประเด็นดังกล่าวโดยวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางตีความตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายสหภาพยุโรป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์การขอความยินยอมจากลูกจ้างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยอาศัยองค์ประกอบของความยินยอมโดยอิสระ (Freely given consent) ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
2. ศึกษาวิเคราะห์การอ้างฐานทางกฎหมายอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสหภาพยุโรป (GDPR) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน
3. จัดทำข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้างเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างในช่วง

การทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการได้อย่างสอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในแง่กฎหมาย งานวิจัยนี้ศึกษาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะในส่วนหลักการเกี่ยวกับฐานทางกฎหมาย (Legal basis) ในการเก็บรวบรวมใช้เปิดเผยข้อมูลตามมาตรา 19 มาตรา 24 มาตรา 26 มาตรา 27 แต่ไม่รวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนหลักการรักษาความปลอดภัยข้อมูล (Data security) ตามมาตรา 37 ในช่วงของการทำงานที่บ้าน โดยศึกษาเปรียบเทียบหลักการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR)

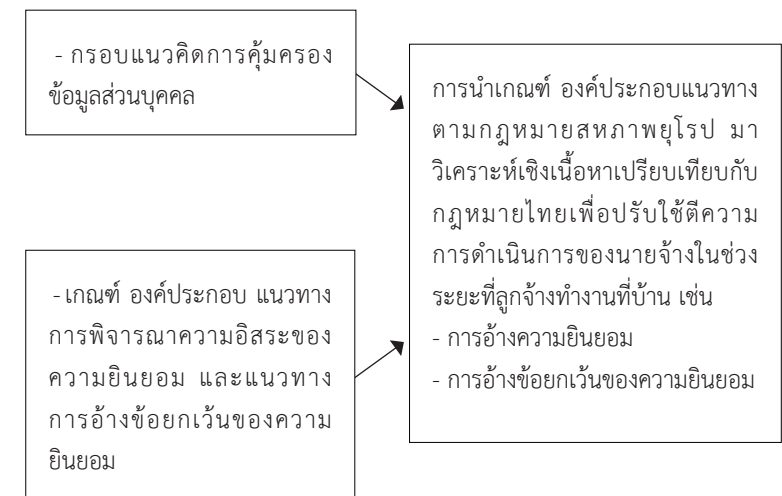
2. ขอบเขตในแง่พฤติกรรมหรือการดำเนินการในช่วงของการทำงานที่บ้าน นายจ้างอาจมีการดำเนินการหลายอย่างกับข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง เช่น การตรวจสอบกำกับ การจ่ายเงินค่าตอบแทน ฯลฯ แต่ในการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบกำกับการทำงานทางอิเล็กทรอนิกส์

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญอันเป็นที่มาของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสหภาพยุโรปและกฎหมายไทย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครอง “สิทธิในความเป็นส่วนตัว” (Right to Privacy) ซึ่งจัดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Arendt and Hannah, 1973). กล่าวคือ เป็นสิทธิที่ติดตัวคนมาตั้งแต่กำเนิด จึงอยู่ในกลุ่มของสิทธิมนุษยชน (Jack Donnelly, 1982) บางตำราเรียกว่า สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง (Right to be let alone) กล่าวคือ ปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลภายนอก (Warren and Brandies, 1890)

แต่การพิจารณาในแง่ปราศจากการแทรกแซงหรือความลับอาจทำให้สิทธินี้กว้างเกินไป โดยเฉพาะในสภาพสังคมที่มีการติดต่อระหว่างบุคคล ทำให้การไม่ถูกแทรกแซงเป็นไปได้ยาก (Alan F. Westin, 1967) ต่อมา มีการพัฒนาแนวคิดว่าหมายถึง การจำกัดการเข้าถึงปัจเจกชนโดยบุคคลอื่น (Jed Rubenfield, 1989) ในทางวิชาการ สิทธิดังกล่าวยังมีความหมายและขอบเขตกว้าง (Schoeman, 1984) และ เป็นแนวคิดหลักของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) ซึ่งจัดเป็นส่วนย่อยหรือมิติหนึ่งของความเป็นส่วนตัว (Solove, 2006) แนวคิดและหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลปรากฏในกฎหมายต่างประเทศและความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ (Voss, 2017) กฎหมายสหรัฐอเมริกา สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวปรากฏในกฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายลักษณะละเมิด (Bloustein, 1984) สำหรับในระดับกฎหมายระหว่างประเทศพบว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (UN's Universal Declaration of Human Rights ค.ศ. 1948) ข้อ 12 กำหนดรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้อย่างชัดเจน อันเป็นหลักการเดียวกับกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมืองของสหประชาชาติ (International Covenant on Civil and Political Rights ค.ศ. 1966) ซึ่งรับรองสิทธินี้ไว้ในข้อ 17 สำหรับกฎหมายต่างประเทศที่กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศ ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสหภาพยุโรป (Directive 95/46/EC) ซึ่งมีผลผูกพันตามกฎหมายต่อประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป (Cate, F. H., 1995) โดยหลักสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายนี้คือ การวางเงื่อนไขการใช้การเปิดเผย การโอนข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงข้อจำกัดด้านการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ (Fromholz, J. M. (2000) ต่อมา ค.ศ. 2018 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับใหม่ของสหภาพยุโรป (General Data

Protection Regulation หรือ GDPR) มีผลใช้บังคับแทนกฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) โดยมีหลักการสำคัญเช่นเดิม คือ การกำหนดหน้าที่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลปฏิบัติตาม เช่น ห้ามเก็บรวบรวม ใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเว้นแต่จะขอความยินยอมหรืออ้างอิงฐานทางกฎหมายอื่น การกำหนดหน้าที่รักษาความปลอดภัยข้อมูล ในส่วนของประเทศไทย ก่อน พ.ศ. 2562 ไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลเฉพาะบางภาคส่วน เช่น ธุรกิจการเงิน ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2562 สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 กฎหมายนี้มีองค์ประกอบและโครงสร้างหลักตามตัวแบบกฎหมายสหภาพยุโรป โดยผู้วิจัย กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วยเอกสาร 2 กลุ่มคือ (1) วรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จากงานวิชาการ งานวิจัย บทความวิชาการ (2) ตัวบทกฎหมาย ศึกษาข้อมูลจากตัวบทกฎหมายคุ้มครองแรงงานตามมาตรา 23/1 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายสหภาพยุโรป รวมถึงศึกษาเนื้อหาของแนวปฏิบัติของหน่วยงานกำกับหรือบังคับใช้กฎหมาย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งเอกสาร หอสมุด ในส่วนของแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เก็บรวบรวมจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติและตีความกฎหมาย เช่น เว็บไซต์สหภาพยุโรป คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สหราชอาณาจักร เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา ฐานข้อมูลวิจัยออนไลน์ต่างประเทศ เช่น SpringerLink, EBSCO, ProQuest เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำบทกฎหมายไทยและยุโรปมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative analysis) ประกอบกับ ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมทางกฎหมายเกี่ยวกับการตีความในประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลลูกจ้างในช่วงของการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ตีความเนื้อหาตัวบทกฎหมายโดยไม่ได้ใช้วิธีเชิงปริมาณและสถิติ

ผลการวิจัย

1. ความยินยอมจากลูกจ้างในบริบทของการทำงานที่บ้าน แบ่งเป็นสองส่วนคือ 1. กรณีนายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ต้องพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายตามหลักความยินยอมโดยอิสระด้วย ซึ่งผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยและของสหภาพยุโรปมีหลักความยินยอมโดยอิสระ แต่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเกณฑ์การตีความไว้ ซึ่งต่างจากกฎหมายสหภาพยุโรปที่กำหนดเกณฑ์ความไม่สมดุลเชิงอำนาจต่อรองและเกณฑ์ผลกระทบทางลบ เมื่อนำเกณฑ์เหล่านี้ มาวิเคราะห์ พบว่า การขอความยินยอมจากลูกจ้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในช่วงการทำงานที่บ้าน อยู่บนพื้นฐานความไม่เท่าเทียมเชิงอำนาจต่อรองและอาจเกิดผลกระทบทางลบหากไม่ยินยอม ความยินยอมที่ได้จึงไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระ 2. ความยินยอมของลูกจ้างที่จะเข้าทำข้อตกลงการทำงานที่บ้านตามมาตรา 23/1 ของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน รวมถึงความยินยอมในการให้นายจ้างติดต่อสื่อสารตามมาตรา 23/1 วรรคสามส่วนนี้เป็นความยินยอมตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานซึ่งไม่มีเงื่อนไขด้านความอิสระดังเช่นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และไม่อยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความยินยอมนี้จึงชอบด้วยกฎหมายแรงงาน โดยไม่คำนึงถึงความไม่เท่าเทียมเชิงอำนาจต่อรอง

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดฐานอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอมไว้หลายประการตามมาตรา 24 และ 26 แต่ในกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานไม่สามารถสรุปรวมได้ว่าจะเข้าข้อยกเว้นฐานใดฐานหนึ่ง เพราะในช่วงระยะเวลาของการทำงานที่บ้านหรือ

นอกสถานประกอบการของนายจ้าง อาจมีกิจกรรมหรือการดำเนินการในการบริหารทรัพยากรมนุษย์หลายประการที่ส่งผลต่อข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างและมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน โดยในส่วนของกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบกำกับ การปฏิบัติงานนั้น ได้แยกวิเคราะห์ฐานทางกฎหมายแยกตามกิจกรรมย่อย ซึ่งพบว่า ฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ การปฏิบัติตามสัญญาจ้าง มาตรา 24 (3) ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง (มาตรา 24 (5) หากไม่สามารถอ้างข้อยกเว้นได้นายจ้างก็ต้องขอความยินยอมซึ่งอยู่ภายใต้เกณฑ์พิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของความยินยอมตามผลการวิจัยข้อ 1.

3. งานวิจัยนี้นำเสนอแนะแนวปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้างเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการให้สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

- ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างสำหรับการทำงานที่บ้าน เสนอให้ นายจ้างปรับปรุงแนวปฏิบัติ ระเบียบ เอกสาร โดยแยกเอกสารความยินยอมที่อยู่ภายใต้หลักกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ ความยินยอมในส่วนข้อตกลงการทำงานที่บ้าน และ ความยินยอมในส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในระหว่างการทำงานที่บ้าน สำหรับในส่วนความยินยอมเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการตรวจสอบกำกับการทำงานระหว่างทำงานที่บ้านนั้น เสนอว่าไม่ควรนำ ความยินยอมนี้ไปผูกเป็นเงื่อนไขกับข้อตกลงการทำงานที่บ้าน

- ในส่วนของกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบกำกับ การปฏิบัติงานในระหว่างการทำงานที่บ้านซึ่งเข้าข้อยกเว้นของความยินยอม เช่น การปฏิบัติตามสัญญาจ้าง มาตรา 24 (3) เสนอให้นายจ้างปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ขอความยินยอมแบบรวมทุกกิจกรรม เป็นการอ้างข้อยกเว้นดังกล่าว

- นายจ้างควรหลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรา 26 ที่ไม่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทำงานระหว่างการทำงานที่บ้าน

สรุปและอภิปรายผล

1 .พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดหลักสำคัญในการขอความยินยอม (Consent) จากเจ้าของข้อมูลก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ซึ่งนายจ้างอาจเก็บรวบรวมข้อมูลลูกจ้างภายใต้กิจกรรมหรือการดำเนินการอันหลากหลายและมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบการทำงาน เพื่อบันทึกเวลา งาน ฯลฯ มีประเด็นว่า ความยินยอมสอดคล้องกับเงื่อนไขของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ ซึ่งผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายพบว่า องค์ประกอบสำคัญคือ ความยินยอมโดยอิสระ (Freely given consent) ซึ่งปรากฏในกฎหมายไทย มาตรา 19 วรรคสี่ว่า “ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องคำนึงอย่างถึงที่สุดในความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการให้ความยินยอม...” องค์ประกอบนี้เป็นเช่นเดียวกับกฎหมายสหภาพยุโรป (GDPR, recital 32 and 43) อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเกณฑ์พิจารณาความเป็นอิสระ ในขณะที่กฎหมายสหภาพยุโรปกำหนดเกณฑ์สำคัญสองประการคือ ความไม่สมดุลของอำนาจต่อรอง และ ผลกระทบทางลบจากการไม่ยินยอม (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2564) โดยผู้วิจัยจะนำเกณฑ์ทั้งสองประการมาวิเคราะห์ความยินยอมของลูกจ้างเพื่อให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้าน โดยแยกตามเกณฑ์ดังนี้

(1) เกณฑ์ความไม่สมดุลเชิงอำนาจต่อรอง (Imbalance of power) ปรากฏในกฎหมายสหภาพยุโรป (GDPR, recital 43) กล่าวคือ หากเจ้าของข้อมูลและผู้ควบคุมข้อมูลอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่มีอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกันจะส่งผลให้ความยินยอมที่ได้รับจากความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระ (Article 29 Working party of The European Union, 2011:12) โดยการตีความกฎหมายสหภาพยุโรปยกตัวอย่าง กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหน่วยงานรัฐ (Public authority) และเจ้าของข้อมูลเป็นประชาชน กับ กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นนายจ้างและเจ้าของข้อมูลเป็นลูกจ้าง (European Data Protection Board, 2021)

(2) เกณฑ์ผลกระทบทางลบจากการไม่ยินยอมให้เก็บรวบรวมข้อมูล เกณฑ์นี้มีหลักการว่าความยินยอมจะสอดคล้องกับความเป็นอิสระต้องอยู่บนพื้นฐานการมีทางเลือกที่แท้จริง (Real choice) (Article 29 Working party of The European Union, 2011) หากเจ้าของข้อมูลต้องยอมทน (Endure) กับผลกระทบทางลบ (Negative consequences) อันอาจเกิดขึ้นหากไม่ยินยอมจะถือว่าเกิดผลกระทบทางลบ ซึ่งมีหลายมิติ เช่น การข่มขู่ บังคับ กดดัน ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น คุณภาพหรือการบริการที่ลดลง (Downgrade) (European Data Protection Board, 2021)

เมื่อนำเกณฑ์ทั้งสองประการมาวิเคราะห์ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้าน หรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน พบว่า ตามหลักของมาตรา 23/1 การทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ จะต้องเกิดจากความตกลงร่วมกันของนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งนายจ้างต้องจัดทำข้อตกลงขึ้น หากมีการขอความยินยอมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในข้อตกลงดังกล่าว และลูกจ้างไม่ยินยอม จะทำให้ไม่สามารถทำข้อตกลงการทำงานที่บ้านได้ กรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าลูกจ้างอยู่ในสถานะที่มีอำนาจ

ต่อรองน้อยกว่า อีกทั้งหากไม่ยินยอมจะเกิดผลกระทบทางลบเพราะจะไม่สามารถเข้าทำข้อตกลงทำงานที่บ้าน ความยินยอมเช่นนี้จึงไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระ

นอกจากเกณฑ์ความเป็นอิสระแล้ว การขอความยินยอมตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังต้องอยู่ภายใต้หลักการขอความยินยอมโดยแยกส่วน (มาตรา 19) ซึ่งหมายถึงการแสดงเจตนายินยอมของลูกจ้างให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแยกต่างหากจากการขอความยินยอมในประเด็นอื่นหรือความยินยอมตามกฎหมายอื่น เมื่อนำเกณฑ์นี้มาวิเคราะห์ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน พบว่า การทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ จะต้องมิข้อตกลงระหว่างนายจ้างลูกจ้าง ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน การที่ลูกจ้างยินยอมตกลงในข้อตกลงนี้ เป็นการแสดงเจตนาตกลงทำงานนอกสถานประกอบการ จึงเป็นคนละเรื่องกับความยินยอมให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น หากนายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในระหว่างการทำงานที่บ้านรวมมากับความยินยอมในการทำข้อตกลงนี้ ก็จะเป็นความยินยอมที่ไม่สอดคล้องกับหลักการแยกส่วนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่บ้านตามมาตรา 23/1 ของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน นายจ้างอาจขอความยินยอมลูกจ้างเพื่อวัตถุประสงค์แตกต่างกันและอยู่ภายใต้กรอบพิจารณาทางกฎหมายแตกต่างกันโดยจำแนกเป็นสองส่วนดังนี้

(1) ความยินยอมจากลูกจ้างเพื่อให้นายจ้างทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ซึ่งนายจ้างอาจเก็บรวบรวมข้อมูลลูกจ้างภายใต้

กิจกรรมหรือการดำเนินการอันหลากหลายและมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบการทำงาน เพื่อบันทึกเวลางาน ฯลฯ การขอความยินยอมส่วนนี้อยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจะต้องพิจารณาเกณฑ์ความชอบด้วยกฎหมายของความยินยอม เช่น ความเป็นอิสระ การแยกส่วนของความยินยอมดังกล่าวข้างต้น

(2) ความยินยอมของลูกจ้างที่จะเข้าทำข้อตกลงการทำงานที่บ้าน ตามมาตรา 23/1 ของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน รวมถึงความยินยอมในการให้นายจ้างติดต่อสื่อสารตามมาตรา 23/1 วรรคสาม ส่วนนี้เป็นความยินยอมตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง และไม่มีเงื่อนไขด้านความอิสระตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความยินยอมนี้จึงไม่อยู่ภายใต้การพิจารณาตามหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม การขอความยินยอมส่วนนี้อาจส่งผลกระทบต่อความยินยอมตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมทั้งสองส่วนรวมกัน อาจทำให้ความยินยอมตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่สอดคล้องกับหลักการแยกส่วน

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดฐานอันเป็นข้อยกเว้นของความยินยอมไว้หลายประการตามมาตรา 24 และ 26 แต่ในกรณีการทำงานที่บ้าน ไม่สามารถสรุปรวมได้ว่าจะเข้าข้อยกเว้นฐานใดฐานหนึ่ง เพราะอาจประกอบไปด้วยกิจกรรมหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคล และมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน จึงต้องแยกวิเคราะห์ฐานทางกฎหมายตามวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในงานวิจัยนี้มีขอบเขตศึกษา กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจสอบและกำกับการทำงานลูกจ้างในขณะทำงานที่บ้าน โดยจำแนกเป็นกิจกรรมย่อยดังนี้

2.1 การบันทึกเวลางาน และการเข้า - ออกสถานที่ปฏิบัติงาน (Time Attendance management application) ซึ่งหากเป็นการทำงานในสถานประกอบการอาจเป็นการใช้วิธีการสแกนลายนิ้วมือหรือใบหน้า หรือการบันทึกเวลาด้วยอุปกรณ์อื่นในสถานที่ของนายจ้าง แต่ในการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการ จะเป็นการใช้วิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในแง่ฐานทางกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะเกี่ยวข้องกับมาตราที่แตกต่างตามประเภทข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งแบ่งเป็นสองกรณีคือ

- กรณีการลงเวลาผ่านแอปพลิเคชันโดยใช้ข้อมูลระบุสถานที่ (GPS) เช่น พนักงานทำงานอยู่ที่บ้านและบันทึกเวลาโดยการเช็คอิน หรือใช้เทคโนโลยีบีคอนส์ (Beacon) รับส่งข้อมูลระหว่างโทรศัพท์มือถือผ่านสัญญาณบลูทูธ (Bluetooth) การใช้วิธีการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับข้อมูลระบุตัวตนหลายชนิด โดยเชื่อมโยงกับสถานที่และเวลา แต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป มิใช่ข้อมูลที่ระบุในมาตรา 26 จึงต้องพิจารณาตรา 24 ซึ่งนายจ้างอาจเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์บันทึกเวลางานโดยอ้างฐานปฏิบัติตามสัญญาตามมาตรา 24 (3) จึงไม่ต้องขอความยินยอม

- กรณีการลงเวลา โดยใช้ระบบจดจำใบหน้าหรือการสแกนใบหน้า ซึ่งวิธีการนี้เกี่ยวข้องกับข้อมูลชีวภาพ ตามมาตรา 26 ซึ่งไม่ได้ระบุข้อยกเว้นการใช้ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามสัญญาจ้าง จึงต้องอาศัยฐานความยินยอม อย่างไรก็ตาม ในการลงเวลาระหว่างการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานที่ โดยใช้อุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ต้องพิจารณาว่านายจ้างเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลชีวภาพหรือไม่ ทั้งนี้หากเป็นกรณีการเก็บรวบรวมโดยผู้ให้บริการระบบหรืออุปกรณ์เพื่อการยืนยันตัวตนเข้าใช้อุปกรณ์แต่นายจ้างไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ก็ไม่ใช่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนายจ้าง

2.2 การติดตามการทำงานหรือรายงานการปฏิบัติงาน โดยในการทำงานที่บ้านนายจ้างอาจให้ลูกจ้างส่งรายงานผ่านช่องทาง

อิเล็กทรอนิกส์ หรืออาจใช้โปรแกรมของหน่วยงานที่ออกแบบเพื่อ การรายงาน การเก็บรวบรวมและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์นี้ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามสัญญาจ้าง และอาจเข้าข่ายประโยชน์โดย ชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างอีกด้วย ดังนั้น หากไม่ปรากฏว่าเกี่ยวข้อง กับข้อมูลมาตรา 26 นายจ้างอาจอ้างฐานมาตรา 24 (3) และ 24 (5) โดยไม่ ต้องขอความยินยอม

2.3 การตรวจสอบการทำงานโดยการจัดการด้านการหยุด การลาประเภทต่างๆ โดยลูกจ้างที่ทำงานที่บ้านอาจส่งข้อมูลแบบฟอร์มทาง อิเล็กทรอนิกส์หรือดำเนินการผ่านแอปพลิเคชันที่นายจ้างกำหนดเพื่อขอ อนุมัติ/อนุญาต เมื่อวิเคราะห์ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า การเก็บรวบรวมและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลตามกิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงานตามสัญญาจ้าง และอาจเข้าข่ายประโยชน์โดยชอบด้วย กฎหมายของนายจ้างอีกด้วย จึงเข้าองค์ประกอบของฐานมาตรา 24 (3) และ 24 (5) โดยไม่ต้องขอความยินยอม

3. จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถจัดทำข้อเสนอ แนวปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้างเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูล ส่วน บุคคลลูกจ้างในช่วงการทำงานที่บ้านหรือนอกสถานประกอบการให้ สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

3.1 ในกรณีที่นายจ้างขอความยินยอมจากลูกจ้างสำหรับ การทำงานที่บ้าน เสนอให้ นายจ้างปรับปรุงแนวปฏิบัติ ระเบียบ เอกสาร เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของความยินยอมตามมาตรา 19 ของกฎหมาย คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ (1) แยกเอกสารความยินยอมที่อยู่ภายใต้ หลักกฎหมายแตกต่างกันเป็นคนละฉบับ กล่าวคือ ความยินยอมในส่วนข้อ ตกลงการทำงานที่บ้าน และ ความยินยอมในส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วน บุคคลของลูกจ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบความยินยอมโดยแยก

ส่วน (2) ในส่วนการขอความยินยอมเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลลูกจ้าง เพื่อการตรวจสอบกำกับการทำงานระหว่างทำงานที่บ้านนั้น เสนอให้ นายจ้างขอความยินยอมโดยไม่นำไปผูกเป็นเงื่อนไขกับข้อตกลงการทำงาน ที่บ้าน และป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบสำหรับลูกจ้างที่ไม่ยินยอม กล่าวคือ ลูกจ้างสามารถเลือกปฏิเสธหรือไม่ให้ความยินยอมในการเก็บ รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำข้อตกลงทำงานที่ บ้าน การขอความยินยอมตามแนวทางข้อเสนอนี้เป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับ เงื่อนไขความยินยอมโดยอิสระ (Freely given) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญทั้งตาม กฎหมายไทยและสหภาพยุโรป

3.2 เสนอให้นายจ้างปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติในการขอความ ยินยอมแบบรวมทุกกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน แต่ให้แยกการขอ ความยินยอมตามวัตถุประสงค์และฐานทางกฎหมาย เช่น ในส่วนของ กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบกำกับการปฏิบัติงานในระหว่าง การทำงานที่บ้านซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าอาจอ้างข้อยกเว้นของความ ยินยอมได้หลายมาตราขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง เช่น การปฏิบัติตามสัญญาจ้าง มาตรา 24 (3) ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง (มาตรา 24 (5) ในกรณีเช่นนี้นายจ้างควรปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติจากการขอความยินยอม มาเป็นการอ้างข้อยกเว้นดังกล่าว

3.3 เนื่องจากมาตรา 26 กำหนดข้อยกเว้นของความยินยอมไว้ อย่างจำกัด โดยไม่มีฐานการปฏิบัติตามสัญญาและประโยชน์โดยชอบด้วย กฎหมาย ดังนั้น การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลมาตรา 26 ของลูกจ้างเพื่อ การตรวจสอบการทำงานจึงไม่สามารถอ้างฐานยกเว้นดังกล่าว แม้ว่า การตรวจสอบการทำงานจะเกี่ยวเนื่องกับสัญญาจ้างและจัดเป็นประโยชน์ โดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างก็ตาม ผู้วิจัยจึงเสนอให้นายจ้างปรับ เปลี่ยนแนวปฏิบัติโดยหลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรา 26 โดย

พิจารณาเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอื่นนอกเหนือจากมาตรนี้ เช่น การให้ลูกจ้างบันทึกเวลาด้วยข้อมูลสถานที่อยู่ (Location) แทนการเก็บรวบรวมข้อมูลชีวภาพเช่นภาพจำลองใบหน้า

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ระดับดังนี้

1. ข้อเสนอในระดับแนวปฏิบัติของผู้ประกอบการเพื่อจัดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในกรณีการทำงานที่บ้าน ให้สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเสนอให้ผู้ประกอบการ นำข้อเสนอแนวปฏิบัติการอ้างอิงฐานทางกฎหมาย ในส่วนความยินยอมและการอ้างอิงยกเว้นของความยินยอม ตามผลการวิจัยข้อ 3 ไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงหรือจัดทำแนวปฏิบัติ เอกสาร เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงพัฒนากฎหมาย เนื่องจากผลการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยกับสหภาพยุโรปในประเด็นความยินยอมชี้ให้เห็นว่า กฎหมายไทยกำหนดหลักความยินยอมโดยอิสระคล้ายคลึงกับสหภาพยุโรปแต่ไม่ได้กำหนดเกณฑ์การตีความไว้ จึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 19 โดยนำเกณฑ์ความไม่สมดุลเชิงอำนาจต่อรองและเกณฑ์ผลกระทบทางลบมาบัญญัติไว้ตามแนวทางสหภาพยุโรป

3. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (1) การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างในส่วนของหลักการเกี่ยวกับฐานทางกฎหมาย เช่น การขอความยินยอมและการอ้างอิงยกเว้นของความยินยอม จึงควรศึกษาหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอีกส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

ส่วนบุคคล (Data security) ในช่วงระยะเวลาทำงานที่บ้าน (2) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary research) และเป็นการศึกษาในกรอบวิชาการนิติศาสตร์ จึงเสนอว่าควรมีการศึกษาวิจัยในกรอบของศาสตร์อื่นโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของลูกจ้างในการยินยอมให้นายจ้างเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนายจ้างในการเลือกใช้วิธีการต่างๆ ในการตรวจสอบการทำงานของลูกจ้าง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2565). การคุ้มครองลูกจ้างจากความรับผิดในฐานะผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสหภาพยุโรปและพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, รายงานสืบเนื่อง การประชุมวิชาการระดับชาติทางศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 11 (The 11th National Conference on Applied Liberal Arts NCAA2022). มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2564:1). ผลกระทบทางลบอันเกิดจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสหภาพยุโรปและพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. วารสารรัชต์ภาคย์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 38 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2564, 42 - 56.

คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2564). หลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

Alan F. Westin, (1967). Privacy and Freedom. New York: Atheneu.

- Arendt, Hannah. (1973). **The Human Condition**. Chicago: University of Chicago Press.
- Article 29 Working party of The European Union (2011). **Opinion 15/2011 on the definition of consent**. Retrieved from <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion->
- Article 29 Working party of The European Union (2018). **Guidelines on consent under Regulation 2016/679**. Retrieved from <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion>
- Bloustein, Edward. (1984). **Privacy as an Aspect of Human Dignity**. UK: Cambridge. University Press.
- Cate, F. H. (1995). **The EU Data Protection Directive, Information Privacy, and the Public Interest**. Iowa Law Review, 80, 431 - 443.
- European Data Protection Board (2020). **Guidelines 07/2020 on the concepts of controller and processor in the GDPR Version 2.0**. Retrieved from <https://edpb.europa.eu/our-work-tools/documents/public-consultations/2020>.
- Fromholz, J. M. (2000). **The European Union data privacy directive**. Berkeley technology law journal, 15 (1) : 460 - 484. Hall Law Review, Vol. 47, No. 4 (2), 512 - 535.
- Information Commissioner's Office. (2018). Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR). Retrieved from www.ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection
- Jack Donnelly. (1982). **Human Rights and Human Dignity**. The American Law Review, 76 (2), 303 - 316.

- Jed Rubenfield. (1989). **The Right of Privacy**. Harvard Law Review, 102 (4) : 737 - 807. Journal of Communication & Strategy, No.97, 1st quarter, 41 - 58.
- Kuner, Christopher (2018) **International Organizations and the EU General Data Protection Regulation**, International Organisations Law Review, Vol 75., 780 - 798.
- Schoeman. (1984). Ferdinand, **Privacy: Philosophical Dimensions of literature**. "Philosophical Dimensions of privacy: An Anthology", Schoeman, Ferdinand (ed.), UK: Cambridge University Press.
- Solove, Daniel. (2006). **A Taxonomy of Privacy**. University of Pennsylvania Law Review. 154 (3), 477 - 560.
- Warren D Samuel, Brandies D. (1890). **The Right to Privacy**. Harvard Law Review, 4 (5), 193 - 220.

**การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง 2562)
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**

**Assessment of the Bachelor of Education
Program in Thai (Revised 2019)
Nakhon Pathom Rajabhat University**

เตือนใจ คตดี¹
วิริยา วิริยารัมภ์²

Tuenjai kothdee
Wiriya Wiriarampa

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยใช้แนวทางการประเมิน CIPPI แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Instructor in Thai teaching program
nan_n6005@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Assistant professor
yui.wiriya@gmail.com

อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า และนักศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 110 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยควรมุ่งเน้นคุณลักษณะบัณฑิต คือ อดทน สู้งาน ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเป็นครูมืออาชีพ ที่สามารถนำความเป็นพหุวัฒนธรรมหรือท้องถิ่นมาผสมผสานเข้ากับ การจัดการเรียนการสอนได้ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทางการผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตร การส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาครูให้ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และนิสัยรักการอ่าน 3) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยควรเพิ่มเรื่องความยืดหยุ่นในการจัดการข้อร้องเรียนของนักศึกษา 4) ด้านผลผลิต มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีจุดแข็งที่ในด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน โดยควรเพิ่มเรื่องทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 การคิดเชิงบวก การเป็นผู้อำนวยความสะดวก การไตร่ตรองทางการสอน ความรู้เท่าทันสื่อ การแสวงหาความรู้ใหม่ ตลอดจนการเป็นนักแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) ด้านผลกระทบ มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรเป็นที่ยอมรับของโรงเรียนในภูมิภาคตะวันตก

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, รูปแบบการประเมิน CIPPI, ครุศาสตรบัณฑิต

Abstract

This research aimed to assess the Bachelor of Education Program in Thai (revised 2019) Nakhon Pathom Rajabhat University Using the CIPPI model. The data sources were 110 administrators, committees/program instructors,

instructors, school mentors, employers, alumni and students. The tools used were interview forms and questionnaires.

The results showed that. 1) The average assessment results in context aspect were at a high level which should be focussed on graduates' characteristics including patience, perseverance, academic excellence, professional teacher to integrate multiculturalism or locality with teaching and learning. 2) The average assessment results in input aspect were at a high level. Which should be focused on the potential development of program instructors' academic work and promoting educational student' communication in English ability and reading habits, 3) the average assessment results in process aspect were at a high level which should be focused on increasing flexibility in handling student' complaints. 4) the average assessment results in product aspect were at a high level including strengths in teaching professional ethics and applying technology in teaching and learning management. The program should include 21st century higher thinking skills, positive thinking, being a knowledge, director teaching reflection, media literacy, new knowledge seeking and exchanger, and 5) the average assessment results in impact aspect were at highest level reflecting that the curriculum is accepted by schools in the western region.

Keywords: Curriculum; Evaluation, CIPPI model, Bachelor of Education

บทนำ

การศึกษาคือกลไกสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง “พัฒนาผู้เรียน ช่วงวัยการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีสมรรถนะที่จำเป็นและเชื่อมโยงกับโลกของการทำงานในอนาคตและการสร้างสรรค์นวัตกรรม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 125) จากหมวดหมู่ที่ 12 กลยุทธ์ย่อย 1.3 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับอุดมศึกษา คือ หลักสูตร

เนื่องจาก “หลักสูตร (Curriculum) เป็นมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบสำหรับใช้ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมาย” (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2553, หน้า 2) โดยหลักสูตรที่มีคุณภาพต้องมีการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตรเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมโลก และปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ที่กำหนดให้มีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย โดยมีปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะหรือทุกรอบ 5 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2558, หน้า 10) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ดำเนินการจัดการหลักสูตรตามกรอบแนวคิดการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู 4 ปี และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นมา บัณฑิตรอบบวาระการประเมินหลักสูตรตามที่

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรกำหนดไว้ ดังนั้นจึงต้องดำเนินการประเมินหลักสูตรเพื่อรวบรวมและศึกษาข้อมูลต่างๆ อันจะนำไปสู่ การปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

ในการดำเนินการประเมินหลักสูตรจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ โดยการประเมินหลักสูตรนี้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPI Model ซึ่งดำเนินการประเมินหลักสูตร 5 ด้าน คือ บริบท (Context Evaluation - C) ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation - I) กระบวนการ (Process Evaluation - P) ผลลัพธ์ (Product Evaluation - P) และผลกระทบ (Impact Evaluation - I) (สมทรง สุภาพ, 2565, หน้า 9) ซึ่งจะช่วยให้การปรับปรุงหลักสูตรดำเนินการอยู่บนข้อมูล เชิงประจักษ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย จึงเห็นควรให้มีการประเมินหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ขอบเขตของการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและคณะ จำนวน 6 คน 2) คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน 3) ผู้สอน จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง 4) อาจารย์พี่เลี้ยง จำนวน 19 คน 5) ผู้ใช้บัณฑิต

จำนวน 18 คน 6) ศิษย์เก่า จำนวน 16 คน และ 7) นักศึกษา จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้รายชื่อเป็นหน่วยสุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 110 คน

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินที่ยึดการตัดสินใจ (Decision Making Model) ตามการนำแนวคิดของ สดัทพ์เฟิลบีม ที่เรียกว่า CIPP Model (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559, หน้า 166 - 172 และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2564, หน้า 450 - 452) มาขยายในด้านผลลัพธ์ เป็นรูปแบบการประเมิน CIPPI Model เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตร (วิไลพรรณ เสรีวัฒน์, 2555, หน้า 33 - 35) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม นโยบาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำไปตรวจสอบหรือกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะนำไปสู่หลักการและเหตุผล ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย การให้ความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินใจความสอดคล้องของปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอน และการวัดประเมินผลหลักสูตรที่เปิดสอน กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และ 13 ข้อบังคับครุสภา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา นโยบายมหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม รวมทั้งความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตของสาขาวิชาภาษาไทย

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับทรัพยากรทางการบริหาร 4 ประเภท คือ คน เงิน

วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อนำไปสู่ระบบหรือกระบวนการจัดการเรียน การสอนให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการให้ความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินความเหมาะสมด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คุณวุฒิผลงานของอาจารย์ผู้สอน พื้นฐานของผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการให้ความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร ซึ่งพิจารณาจากการบริหารจัดการหลักสูตร แนวการจัดการเรียนการสอน การจัดอาจารย์ที่ปรึกษา และการสอบประเมินความรู้ ที่ส่งผลให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและนำไปสู่การเริ่มวงจรของการประเมินใหม่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การให้ความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินความรู้ความสามารถและความพึงพอใจที่มีต่อบัณฑิต ซึ่งคือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านวิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งบุคลิกภาพทางวิชาการ

3.5 การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่ง โดยมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคล โรงเรียนและชุมชนที่สัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับจากหลักสูตร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการให้ความคิดเห็นที่ได้จากการตัดสินใจของสถานศึกษาเกี่ยวกับความมีชื่อเสียงของการผลิตครูสาขาวิชาภาษาไทย และการยอมรับในประสิทธิภาพของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluative Research) ที่ใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมินแบบตัดสินใจตามหลัก CIPPI Model ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่ขยายมาจากรูปแบบการประเมิน CIPP ของ Stufflebeam โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูลและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

2. คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับผู้บริหาร และแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Questionnaire) มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่สร้างขึ้นตามองค์ประกอบ การประเมินด้วยรูปแบบ CIPPI คือ การประเมินบริบท (Context :C) ปัจจัยนำเข้า (Input : I) กระบวนการ (Process : PC) ผลผลิต (Product:PD) และผลกระทบ (Impact : IP) สำหรับ คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้ใช้บัณฑิต ศิษย์เก่า และนักศึกษา โดยมีขอบเขตของประเด็นที่นำไปตั้งคำถามดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 : ขอบเขตของประเด็นที่นำไปตั้งคำถามจำแนกตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล

ประเด็นที่ประเมิน	แหล่งข้อมูล						
	ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารคณะ	คณะกรรมการดำเนินงาน/ อาจารย์ประจำหลักสูตร	ผู้สอน	อาจารย์พี่เลี้ยง	ศิษย์เก่า	ผู้ใช้บัณฑิต	นักศึกษา
C : Context (บริบท)							
C1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	-	4 ข้อ	4 ข้อ	-	-	-	-
C2 ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562	-	6 ข้อ	6 ข้อ	4 ข้อ	-	4 ข้อ	-
C3 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา	-	1 ข้อ	1 ข้อ	-	-	-	-
C4 นโยบายของมหาวิทยาลัยและคณะฯ	1 ข้อ	2 ข้อ	1 ข้อ	-	-	-	-
C5 ความต้องการของหน่วยงาน (ปลายเปิด 1 ข้อ)	-	5 ข้อ	5 ข้อ	5 ข้อ	4 ข้อ	5 ข้อ	4 ข้อ
I : Input (ปัจจัยนำเข้า)							
I1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย 2562	2 ข้อ	3 ข้อ	3 ข้อ	-	1 ข้อ	-	1 ข้อ
I2 คุณวุฒิ ผลงานของอาจารย์	1 ข้อ	1 ข้อ	1 ข้อ	-	1 ข้อ	-	1 ข้อ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นที่ประเมิน	แหล่งข้อมูล						
	ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารคณะ	คณะกรรมการดำเนินงาน/ อาจารย์ประจำหลักสูตร	ผู้สอน	อาจารย์พี่เลี้ยง	ศิษย์เก่า	ผู้ใช้บัณฑิต	นักศึกษา
I3 พื้นฐานของผู้เรียน	1 ข้อ	4 ข้อ	4 ข้อ	-	4 ข้อ	-	4 ข้อ
I4 อาคารห้องเรียน/วัสดุอุปกรณ์	1 ข้อ	6 ข้อ	6 ข้อ	-	6 ข้อ	-	6 ข้อ
P : Process (กระบวนการ)							
Pc1 การบริหารจัดการหลักสูตร	1 ข้อ	5 ข้อ	1 ข้อ	-	3 ข้อ	-	3 ข้อ
Pc2 แนวการจัดการเรียนการสอน	1 ข้อ	4 ข้อ	4 ข้อ	-	4 ข้อ	-	4 ข้อ
Pc3 การจัดอาจารย์ที่ปรึกษา	-	2 ข้อ	-	-	2 ข้อ	-	2 ข้อ
Pc4 การสอบ Exit - Exam	-	2 ข้อ	-	-	2 ข้อ	-	2 ข้อ
P : Product (ผลผลิต)							
Pd1 คุณธรรม จริยธรรม (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	7 ข้อ	7 ข้อ	7 ข้อ	-	7 ข้อ	-
Pd2 ความรู้ (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	7 ข้อ	7 ข้อ	7 ข้อ	-	7 ข้อ	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นที่ประเมิน	แหล่งข้อมูล						
	ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารคณะ	คณะกรรมการดำเนินงาน/ อาจารย์ประจำหลักสูตร	ผู้สอน	อาจารย์พี่เลี้ยง	ศิษย์เก่า	ผู้ใช้บัณฑิต	นักศึกษา
Pd3 ทักษะทางปัญญา (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	5 ข้อ	5 ข้อ	5 ข้อ	-	5 ข้อ	-
Pd4 ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	6 ข้อ	6 ข้อ	6 ข้อ	-	6 ข้อ	-
Pd5 ทักษะการวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	6 ข้อ	6 ข้อ	6 ข้อ	-	6 ข้อ	-
Pd6 วิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้ (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	7 ข้อ	7 ข้อ	7 ข้อ	-	7 ข้อ	-
Pd7 บุคลิกภาพทางวิชาการ (ปลายเปิด 2 ข้อ)	-	5 ข้อ	5 ข้อ	5 ข้อ	-	5 ข้อ	-
I: Impact (ผลกระทบ)							
Ip1 ความมีชื่อเสียง	-	-	-	2 ข้อ	-	2 ข้อ	-
Ip2 การยอมรับของโรงเรียน	-	-	-	3 ข้อ	-	3 ข้อ	-

3. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องด้านการใช้ภาษา จากนั้นนำผลการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นการประเมิน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้ค่า 1.00 และแบบสอบถามได้ค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญให้ปรับ การใช้ภาษาให้กระชับ และยุบรวมประเด็นคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกัน

4. ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นประเด็นการประเมินของแบบสอบถามไปสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google form จำนวน 6 ฉบับ จำแนกตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล

5. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

5.1 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหาร จำนวน 6 ท่าน ด้วยการนัดหมายสัมภาษณ์ และบันทึกผลการสัมภาษณ์ด้วยการบันทึกเสียง และจดบันทึกตามประเด็นการสัมภาษณ์

5.2 การสอบถามโดยการแชร์แบบสอบถามออนไลน์ไปยังแหล่งข้อมูล จำนวน 104 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจำนวน 104 ฉบับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งมีความสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 95 ทั้งนี้เพราะข้อคำถามบางเปิดบางข้อได้รับคำตอบเหมือนกัน

6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสอบถาม ดังนี้

6.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาความ

6.2 นำผลการสอบถามที่ได้จากแบบสอบถามเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบกับเกณฑ์การตัดสินผลการประเมินของสําราย มีแจ้ง และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2556,

หน้า 129) ที่กำหนดไว้ คือ

1.00 - 1.50	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
2.51 - 3.50	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
4.51 - 5.00	หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

และส่วนของข้อคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ แบบพรรณนาความ

7. สรุปผลการวิจัยตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม สามารถสรุป ดังนี้

1.1 ด้านบริบท

1.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า การกำหนดปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้าง รายวิชา คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล สอดคล้องตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นการบัณฑิตนักปฏิบัติ และสอดคล้องเป็นไปตามระเบียบของครุสภา แต่ควรต้องเพิ่มปรัชญา วัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การผลิตครูในภูมิภาคตะวันตก ที่เน้นคุณลักษณะบัณฑิต คือ อดทน สู้งาน และการผลิตบัณฑิตครูของมหาวิทยาลัยและโมเดลการผลิตครู (17 สมรรถนะ) โดยมุ่งเน้นด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเป็นครูมืออาชีพ สามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม หรือสามารถนำความเป็น

ท้องถิ่นมาผสานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนได้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตครูภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

1.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของปรัชญา วัตถุประสงค์ รายวิชาตามโครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอน และกลยุทธ์การประเมินผลของหลักสูตรกับบริบทของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน อาจารย์พี่เลี้ยงศิษย์เก่า ผู้ใช้บัณฑิต และนักศึกษา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบท

ด้านบริบท	ด้านบริบท														
	คณะกรรมการ		ผู้สอน		อาจารย์พี่เลี้ยง		ศิษย์เก่า		ผู้ใช้บัณฑิต		นักศึกษา		รวม		
	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.	ระดับ
1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	3.90	0.72	4.60	0.50	-	-	-	-	-	-	-	-	4.25	0.60	มาก
2. ข้อบังคับครุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562	4.03	0.61	4.27	0.64	4.34	0.60	-	-	4.82	0.39	-	-	4.36	0.51	มาก
3. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา	4.40	0.80	5.00	0.00	-	-	-	-	-	-	-	-	4.70	0.48	มาก
4. นโยบายของมหาวิทยาลัยและคณะฯ	4.40	0.52	4.60	0.55	-	-	-	-	-	-	-	-	4.40	0.46	มาก
5. ความต้องการของหน่วยงาน	4.10	0.72	4.20	0.41	4.47	0.57	4.31	0.66	4.71	0.47	4.34	0.73	4.34	0.61	มาก
รวม	4.08	0.66	4.40	0.56	4.41	0.58	4.31	0.66	4.79	0.42	4.34	0.73	4.35	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าปรัชญา วัตถุประสงค์ รายวิชาตามโครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอน และกลยุทธ์การประเมินผลของหลักสูตร มีความสอดคล้องกับบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$, S.D.= 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.70$, S.D.= 0.48) นโยบายของมหาวิทยาลัยและคณะฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D.= 0.46) และ ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D.= 0.51) ตามลำดับ

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร พบว่า 1) หลักสูตรแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ได้สัมพันธ์กัน มีรายละเอียดชัดเจน นำไปปฏิบัติได้จริง การกำหนดรายวิชา เอกมีความเหมาะสมสามารถใช้ เพื่อพัฒนาบัณฑิตครูให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ แต่ควรพิจารณาชื่อรายวิชาให้น่าสนใจมากขึ้น 2) คุณวุฒิผลงานของอาจารย์ มีคุณสมบัติพื้นฐานในด้านคุณวุฒิที่เหมาะสม โดยควรเพิ่มในเรื่องการ upskill reskill ตนเองอย่างสม่ำเสมอ การทำความเข้าใจบริบทของสถานศึกษาทุกขนาด ภาระงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการสอนที่นักศึกษาได้รับจากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูในสถานศึกษาแต่ละขนาดเพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาได้ รวมทั้งควรมีผลงานทางวิชาการ การวิจัยอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยคนละ 1 เรื่องต่อปี เพื่อแสดงถึงการสั่งสมความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นๆ อีกทั้งควรมีบุคลิกภาพทั้ง 3 ด้าน คือ บุคลิก อารมณ์ จริยธรรมที่สัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นที่ความเป็น กัลยาณมิตร 3) พื้นฐานของนักศึกษา ควรพิจารณา ทั้งด้านเนื้อหาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และนิสัยรักการอ่าน ให้เหมาะสมต่อการเข้าเรียน ในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ

และนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างกว้างขวางต่อเนื่อง 4) ห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ มีความทันสมัยเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบออฟไลน์ เช่น ห้องสมุด ห้องทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการทางการสอน ในระบบออนไลน์ เช่น บทเรียนออนไลน์ (LMS) โดยในอนาคตจะมีการเพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น MOC และห้องสมุดประจำคณะ เพื่อสนับสนุน การจัดการเรียน การสอนของหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสอบถามความคิดเห็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน ศิษย์เก่า และนักศึกษา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร

ด้านบริบท	ด้านบริบท										
	คณะกรรมการ		ผู้สอน		ศิษย์เก่า		นักศึกษา		รวม		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย 2562	4.33	0.49	4.80	0.41	4.38	0.50	4.33	0.62	4.45	0.56	มาก
2. คุณวุฒิ ผลงานของอาจารย์	5.00	0.00	4.80	0.45	4.38	0.62	4.43	0.64	4.48	0.61	มาก
3. พื้นฐานของผู้เรียน	3.55	0.94	4.45	0.69	4.19	0.75	4.08	0.76	4.09	0.65	มาก
4. อาคารห้องเรียน/วัสดุอุปกรณ์	3.33	1.03	4.00	0.71	3.77	0.80	3.92	0.84	3.85	0.69	มาก
รวม	3.73	1.01	4.36	0.68	3.99	0.79	4.05	0.80	4.04	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าหลักสูตรมีปัจจัยนำเข้าที่จะสนับสนุนไปสู่ความสำเร็จของการใช้หลักสูตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$, S.D.= 0.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณวุฒิ ผลงานของอาจารย์ อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D.= 0.61) หลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย 2562 มีความชัดเจน สัมพันธ์ และมีรายวิชาเอกที่เหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D.= 0.56) พื้นฐานของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$, S.D.= 0.65) และอาคารห้องเรียน/วัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, S.D.= 0.69) ตามลำดับ

3.1 ด้านกระบวนการ

3.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า 1) การบริหารหลักสูตร มีแผนงาน การดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นระบบ จำนวนอาจารย์เพียงพอ มีความเหมาะสมในด้านกระบวนการคัดเลือกและเตรียมความพร้อมนักศึกษาที่เหมาะสม รวมถึงการกำหนดเกณฑ์ด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี แต่ควรเพิ่มในเรื่องการจัดการ ห้องเรียนของนักศึกษาที่ให้โอกาสพูดคุยและแก้ไขอย่างยืดหยุ่นมากขึ้น 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการ ที่เหมาะสม หลากหลาย ยืดหยุ่นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ได้ รวมทั้งมีการประเมินผลที่เน้นตามสภาพจริง ทั้งนี้หลักสูตรอาจเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการสอนรูปแบบต่างๆ ทั้ง On-site, Online, Blended, Hybrid, Hyflex

3.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสอบถามความคิดเห็นตามกรอบการประเมินกระบวนการของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน ศิษย์เก่า และนักศึกษา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการของหลักสูตร

ด้านบริบท	ด้านบริบท										
	คณะกรรมการ		ผู้สอน		ศิษย์เก่า		นักศึกษา		รวม		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารจัดการหลักสูตร	3.84	0.85	4.80	0.45	3.94	0.78	4.12	0.79	4.07	0.62	มาก
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน	3.70	0.80	4.20	0.62	4.36	0.65	4.20	0.69	4.21	0.61	มาก
3. การจัดการเรียนที่ปรึกษา	4.50	0.53	-	-	4.44	0.72	4.48	0.64	4.49	0.51	มาก
4. การสอบ Exit-Exam	4.20	0.63	-	-	4.46	0.58	4.18	0.76	4.22	0.68	มาก
รวม	3.95	0.80	4.32	0.63	4.29	0.71	4.22	0.73	4.22	0.53	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าหลักสูตรมีกระบวนการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D.= 0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการจัดการเรียนที่ปรึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D.= 0.51) การสอบ Exit-Exam อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D.= 0.68) แนวทางการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D.= 0.61) และการบริหารจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

4.1 ด้านผลลัพธ์

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษาและบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย มีลักษณะเด่นและคุณลักษณะที่ควรเพิ่มเติม 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู ได้แก่ ยอมรับในระเบียบ สุภาพเรียบร้อย มีวินัยและความมุ่งมั่นในการทำงาน มีสัมมาคารวะ สามารถเป็นแบบอย่าง ด้านการประพฤติตนได้ รวมทั้งมีจิตอาสา โดยควรเพิ่มในเรื่องความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ความเป็นผู้นำกล้าคิดกล้าตัดสินใจ 2) ด้านความรู้

เป็นผู้มีความรู้ทางภาษาไทยเป็นอย่างดี แต่ยังไม่รู้ในระดับการจดจำเนื้อหา จึงควรเพิ่มการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทต่างๆ ที่หลากหลาย ความรู้ด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนความรู้ทางศาสตร์การสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม 3) ทักษะทางปัญญา เป็นผู้สามารถออกแบบการเรียนการสอนตามแบบอย่างได้ และมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรเน้นหรือเพิ่มที่ทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิเคราะห์ ประเมินค่า สร้างสรรค์ และไตร่ตรอง เพื่อให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนของตนเองเป็นอย่างดี สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แต่ควรเน้นเรื่องการคิดเชิงบวกให้มากขึ้น 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารได้ดี แต่ควรเพิ่มเติมเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสอน 6) วิทยาการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้สามารถออกแบบการเรียนการสอนได้โดยการทำความเข้าใจกับตัวแบบ สามารถจัดการเรียนการสอนและสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับชั้นเรียนและผู้เรียน ซึ่งในด้านนี้ควรมุ่งเน้นการเป็น ผู้อำนวยความรู้ การไตร่ตรองทางการสอนเพื่อนำศาสตร์ทางการสอนมาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้น 7) บุคลิกภาพทางวิชาการ เป็นผู้ที่สามารถนำองค์ความรู้มาใช้อ้างอิงทางวิชาการได้ แต่ควรเพิ่มในเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ ความตื่นตัวแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ และความเป็นนักแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสอบถามความคิดเห็นตามกรอบการประเมินผลผลิตของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้สอน อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้ใช้บัณฑิต สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตของหลักสูตร

ด้านผลผลิต	แหล่งข้อมูล										
	คณะกรรมการ		ผู้สอน		อาจารย์พี่เลี้ยง		ผู้ใช้บัณฑิต		รวม		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. คุณธรรม จริยธรรม	3.80	0.91	4.52	0.51	4.53	0.60	4.63	0.55	4.40	0.67	มาก
2. ความรู้	3.68	0.95	4.24	0.83	4.33	0.66	4.51	0.61	4.30	0.61	มาก
3. ทักษะทางปัญญา	3.67	0.82	4.20	0.41	4.42	0.58	4.57	0.51	4.15	0.65	มาก
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	3.90	0.72	4.35	0.49	4.53	0.62	4.64	0.49	4.32	0.60	มาก
5. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.65	1.09	4.35	0.59	4.50	0.62	4.64	0.49	4.40	0.66	มาก
6. วิทยาการจัดการเรียนรู้	3.48	1.05	4.20	0.50	4.43	0.68	4.66	0.48	4.22	0.78	มาก
7. บุคลิกภาพทางวิชาการ	3.60	0.83	4.00	0.38	4.54	0.51	4.67	0.48	4.29	0.65	มาก
รวม	3.68	0.92	4.28	0.57	4.46	0.62	4.62	0.52	4.31	0.60	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าหลักสูตรสามารถผลิตนักศึกษาและบัณฑิตที่เป็นผลผลิตของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$, S.D.= 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ คือ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D.= 0.67, $\bar{x} = 4.40$, S.D.= 0.66) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D.= 0.60) และความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ

5.1 ด้านผลกระทบ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสอบถามความคิดเห็นตามกรอบการประเมินผลกระทบของ อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้ใช้นิตติ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลผลิตของหลักสูตร

ด้านกระทบ	แหล่งข้อมูล						
	อาจารย์พี่เลี้ยง		ผู้ใช้นิตติ		รวม		
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความมีชื่อเสียง	4.19	0.66	4.71	0.47	4.43	0.56	มาก
2. การยอมรับของโรงเรียน	4.75	0.44	4.76	0.44	4.76	0.37	มากที่สุด
รวม	4.53	0.60	4.74	0.44	4.63	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่าอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้ใช้นิตติมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D.= 0.39) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การยอมรับของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.76$, S.D.= 0.37) และความมีชื่อเสียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.56) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. การประเมินด้านบริบท

จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ รายวิชาตามโครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอน และกลยุทธ์การประเมินผลของหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและด้านนโยบายของมหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะก่อนการกำหนดองค์ประกอบหลักสูตร ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้วางแผนพิจารณา

หลักที่สัมพันธ์ต่อการกำหนดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยอย่างเป็นระบบ ประกอบกับผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีบทบาทเป็น ทั้งผู้สอน และอาจารย์นิเทศก์ จึงทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานของนักศึกษา และความต้องการของสถานศึกษามาใช้ประกอบการพิจารณาด้วยได้ และเมื่อพิจารณากำหนดปรัชญา วัตถุประสงค์ได้แล้วจึงนำไปกำหนดรายวิชา คำอธิบายรายวิชา กลยุทธ์การสอน และการประเมินผล โดยองค์ประกอบเหล่านี้มีหลักการสำคัญที่ผู้รับผิดชอบหลักสูตรนำมาหาประชุมร่วมกัน คือ ความสัมพันธ์ ความตรง และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังที่ รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงศ์ (2557, หน้า 22) ได้สรุปเกี่ยวกับกระบวนการสร้างหลักสูตรที่ดีว่า มาจากการวางแผนที่รัดกุม มีขั้นตอนการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือ มีทิศทางตรงตาม ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติ และสอดคล้องกับการนำไปใช้ได้ และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2564, หน้า 295) ว่าวิธี การประชุมอภิปรายและให้ความคิดเห็นต่อคำถามโดยตรงเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยประเด็นที่ควรนำมาใช้ คือ นโยบายของชาติ ธรรมชาติของผู้เรียน

ทั้งนี้หลักสูตรควรเพิ่มเติมการสะท้อนอัตลักษณ์ของบัณฑิตครูภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรื่องความสามารถในการปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม หรือสามารถนำความเป็นท้องถิ่นมาผสมผสานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนได้ เพื่อให้สอดคล้องแผนยุทธศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่มุ่งเน้นการรับใช้ท้องถิ่นมากขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมนักศึกษาสู่การทำงานในสถานศึกษาที่หลากหลายขนาด โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีงบประมาณอันจำกัด มีความแตกต่างของผู้เรียนสูง สอดคล้องกับผลการสำรวจสถานศึกษาที่บัณฑิตครูภาษาไทยเข้ารับ การบรรจุราชการประจำปี 2564 ว่า ร้อยละ 80 เป็นโรงเรียนประถมศึกษา

2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีปัจจัยนำเข้าที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสนับสนุนให้กระบวนการใช้หลักสูตรบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยในด้านคุณวุฒิ ของอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เพราะการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏได้กำหนดว่า อาจารย์ผู้สอนต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ และหลักสูตรและการสอนที่เน้นกลุ่มวิชาภาษาไทย หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย และเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาเรื่องมาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชามีประสิทธิภาพ ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการพัฒนาด้านของคณะมนุษยศาสตร์ ทำให้อาจารย์ผู้สอนได้รับการพัฒนาในศาสตร์ที่ตรงกับรายวิชาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากการวิจัยของ กมล โพธิ์เย็น และคณะ (2564, หน้า 287) ว่าคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิ และคุณสมบัติสอดคล้องกับรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร

ทั้งนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารว่า ต้องการให้อาจารย์ประจำหลักสูตรต้อง upskill reskill ตนเองอย่างสม่ำเสมอ การทำความเข้าใจบริบทของสถานศึกษาทุกขนาด ภาระงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการสอนที่นักศึกษาได้รับจากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูในสถานศึกษาแต่ละขนาดเพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาได้ รวมทั้งควรมีผลงานทางวิชาการ การวิจัยอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยคนละ 1 เรื่องต่อปี เป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับนำมาเป็นเกณฑ์การพัฒนาอาจารย์ สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, 3) ว่า การพัฒนาการเรียนการสอนจะต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ซึ่งผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาต้องเอาใจใส่ เรียน

รู้ และวิจัยเพื่อให้ได้สารสนเทศมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่น ปรับตัว และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีสติ ปัญญาและคุณธรรม และรุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์ (2557, หน้า 187) ว่า ผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติเพื่อการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ ฉะนั้นบทบาทสำคัญของผู้สอนนั้นจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทการจัดการเรียนการสอนและแสวงหาแนวทาง วิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน

3. การประเมินด้านกระบวนการ

จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีกระบวนการดำเนินการหลักสูตรที่ชัดเจนเป็นระบบ ทั้งในด้านแผนการดำเนินงานด้วยคณะกรรมการหลักสูตรที่มีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ จำนวนอาจารย์ที่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษา การมีกระบวนการคัดเลือกด้วยการตั้งคุณสมบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะทางภาษาไทย ทั้งด้านเนื้อหา และความสามารถพิเศษ และเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาด้านการอยู่ร่วมกัน และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมของการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ประกอบกับการมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีกระบวนการตรวจสอบร่วมกันเป็นระยะผ่านกระบวนการทวนสอบโดยคณะกรรมการ ทำให้ได้รับคำแนะนำสำหรับนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการในรายวิชาต่าง และที่สำคัญอย่างยิ่งคือระบบการจัดอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ช่วยตรวจสอบ กำกับ ติดตามผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในทุกชั้นปี ทำให้หลักสูตรทราบปัญหาของนักศึกษาเป็นระยะ และสามารถวางแผนปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้นักศึกษาบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้จากผลการเข้ารับการตรวจประกันคุณภาพระดับสาขาของสาขาวิชา

ภาษาไทยต่อเนื่อง 4 ปี มีคะแนนอยู่ระหว่าง 3.20 - 3.50 ซึ่งสะท้อนถึงความก้าวหน้าของกระบวนการใช้หลักสูตรในแต่ละปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2561) ที่ได้วิจัยประเมินหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดูแลเอาใจใส่ และคอยให้คำแนะนำทั้งในรูปแบบการให้เข้าพบ และสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ส่งผลให้อาจารย์และนักศึกษามีความผูกพันที่ดีต่อกัน และการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ทำให้การดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้การบริหารจัดการหลักสูตร ควรเพิ่มเติมการจัดการข้อร้องเรียนของนักศึกษาที่ให้ออกาสพูดคุยและแก้ไขอย่างยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้กระบวนการของหลักสูตรมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ จึงเห็นควรปรับกระบวนการจัดการ การข้อร้องเรียนในหลักสูตรที่เดิมระบุให้นักศึกษาเขียนเป็นคำร้องผ่านแบบฟอร์มที่กำหนด เป็นการประชุมหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา นักศึกษา และประธานสาขาภายในเบื้องต้น แล้วจึงนำประเด็นสำคัญมาเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

4. การประเมินด้านผลผลิต

จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตครูที่มีผลลัพธ์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ ความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี วิทยาการจัดการเรียนรู้ โดยบัณฑิตครูภาษาไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏมัญจาคีรีมีคุณลักษณะเด่นด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพราะจรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นคุณธรรมสำคัญที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นครูโดยสมบูรณ์ทั้ง

ด้านความรู้ และจิตใจ อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งตนเอง และนักเรียนไปพร้อมกันได้ ฉะนั้นจรรยาบรรณวิชาชีพครูจึงเป็นคุณธรรมหลักที่สถาบันการผลิตครูทุกแห่งต้องพัฒนาให้แก่นักศึกษาให้ได้ สอดคล้องกับกิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2561) ที่ได้วิจัยประเมินหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ ในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด และชววิทย์ กมฺุทธวิไชย (2561) ได้วิจัยประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (5 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง 2559) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด โดยให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครู มีความรับผิดชอบและจิตอาสาสูง มุ่งมั่นในการทำงาน

ทั้งนี้ควรมุ่งเน้นด้านทักษะทางปัญญา โดยเฉพาะทักษะทางการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นทักษะสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพขึ้นได้ ซึ่งหลักสูตรควรนำประเด็นนี้ไปวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้มากขึ้น

5. การประเมินด้านผลกระทบ

จากผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นที่ยอมรับของโรงเรียนเขตภาคตะวันตกในระดับมากที่สุด เพราะบัณฑิตครูที่จบตามหลักสูตรมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยเฉพาะในด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู และด้านผลงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อน ความเชี่ยวชาญ และมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในสถานศึกษาได้ ตลอดจนความ

ร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับสาขาวิชาภาษาไทย ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล กิจกรรมการเรียนการสอนอันเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนานักศึกษาและนักเรียนของสถานศึกษานั้นๆ จึงทำให้หลายสถานศึกษามีความยินดีที่จะรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน และบัณฑิตครูมาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ปี 2564 พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมี ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยควรต้องนำไปใช้สำหรับการปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า ควรนำไปกำหนดปรับในหัวข้อการพัฒนาอาจารย์ให้มีผลงานทางวิชาการอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง และควรเพิ่มคุณสมบัติเฉพาะด้านภาษาไทยที่สัมพันธ์กับความเป็นพหุวัฒนธรรมหรือท้องถิ่นในกระบวนการรับเข้า เพื่อสร้างความโดดเด่นให้แก่หลักสูตร
2. การนำจุดแข็งของหลักสูตรในด้านการผลิตบัณฑิตครู ประกอบด้วย คุณลักษณะเด่นในด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะความสัมพันธ์และความรับผิดชอบ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ มาเป็นจุดเด่นของหลักสูตร โดยกำหนดไว้ในปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านจริยธรรม เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง
3. การนำจุดที่ควรเพิ่มเติมที่ได้รับการสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตรมาปรับปรุงปรัชญา จุดประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ที่มุ่งเน้นเรื่อง ความรอบรู้ในด้านศาสตร์ทางภาษาไทย ศาสตร์ทางการสอน

ศาสตร์การวิจัย เพื่อสร้างนักนวัตกรรมทางภาษาไทย ด้านทักษะ ที่มุ่งเน้นด้านการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 การสื่อสารภาษาอังกฤษ ความรู้เท่าทันสื่อ และด้านลักษณะบุคคล ที่มุ่งเน้นเรื่องการคิดเชิงบวก การยอมรับการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำ และความเป็นผู้แสวงหาความรู้

4. แนวคิดการประเมิน CIPP เป็นการประเมินที่ต้องดำเนินการตั้งแต่ก่อนเริ่มการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นควรอธิบายว่าเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวกับหลักสูตรที่มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตรแยกตัวชั้นปี เพื่อติดตามตรวจสอบผลและปรับปรุง การดำเนินงานของหลักสูตรเป็นระยะ
2. ควรประเมินคุณลักษณะทางด้านการจัดการอารมณ์และสังคมของนักศึกษาที่ผ่านกระบวนการใช้หลักสูตร โดยใช้การประเมินแบบ 360 องศา เพื่อทำให้การประเมินครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น และคณะ. (2564). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 13 (1), 274 - 289.
- กิงกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2561). การประเมินหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16 (1), 132 - 145.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: เอ็ม ออล กราฟิก.

- ชูวิทย์ กุมฺทภักไชย. (2561). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
สังคมศึกษา (5 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง 2559) คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 3 (5), 25 - 36.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน
หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 259 ง.
- รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงศ์. (2557). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพัฒนา
หลักสูตร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. สืบค้นจาก
<http://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/17Y0E456s6655551EsPM.pdf>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปรีนธ์.
- วิไลพรรณ เสรีวัฒน์. (2555). การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐาน
สากล. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บริหารการศึกษา,
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). การประเมินหลักสูตร : หลักการและปฏิบัติ. วารสาร
 วัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นจาก <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/scan1.pdf>
- สมทรง สุภาพ. (2565). รูปแบบเพื่อประเมินหลักสูตรในศตวรรษที่21 ซึ่งพัฒนา
จากรูปแบบการประเมิน CIPP Model. วารสารศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยบูรพา, 33 (1), 1 - 14.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า (พิมพ์
 ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนา**
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570).
 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
 ชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำราญ มีแจ้ง และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2556). การประเมินผลการปฏิบัติงาน
แนวใหม่: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

เสี้ยวสำนึกชา : นาฏกรรมไทยสร้างสรรค์ ในมุมมองที่แตกต่าง จากนาฏกรรมแบบ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

The Shape of Shurpanakha: Thai - Creative Dramatic Works on a Different Perspective of Thai - Traditions Dramatic Works

ณฤศค อาชวานนท์ ¹

Naruephak Arkhawanont

บทคัดย่อ

นาฏกรรมไทยสร้างสรรค์เสี้ยวสำนึกชา เป็นนาฏกรรมไทยที่สื่อถึงมุมมองของตัวละครสำคัญตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ ที่มีชื่อว่านางสำนึกชา ซึ่งเป็นฉนวนเหตุให้เกิดสงครามระหว่างพระรามและทศกัณฐ์ จากความกำหนดและความใคร่อยากได้พระรามมาเป็นคู่ของตน แต่กลับต้องเสียใจเมื่อพระรามมีนางสีดาเป็นคู่ครองอยู่แล้ว นางสำนึกชา นั้นเป็นน้องสาวของทศกัณฐ์ มีสามีชื่อชีวหาซึ่งถูกทศกัณฐ์ฆ่าตาย นางสำนึกชาเสียใจมาก จึงขอทศกัณฐ์ไปเที่ยวเล่นในป่าเพื่อคลายความทุกข์ ทำให้ได้พบกับพระรามและหลงรักพระราม หวังอยากได้พระรามเป็นพระสวามี แต่ก็ถูกพระรามปฏิเสธ ทำให้นางสำนึกชานั้นเสียใจ

¹ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat
University, Thailand
vipavee.thaيدance@hotmail.com

มาก และเข้าทำร้ายนางสีดาด้วยความโกรธ แต่ถูกพระลักษมณ์ขัดขวาง แล้วทำร้ายร่างกายด้วยการตัดหู จมูก ด้วยความเจ็บปวดทรมานและความอับอายจึงเกิดเป็นความแค้น นางสำนึกชาจึงกลับเข้าลังกาแล้วทูลฟ้องทศกัณฐ์ให้มาแก้แค้น จนกลายเป็นสงครามที่นำมาแก่ความสูญเสีย ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างนาฏกรรมร่วมสมัยจากวรรณคดีไทย โดยนำเอาอารมณ์ความรู้สึกของนางสำนึกชาหลังจากถูกปฏิเสธจากพระราม มาเป็นแนวคิดสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด “เสี้ยวสำนึกชา” และ นำเสนอมุมมองของนาฏกรรมที่มีผลต่อบริบททางสังคมไทย การแสดงชุดนี้แบ่งการแสดงเป็น 3 ช่วงได้แก่ ช่วงที่ 1 เป็นการแสดงถึงความโศกเศร้าเสียใจของนางสำนึกชาที่สูญเสียสามี ช่วงที่ 2 เป็นการแสดงอารมณ์ความรักที่นางสำนึกชาตกหลุมรักพระราม ช่วงที่ 3 เป็นช่วงอารมณ์ที่แปรปรวนของนางสำนึกชาที่เกิดขึ้นในจิตใจ อีกทั้งผู้สร้างสรรค์อยากรนำเสนอมุมมองใหม่ของนางยักษ์ที่มีสัญลักษณ์ของความดุร้ายในวรรณกรรมไทยอย่างนางสำนึกชา ให้ผู้ชมในยุค Smart City ได้ชมมุมมองที่แตกต่างออกไปจากเดิม และเข้าใจในอารมณ์อ่อนไหวของนางสำนึกชา

คำสำคัญ : เสี้ยวสำนึกชา, นาฏกรรมไทยสร้างสรรค์, การสร้างนาฏกรรมร่วมสมัย, นาฏกรรมร่วมสมัย

Abstract

The Crescent Shurpanakha Thai Creative Dance is a Thai dance that conveys the perspective of one of the main characters in Ramayana named Nang Shurpanakha, which insulated the war between Rama and Daskan. Out of lust and lust, Rama wanted to be his partner. But he was sad

when Rama already had Sida as his spouse. She is Tosakan's sister. There was a husband named Chewha who was killed by Toskanth. Shurpanakha was very sad, so she asked Tosakan to go play in the forest to relieve her suffering. As a result, he meets Rama and falls in love with Rama, hoping for Rama to be his Swami, but is rejected by Rama. She was very upset and attacked Sida in anger, but was interrupted by Lakshman and physically assaulted by cutting off her ears. With pain, torment and shame, resentment arises. She then returned to Langka and sued Tosakan for revenge, which turned into a war that brought losses. The author presents the concept of contemporary dance creation from Thai literature. By using the emotions of Shurpanakha after being rejected by Rama as the concept of creating the performance series "Crescent Samnakkha" and presenting the perspective of dance that affects the Thai social context. This show is divided into 3 phases: Part 1 is a show of grief and sorrow of Samnakkha who lost her husband. Part 2 is an expression of love that Shurpanakha falls in love with Rama. Phase 3 is the period of mood swings of the Shurpanakha that occur in the mind. In addition, the creator wants to present a new perspective of Mrs. Giant, a symbol of ferocity in Thai literature such as Shurpanakha, to viewers in the Smart City era to see a different perspective and understand the sentimentality of Shurpanakha.

Keywords: *The Shapes of Shurpanakha, creation of thai contemporary performing art, contemporary performing art*

บทนำ

รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมของไทยที่มีต้นกำเนิดจากคัมภีร์รามายณะของอินเดีย ซึ่งเป็นหนังสือสำคัญในลัทธิศาสนาฮินดูและเป็นที่ยอมรับของชาวอินเดียโดยทั่วไป จนกระทั่งเกิดมีหนังสือวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่องรามายณะเป็นจำนวนมากในประเทศอินเดีย และเมื่อชาวอินเดียได้ติดต่อเผยแพร่อารยธรรมของตนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องที่เนื่องมาจากรามายณะจึงแพร่หลายไปทั่วประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย เขมร ลาว เวียดนาม พม่า และไทย ทำให้ประเทศเหล่านี้ต่างก็มีวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ที่แต่งขึ้นในภาษาของตนทั้งสิ้น (กรมศิลปากร, 2540, หน้า 2) บทละครเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่มีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตไทย แม้จะได้เค้าเรื่องจากมหากาพย์รามายณะของอินเดีย และเรื่องรามายณะของประเทศเพื่อนบ้าน แต่คนไทยก็ได้สร้างสรรค์เรื่องรามเกียรติ์ขึ้นมาใหม่ด้วยขนบทางวรรณศิลป์และแสดงถึงวิถีชีวิตไทย นอกจากนี้วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ยังแฝงคติและข้อคิดได้แก่ ความจงรักภักดี ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้ใหญ่ การยึดมั่นในสัจจะ ความกตัญญู และความกล้าหาญอีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นวรรณคดีชิ้นเอกของไทยและเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทั้งต่อแวดวงวิชาการและต่อสังคมไทย

รามเกียรติ์ เป็นวรรณคดีที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย มีต้นกำเนิดมาจาก “รามายณะ” ของประเทศอินเดีย โดยเนื้อเรื่องจะกล่าวถึงสงครามระหว่างมนุษย์นั่นก็คือ พระราม กับ ยักษ์ โดยต้นเหตุหรือฉนวนเหตุของการทำสงครามนั้นมาจากนางสำนักรา ซึ่งป็นน้อง

สาวของทศกัณฐ์ ที่ลุ่มหลงในความงามของพระราม จึงเกิดอยากได้พระราม มาเป็นสามีของตน แต่นางกับถูกทำร้าย จึงคับแค้นใจกลับมาฟ้องพี่ชายให้ ไปแก้แค้น จนทำให้เกิดสงครามและความสูญเสียแก่งวาศยภัย

นางส่ามนักขาเป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ เป็น ธิดาของท้าวลัสเตียนกับนางรัชดา มีสามีชื่อชีวหาแต่ถูกทศกัณฐ์เอาจักรขวาง จนลั่นขาดตาย นางส่ามนักขาเสียใจมาก จึงขอทศกัณฐ์ไปพักใจในป่าจึงทำให้ ได้พบกับพระราม เมื่อมาพบพระรามในป่าก็หลงรักอย่างสุดหัวใจจนถึงเข้า ถวายตัวกับพระราม แต่พระรามก็ปฏิเสธ ทำให้นางส่ามนักขานั้นเสียใจมาก ทั้งรัก ทั้งโกรธแค้นพระราม ทำให้นางส่ามนักขานั้นสับสนเป็นอย่างยิ่ง จาก เหตุการณ์ข้างต้นที่กล่าวมา ผู้สร้างสรรค์ได้เห็นจุดหักเหของอารมณ์นางส่า มนักขาที่สลับกันไปมาอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้แรงบันดาลใจใน การสร้างการแสดง ชุด เลี้ยวส่ามนักขา ขึ้น

บทความวิชาการฉบับนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอแนวคิดการสร้าง นาฏกรรมร่วมสมัยจากวรรณคดีไทย โดยนำเอาอารมณ์ความรู้สึกของนางส่า มนักขาลงจากถูกปฏิเสธจากพระราม มาเป็นแนวคิดสร้างสรรค์ ผลงานการแสดง ชุด “เลี้ยวส่ามนักขา” และ นำเสนอมุมมองของนาฏกรรม ที่มีผลต่อบริบททางสังคมไทย

ส่วนสำคัญของเรื่อง

1. ความเป็นมาของนางส่ามนักขาในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

นางส่ามนักขา นางส่ามนักขาเป็นยักษ์นิ ผิวกายสีเขียวสด ปาก แสยะ ตาโหล นางส่ามนักขาเป็นยักษ์รูปร่างอ้วนใหญ่ น่าเกลียด ผมหงอก หัก กว้างรอบ เสียงแหบแห้ง สยายผมมมยจนถึงขานพก (ภฤติยา ชูสงค์, 2558) เป็นธิดาของท้าวลัสเตียนกับพระนางรัชดา มีพี่ชายร่วมท้องเดียวกัน คือ ทศ กัณฐ์ กุมภกรรณ และพิเภก มีสามีชื่อชีวหา แต่ถูกทศกัณฐ์ขวางจักรสุรกันต์ ตัดลั่นจนตาย มีลูกชายชื่อกุมภากาศ แต่ก็ถูกพระลักษมณ์ฆ่าตาย

ภาพที่ 1 นางส่ามนักขา ในจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีศาสดาราม

ที่มา : หนังสือตัวละครในรามเกียรติ์ปัทมคติ (2551)

ตั้งแต่ชีวหาสามีของนางส่ามนักขาตาย นางส่ามนักขาก็ป่วน ใจอยากได้ชายมาร่วมขู้สวาทเป็นอย่างมาก จึงขอลาทศกัณฐ์อ้างว่าจะออก ไปเที่ยวนอกเมือง เมื่อเดินทางมาถึงริมฝั่งโคทาวาริพบพระรามเสด็จลงมา สรงน้ำก็นึกรัก ธิบแปลงร่างเป็นหญิงงามแล้วเข้าขอผูกไมตรีด้วย พระราม ปฏิเสธซ้ำไล่ให้กลับเมือง แต่นางส่ามนักขาตั้งตาคอยตามพระรามมาจนถึง อาศรม นางส่ามนักขาเห็นสิดาเข้าก็นึกแค้นใจว่า เป็นเพราะนางสิดานี้เองที่ เป็นต้นเหตุทำให้พระรามไม่รับรักตนจึงแปลงร่างเป็นยักษ์เข้าทูลตีสิดา พระรามเห็นนางส่ามนักขาแปลงเป็นยักษ์ทูลตีพระชายาสุดรักอย่างนั้น ก็ โมโห คว่าคณธนูพาดตีนางส่ามนักขาเป็นการใหญ่ ฝ่ายพระลักษมณ์ได้ยิน เสียงก็วิ่งออกมาดู นางส่ามนักขาเหลือบมาเห็นก็นึกรัก และทิ้งในความงาม เห็นพระรามก็ลืมพระลักษมณ์สลับกันไป คิดว่าใครก็ได้ ถ้ามาเป็นผัวยินดี

สิ้น แต่นางสีดาเป็นเสียนหนาม คิดแล้วก็ไล่ทุบตีนางอีก พระลักษมณ์เห็น
เช่นนั้นก็หวิดคันศรลงไปบนหลังนางสำนักราชกระเด็นไปแล้วชักพระขรรค์
ตัดเฉือนปากจุมูกมือจนว่าแห้วเลือดกระจายแล้วไล่ตีจนพ้นอาศรม นาง
สำนักราชวิ่งหนีไปถึงเมืองโรมคัล พบพระยาขรพี่ร่วมบิดา ก็เล่าความพร้อม
ต่อเติมสรุปรวมว่าตนดี และผลจากการกระทำรวมทั้งเพ็ดทูล ทำให้พระ
ยาขร พระยาทุษณ์ และพระยาตรีเศียรถึงแก่ความตาย และยังสร้างเล้าวม
โหมนางสีดาให้กับทศกัณฐ์ จนทศกัณฐ์นึกถึงภาพนางสีดา และหลงรักจนไป
ลักนางมา และนำไปสู่สงครามอันยิ่งใหญ่ระหว่าง มนุษย์กับยักษ์จนเดือด
ร้อนไปทั้งสามโลก (วิญญู บุญยงค์, 2542)

ภาพที่ 2 นางสาวนักราชแปลงกายเป็นหญิงงาม
ที่มา : อูยฉาย (2560)

2. มุมมองสำคัญที่เกี่ยวข้องกับนางสำนักราช สรุปได้ดังนี้

รูปลักษณะของนางสำนักราชมีรูปร่างอัปลักษณ์ ดังบทละครที่
นางเปรียบเทียบกับรูปร่างของตนกับพระรามว่า "รูปเราฤ้ออกจ้าม่ายังจี้ รูปร่าง
เธอฤ่น่ารักอีก นัยน์ตาเราก็ออกประหลับประหลือก นัยน์ตาเธอฤคมเขี้ยว
ละกะใบบัว ผมเราฤก็แดงหยิกอีก ผมเธอฤดำละเอียด เสียงของเราฤก็
แหบแห้งไม่น่าฟัง เสียงของเธอณะเพราะจับใจ" อีกทั้งชาติกำเนิดของนางสำ
นักรานั้นก็เป็นยักษ์ (จิรัชญา บุรวัฒน์, ๒๕๕๘)

อารมณ์เสียใจที่นางสำนักราชรู้ว่าสามีตาย ดังบทพระราชนิพนธ์
ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เมื่อนั้น	ฝ่ายนวลนางสำนักราช
แจ้งว่าองค์พระภัสดา	ต้องจักรารุณของพี่ชาย
สิ้นชาติสิ้นชีพชีวัน	ตกใจตัวสิ้นขวัญหาย
ลุกขึ้นต้อกรุ่นวาย	สยายผมวิ่งมาทันที
	(กรมศิลปากร, 2540)

อารมณ์ความรู้สึกที่นางสำนักราชพบพระรามเป็นครั้งแรก ดัง
บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ยิ่งพิศยิ่งพิศวาสกลุ่ม	รสรักริงรุ่มดังเพลิงจี
อกใจไม่สมประดี	อสุรีคลั่งเคลิ้มวิญญานา
	(กรมศิลปากร, 2540)

อารมณ์ความรู้สึกที่นางสำนักราชถูกพระรามปฏิเสธรักและต่อว่า
ดังบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เมื่อนั้น	นางสำนักรายักษ์
ฟังพระดำวาพาที	ดังวารีทิพมาเจือใจ

ยังแสนสวาทกลุ่มรัก จะถือคำหนักก็หาไม่
 ชะแ้งแลตามเสด็จไป ฤทัยด้าวดินพันทวี
 ให้มีดมนสุดทนการสวาท ตั้งใจจะขาดลงกับที่
 สติไม่เป็นสมประดี ก็รีบจรลีตามมาฯ

(กรมศิลปากร, 2540)

อารมณ์เสียใจที่นางสำนึกขาโดนพระแสงขรรค์ของพระลักษมณ์ตัด
 จมูกและหูขาด ดังบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ราช

เมื่อนั้น นางสาวนักษัตรยักษิ
 เจ็บปวดชอกช้ำทั้งอินทรี อสุรีเพียงสิ้นชีวัน
 จะไปก็เสียดายสุดรู้ จะอยู่ก็กลัวจะอาสัญ
 วิ่งพลางเหลียวดูพระทรงธรรม จนถึงโรมคัลลามาฯ

(กรมศิลปากร, 2540)

จิรัชญา บุรวัฒน์ (2558) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า นางสาวนักษัตร
 เป็นผู้สร้างปมปัญหาของเรื่อง รามเกียรติ์อย่างชัดเจนที่สุด เนื่องจากนางสำ
 นึกขาเป็นผู้ที่มีจิตใจละโมภ อยากได้ใคร่ในสามีของผู้อื่นโดยไม่เกรงกลัว
 ต่อบาป เมื่อฝ่ายพระรามพระลักษมณ์ปฏิเสธแทนที่จะคิดละอาย กลับเกิด
 ความหึงหวงโกรธแค้นนางสีดามากขึ้นไปอีก นางสาวนักษัตรสร้างปมปัญหา
 ด้วยการไปยุยงพี่ชายของตนโดยเริ่มจากหูชน แล้วความก็ทราบถึงขร และตรี
 ศิเษร เมื่อทัพทั้งสามเมืองออกรบก็เกิดพายุแพ้แก่พระราม และไพร่พลล้ม
 ตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ปมปัญหาของเรื่อง รามเกียรติ์ที่ขยายวง
 กว้างกลายเป็นศึกสงครามไม่รู้จบสิ้นระหว่างฝ่ายพลับพลา กับฝ่ายพระราม
 เพียงเพราะมีที่มาจากคำยุยงของนางสำนึกขาที่เข้าเฝ้ากราบทูลทศกัณฐ์
 ทำให้ทศกัณฐ์ผู้เป็นยักษ์ที่มีโมหะจริตหลงเชื่อคำยุยงของนางสาว และลัก

นางสีดามาจนกระทั่งต้องแลกด้วยชีวิตของเผ่าพันธุ์ยักษ์ทั้งหมด ไม่เว้นแม้
 กระทั่งชีวิตของตนเอง ทั้งหมดเป็นปมปัญหาที่เกิดจากความริษยาอาฆาต
 ของนางสำนึกขาเพียงคนเดียว

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ในภาวะวรรณกรรมและบริบท
 ของไทย นางสาวนักษัตรนั้นมีภาพลักษณ์ที่เป็นตัวร้ายในวรรณกรรมแทบทุก
 ด้าน บทบาทตามท้องเรื่อง นางสาวนักษัตรเป็นตัวละครที่สร้างปมปัญหาให้
 แก่เนื้อเรื่องละครด้วยลักษณะนิสัยที่เอาแต่ใจตนเอง ด้วยความเป็นน้องสาว
 คนสุดท้าย จึงเป็นที่รักของพี่ๆ นางจึงเอาแต่ใจ อยากได้อะไรก็ต้องได้มาครอบ
 ครอง มีความหยิ่งทะนงในศักดิ์ และอำนาจของตน เจ้าเล่ห์เพทุบาย มีจิตใจ
 โลเล และมีนิสัยพาล การแสดงออกซึ่งนิสัยเหล่านี้เป็นผลให้นางได้รับบาป
 เจ็บในที่สุด จากการศึกษาผู้สร้างสรรค์พบว่า นางสาวนักษัตรมีบทบาทในโครง
 เรื่อง รามเกียรติ์ เป็นอย่างมาก เพราะกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในนวนิยายของ
 การเกิดสงครามระหว่าง พระราม กับ ทศกัณฐ์ จนในที่สุดทำให้พระญาดิวส์
 เผ่าพญายักษ์ต้องถึงกาลพิณาศด้วยกิเลสตัณหาของตนเอง

3. แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏกรรมไทย “เลี้ยวสำนึกขา”

การแสดงชุด “เลี้ยวสำนึกขา” เป็นการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์
 ออกแบบและกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยผู้สร้างสรรค์
 เลือกเทคนิคการเคลื่อนไหวร่างกายที่เรียกว่า Body Contact มาผสมผสาน
 กับท่ารำในนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากการสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้
 ผู้สร้างสรรค์ได้หยิบยืมความรู้สึกของตัวละครนางสำนึกขาออกมา
 ทำการแสดง ผู้แสดงจะต้องใช้ความคิดและอารมณ์ความรู้สึก ตีความออกมา
 เป็นภาพและท่าทาง แล้วใช้ลมหายใจกำหนดจังหวะในการเคลื่อนไหวท่าทาง
 มีการเชื่อมต่อของอารมณ์และจังหวะของการเคลื่อนไหว ร่างกายของผู้แสดง
 จะถูกนำพาไปได้ทั้งหมดหมด ไม่ว่าจะเป็น ยกลอย อุ้ม กลิ้ง ลื่นไถล เป็นต้น

4. การแสดงชุด “เสียวสำนักรา” มีการกระบวนท่า ดังนี้

4.1 ทำอุ้ม/ยก

เป็นท่าที่สื่อความหมายถึงความสัมพันธ์ของตัวละครที่ใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อจับอุ้มหรือยกตัวขึ้น ก็จะมีท่าตามด้วยกิริยาการเหวี่ยงตัวแบบต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 ทำอุ้ม

ที่มา: ณฤภัค อาชวานนท์ (2563)

ภาพที่ 4 ทำยก

ที่มา: ณฤภัค อาชวานนท์ (2563)

4.2 ทำลอย

ผู้สร้างสรรค์ใช้ “ทำลอย” ในลักษณะตัวละครหนึ่งยกหรืออุ้มตัวละครอีกตัวหนึ่งลอยค้างท่าไว้กลางอากาศเพื่อสื่อถึงจุดค้างและจุดตกตะกอนของอารมณ์ตัวละคร การยกตัวผู้แสดงค้างไว้หรือให้ผู้แสดงขยับตัวอย่างเชื่องช้าเพื่ออวดฝีมือและความแข็งแรงของผู้แสดง ซึ่งท่าเหล่านี้จะแทนสัญลักษณ์แห่งความความหยุดเพื่ออุทิศ หรือหยุดอารมณ์ความรู้สึกที่

ภาพที่ 5 ทำลอย

ที่มา: ณฤภัค อาชวานนท์ (2563)

4.3 ทำกลิ้ง

ผู้สร้างสรรค์ใช้ “ทำกลิ้ง” ในการสื่อถึงการไม่ยอมรับความจริงของตัวละครของอารมณ์ตัวละคร เมื่อนักแสดงพยายามเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครตัวอื่น แล้วตัวละครตัวนั้นถูกเหวี่ยงหรือผลักออกมา ผู้แสดงก็จะลงไปกลิ้งตัวกับพื้น ซึ่งท่าเหล่านี้จะแทนสัญลักษณ์แห่งการไม่ยอมรับการถูกปฏิเสธและเตรียมตัวที่จะเริ่มทำใหม่หรือพยายามเข้าหาตัวละครนั้นๆ อีกครั้ง

ภาพที่ 6 ท่ากลิ้ง

ที่มา: ณฤภัค อาชวานนท์ (2561)

4.4 ท่าสั่นไกล

ผู้สร้างสรรค์ใช้ “ท่าสั่นไกล” เป็นท่าที่สื่อถึงการโดนปฏิเสธอย่างไร้เยื่อใยของตัวละคร โดยให้นักแสดงปฏิบัติท่านี้ซ้ำต่อเนื่องกันในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งท่าเหล่านี้จะแทนสัญลักษณ์แห่งการปฏิเสธความสัมพันธ์ครั้งแล้วครั้งเล่าของหนึ่งตัวละคร อีกทั้งยังหมายถึงการพยายามเข้าไปสานสัมพันธ์อย่างไม่ลดละแม้โดนปฏิเสธเพียงใด

ภาพที่ 6 ท่าสั่นไกล

ที่มา: ณฤภัค อาชวานนท์ (2561)

5. มุมมองที่แตกต่างจากนาฏกรรมแบบขนบธรรมเนียมประเพณี

ไทย

นางส่านักขำถือได้ว่าเป็นผู้สร้างปมปัญหาของเรื่องรามเกียรติ์อย่างชัดเจนที่สุด เนื่องจากนางส่านักขำเป็นยักษ์ที่อยากได้ในตัวสามีของผู้อื่นโดยไม่เกรงกลัวต่อบาป เมื่อฝ่ายพระรามพระลักษมณ์ปฏิเสธกลับไม่คิดละอาย กลับเกิดความหึงหวงโกรธแค้นนางส่าตามากขึ้นไปอีกทั้งที่นางส่าหา มีความผิดอันใดไม่

นางส่านักขำสร้างปมปัญหาด้วยการไปยุยงพี่ชายของตนโดยเริ่มจากทูลยุยง แล้วความก็ทราบถึงขร และตรีเศียร เมื่อทัพทั้งสามเมืองออกรบก็เกิดพายุแพ้แก่พระราม และไพร่พลล้มตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ปมปัญหาของเรื่อง รามเกียรติ์ที่ขยายวงกว้างกลายเป็นศึกสงครามไม่รู้จบ สันระหว่างฝ่ายพลับพลา กับฝ่ายพระรามเพียงเพราะมีที่มาจากคำยุยงของนางส่านักขำที่เข้าเฝ้ากราบทูลทศกัณฐ์ ทำให้ทศกัณฐ์ผู้เป็นพี่หลงเชื่อคำยุยงของน้องสาว และลักพาตัวนางสีดามายังกรุงลงกา จนกระทั่งต้องแลกด้วยชีวิตของเผ่าพันธุ์ยักษ์ทั้งหมด แม้กระทั่งชีวิตของตนเอง ทั้งหมดเป็นปมปัญหาที่เกิดจากความริษยาอาฆาตของนางส่านักขำในเวลานั้นเพียงคนเดียว นั่นคือต้นเหตุของวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์และคนไทยก็ได้ทราบและเห็นเป็นที่คุ้นตาเสมอมา และนั่นก็ทำให้คำว่าส่านักขำก่อศึก ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์นำไปใช้ในการดำเนินบุคคลที่ทำให้เกิดปัญหาที่คล้ายคลึงกับวรรณกรรมอีกด้วย

จากวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาและค้นพบว่านางส่านักขำเองก็มีอารมณ์อ่อนไหวมิใช่น้อยจากสถานการณ์ในเวลานั้น เพราะเนื่องจากสามีที่รักได้ตายจากไปโดยมิได้ทันรำลัดดังบทประพันธ์ดังต่อไปนี้

เมื่อนั้น	ฝ่ายนวนางสำนักรา
แจ้งว่าองค์พระภัสดร	ต้องจักรารุชของพี่ชาย
ล้นชาติสิ้นชีพชีวัน	ตกใจตัวสิ้นขวัญหาย
ลุกขึ้นตีกอวุ่นวาย	สยายผมวิ่งมาทันทีฯ
	(กรมศิลปากร, 2540)

หากกล่าวไปถึงความอ่อนไหวนอกจากความเสียใจแล้ว ยังพบได้อีกมุมหนึ่งคือการตกหลุมรัก และเป็นการตกหลุมรักชายที่พบเจอกันเพียงแรกเห็นอย่างพระราม ดังบทประพันธ์ที่ว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายนวนางสำนักรา
แลไปเห็นพระจักรา	รูปทรงโสภาอำไพ
พินิจพิศทั่วทั้งองค์	มีความพิศวงสงสัย
จะว่าพระอิศวรเรื่องซัย	ก็ไม่มีสังวาลนาดี
จะว่าพระนารายณ์ฤทธิรอน	ก็ไม่เห็นพระกรเป็นสี่
จะว่าท้าวธาดาธิปัตติ	เหตุใดไม่มีเป็นสี่พักตร์
แม้จะว่าท้าวหสนันย์	ไยจึงไม่ทรงวิเชียรจักร
จะว่าพระสุริยาวารักษ์	ก็ซักรถอยู่ในเมฆา
ครั้นจะว่าองค์พระจันทร์	ก็ผิดที่จะจรจากเวหา
ชะรอยจักรพรรดิภษัตรา	มละสมบัติมาเป็นโยติ
ยิ่งพิศยิ่งพิศวาสกลุ่ม	รสรักยิ่งรุ่มดังเพลิงจี
อกใจไม่สมประดี	อสุรีคลั่งเคลิ้มวิญญานฯ
	(กรมศิลปากร, 2540)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งสองมูมนี หากเรียงเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน อาจมีความย้อนแย้งเกิดขึ้นว่า ในเมื่อนางเสียใจถึงเพียงนั้น ทำไมถึงมีจิตใจ

ไปหลงรักพระรามได้ถึงเพียงนี้ ผู้สร้างสรรค์จึงหยิบยกเสี้ยวอารมณ์ในตอนนี้นางสำนักรา เพื่อขยายออกมาให้เป็นการแสดงที่เล่าถึงภาวะอารมณ์ที่ไม่ค่อยได้เห็นนักของนางยักษ์ผู้ก่อศึกครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์จึงอยากนำเสนอมุมมองใหม่ของนางยักษ์ที่มีสัญลักษณ์ของความดูร้ายในวรรณกรรมไทยอย่างนางสำนักรา เพื่อให้ผู้ชมในยุค Smart City ได้ชมมุมมองที่แตกต่างออกไปจากเดิม และเข้าใจในอารมณ์อ่อนไหวของนางสำนักรา แม้จะเป็นเพียงช่วงเวลาเพียงจบการแสดง “เสี้ยวสำนักรา” ก็ตาม

บทสรุป

จากการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมพบว่าบทบาทของนางสำนักรานั้นมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง บทบาทตามท้องเรื่อง นางสำนักราเป็นตัวละครที่สร้างปมปัญหาให้แก่เนื้อเรื่องละครด้วยลักษณะนิสัยที่เอาแต่ใจตนเอง ด้วยความเป็นน้องสาวคนสุดท้อง จึงเป็นที่รักของพี่ๆ นางจึงเอาแต่ใจ อยากได้อะไรก็ต้องได้มาครอบครอง มีความหยิ่งทะนงในศักดิ์และอำนาจของตน เจ้าเล่ห์เพทุบาย มีจิตใจโลเล และมีนิสัยพาล การแสดงออกซึ่งนิสัยเหล่านี้เป็นผลให้นางได้รับบาดเจ็บในที่สุด จากการศึกษาผู้สร้างสรรค์พบว่า นางสำนักรามีบทบาทในโทน เรื่อง รามเกียรติ์เป็นอย่างมาก เพราะกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในฉนวนเหตุของการเกิดสงครามระหว่าง พระราม กับ ทศกัณฐ์ จนทำให้ฝ่ายยักษ์ถึงกับพบกับจุดจบ แต่ถึงกระนั้นจากวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาและค้นพบว่านางสำนักราเองก็มีอารมณ์อ่อนไหวมิใช่น้อยจากสถานการณ์ในเวลานั้น และเป็นมุมที่ผู้ชมมักไม่ค่อยได้พบเห็นผู้สร้างสรรค์จึงนำห้วงอารมณ์นี้มาขยายเป็นแนวคิดและทำการแสดงจนเกิดเป็น นาฏกรรมไทยร่วมสมัยชุด “เสี้ยวสำนักรา”

ข้อเสนอแนะ

ผู้สร้างสรรค์เห็นว่าควรสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ในบริบทหรือวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ เพื่อให้เกิดเป็นการบูรณาการทาง นาฏศิลป์ไทยกับศาสตร์ต่างๆ และนำมาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. (2540). **บทละครเรื่อง รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1**. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ กฤติยา ชูสงค์. (2558). **เอกลีลา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จิรัชญา บุรวัฒน์. (2558). **นาฏยลักษณ์ของนางยักษ์ในโขนและละครรำ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลลดา มงคล. (2560). **การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ ฉบับต่างๆ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิญญู บุญยงค์. (2542). **ยักษ์ในรามเกียรติ์**. กรุงเทพฯ : 2020 เวิลด์ มีเดีย.

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิสาร์ทะปราชญ ราชภัฏนครปฐม

The Creation of a Dance : Visa Ratra Prajaya Rajabhat Nakhon Pathom

ภคพร หอมนาน ¹

Pakaphon Homnan

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ ชุด วิสาร์ทะปราชญราชภัฏนครปฐม พบว่า การออกแบบ การสร้างสรรค์ลีลาจากท่ารำมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นถึงความต่อเนื่อง ลื่น ไหล ไม่ซ้ำซ้อน และกลมกลืนไปกับความหมายของบทประพันธ์ นอกจากนี้จุดโดดเด่นในแง่ของการคัดเลือกผู้แสดง ผู้แสดงต้องมีรูปพรรณสัณฐานที่ตรงตามลักษณะแบบแผนของตัวพระ และตัวนาง นอกจากนี้ผู้แสดงจะต้องมีทักษะการรำรำที่ดีและสามารถ สื่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้แสดงที่แสดงถึงความปิติยินดี และความภูมิใจในสถาน ศึกษาได้ดี นอกจากนี้บทประพันธ์ที่กล่าวถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และการประพันธ์เพลงมีการเลือก

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม
Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand
t.nannpru@gmail.com

ใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ดที่นิยมใช้บรรจุใน การแสดงหรือละครรำทั่วไปที่มุ่งเน้นถึงความเหมาะสม ไพเราะ และความถูกต้องของการประพันธ์เพลงนอกจากนี้ การออกแบบเครื่องแต่งกายในลักษณะแต่งกายแบบยืนเครื่องพระ นาง โดยมีการเลือกใช้ที่เป็นสีทอง สีส้ม สีเหลือง เพื่อสื่อถึงความรุ่งเรืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่จัดลำดับต้นๆ ของประเทศจากการศึกษาในครั้งนี้อย่างผู้เขียนได้ทราบถึงรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในเชิงอนุรักษ์ในประเภทรำคู่ ที่มีกล่าวถึงสถาบันทางการศึกษาให้แก่บุคคลในแวดวงทางนาฏศิลป์ไทยต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์, รำคู่, สถานศึกษา

Abstract

This academic paper aims to study the principles of creative dance in the Nakhon Pathom Rajabhat Visartha Philosophy series. By focusing on the continuity, flow, non - repetition and harmony with the meaning of the poem. In addition, the standout point in terms of casting. The performer must have a description that matches the style of the male and female figures. In addition, performers must have good dancing skills and be able to Conveys the emotions of the performers who express joy. and pride in the educational institution as well In addition, the essay mentions the philosophy, vision and mission of Nakhon Pathom Rajabhat University. and the composition of the song has been chosen to use the type of music that is commonly used to contain inGeneral performances or

dances that focus on the appropriateness, melodiousness and accuracy of the composition. The design of the costume in the form of a standing amulet, with the choice of gold, orange, and yellow colors to convey the prosperity of Nakhon Pathom Rajabhat University, ranked among the top in the country. Written to know about the conservative creative dance form in the genre of duet dance. with reference to educational institutions for people in the circle of Thai dramatic arts

Keywords: Creation Dance 1, Couple Dance 2, Academy 3

บทนำ

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจารณ์ประเพณีราชภัฏนครปฐม เป็นผลงานของอาจารย์ ดร.ภคพร หอมนาน อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ ซึ่งผลงานการแสดงดังกล่าวเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่สื่อถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติรองรับการพัฒนาประเทศ และเป็นพลังปัญญาของท้องถิ่นตามปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยนำเสนอผ่านงานสร้างสรรค์ประเภทรำคู่ของตัวพระ และตัวนางเนื่องจาก การแสดงประเภทดังกล่าวยังไม่เคยถูกสร้างสรรค์ขึ้น ในเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้ผู้สร้างสรรค์เกิดความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญและสำนึกกรรองครทให้โอกาส ในการทำงานในด้านต่างๆ จึงเป็นเหตุผลให้สร้างสรรค์ผลงานประเภทดังกล่าวขึ้นเพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และสาขาวิชานาฏศิลป์เป็นสาขาวิชาที่มุ่งเน้นพัฒนาบัณฑิตเพื่อสังคมและท้องถิ่นต่อไป

นอกจากนี้การแสดงผลสร้างสรรค์ชุดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดให้กับ นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และสถาบันระดับอุดมศึกษาอย่างสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้ถูกนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมระดับชาติ “มหกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมสมัย” ครั้งที่ 2 The 2 National Creative Work Presentation of Fine Arts VRU Contemporary Folk Festival 2020 ในวันที่ 26 - 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ณ ลานวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี และงานเลี้ยง พจนก.สัมพันธ์ ครั้งที่ 43 ราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก วันที่ 23 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นับได้ว่าการแสดงดังกล่าวมีการเผยแพร่ในแวดวงทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจารณ์ประชาญ ราชภัฏนครปฐม

วิธีดำเนินการ

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจารณ์ประชาญราชภัฏนครปฐม ผู้เขียนมีขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์
3. ศึกษาค้นคว้าจากผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง

4. ดำเนินการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ทั้ง 6 องค์ประกอบ

5. ดำเนินการนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจารณ์ประชาญราชภัฏนครปฐม

ผลการวิจัย

หลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจารณ์ประชาญราชภัฏนครปฐม พบว่า เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในรูปแบบการรำของตัวพระ และตัวนาง โดยผู้เขียนได้แบ่งประเด็นในการออกแบบและสร้างสรรค์ไว้ทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบหลักดังนี้

1. การออกแบบลีลาท่ารำ

การออกแบบลีลาท่ารำนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานสร้างสรรค์ ซึ่งต้องมุ่งเน้นให้มีความถูกต้องตรงตามแบบแผนของการรำคู่ ในนาฏศิลป์ไทย สำหรับการแสดงชุดดังกล่าว ดวงพร มีทรัพย์ (2563) ได้ให้ความเห็นว่า

สำหรับการแสดงที่เป็นรำคู่ ผู้ออกแบบท่ารำจะต้องคำนึงถึงการออกแบบท่ารำตามความหมายบทประพันธ์และผู้แสดงจะต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายที่มีความพร้อมเพียง ต่อเนื่อง สั้นไหล และสายตาสีหน้าต้องสอดคล้องกันหรือภาษาทางด้านนาฏศิลป์กล่าวว่า หน้าผู้แสดงต้องกินกัน คือ มองหน้ากันเหมือนเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน

จากบทสัมภาษณ์ผู้เขียนได้มีการออกแบบลีลาท่ารำที่มุ่งเน้นถึงความงดงาม ความพร้อมเพียง ต่อเนื่อง สั้นไหล และสายตาสีหน้าต้องสอดคล้องกัน โดยมีการเน้นท่ารำที่ให้ความหมายตรงตามความหมายของบทประพันธ์เป็นหลัก และออกแบบท่ารำที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ เช่น ท่าสอดสูง ท่าล้อแก้ว ท่าไหว้ ตลอดจนการเคลื่อนที่ไปยังจุดต่างๆ ของเวทีให้มีความสม่ำเสมอในการเคลื่อนที่เพื่อไม่ให้การแสดงมีความวูบวาบมากเกินไป ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างท่ารำ พอสังเขป

ภาพที่ 1 ทำล่อแก้วสอดสูง ให้ความหมายถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

ภาพที่ 2 ทำพรมสีหน้า ให้ความหมายถึง คุณธรรม ในปรัชญาการศึกษา
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

ภาพที่ 3 ทำไหว้ ให้ความหมายถึง เมืองนครปฐมที่เป็นแหล่งทางประวัติศาสตร์
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

2. การคัดเลือกผู้แสดงและอาร์มณของผู้แสดง

คัดเลือกผู้แสดงนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเนื่องจากการร่ายรำเป็นศิลปะที่ต้องใช้ร่างกายเป็นตัวสื่อและถ่ายทอดเรื่องราว อาร์มณความรู้สึก และเนื้อหาสาระจากผู้สร้างสรรค์ไปสู่ผู้รับชม เพื่อให้งานสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์ และบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สทาศัย พงศ์ศิริธัญ (2557) ได้ให้ความเห็นว่าการคัดเลือกนักแสดงเพื่อมารับบทบาทหนึ่งๆ ในศิลปะการแสดงนั้น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งเรียกว่า "อดิชั่น" (audition) เป็นการคัดเลือกจากคนหมู่มาก ไม่จำกัดจำนวน ไม่เห็นความสามารถของนักแสดงมาก่อน โจทย์สำหรับผู้คัดเลือกด้วยวิธีนี้มีความแตกต่างกันออกไป สุดท้ายมีทั้งนักแสดงที่ได้รับการคัดเลือกบางส่วนและบางส่วนถูกปฏิเสธ ลักษณะที่สองเรียกว่า "แคสติ้ง" (casting) หมายถึง การคัดเลือกจากคนกลุ่มเล็กลง มีการจำกัดจำนวน และพิจารณานักแสดงไว้ และให้นักแสดงมาแสดงความสามารถต่างๆ ตามที่ผู้คัด

เลือกต้องการซึ่งการตัดเลือกด้วยวิธีการนี้มีทั้งนักแสดงแสดงที่ได้รับการคัดเลือกและถูกปฏิเสธเช่นกัน และลักษณะที่สามเรียกว่า "ทราย เอาท์" (try out) หมายถึง การคัดเลือกนักแสดงในจำนวนกลุ่มที่จำกัดโดยผู้คัดเลือกได้พิจารณานักแสดงไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพราะรู้ถึงศักยภาพและความสามารถของนักแสดงมาก่อน โดยให้นักแสดงเหล่านั้นมาแสดงความสามารถต่างๆ ให้ผู้คัดเลือกได้สังเกตเพิ่มเติม ซึ่งการคัดเลือกวิธีการนี้ส่วนใหญ่ใช้กับงานนาฏศิลป์

การคัดเลือกผู้แสดงตัวพระ วัชรพงษ์ สูงปานเขา (2562) ได้ให้ความเห็น การคัดเลือกตัวพระ จะคัดเลือกผู้ที่ลักษณะใบหน้ารูปไข่ สวยงามคมคาย เด่นสะดุดตา ท่าทางสะบัดสะอึง และผิวงาม ลำคอระหง ไหล่ลาดตรง ช่วงอกใหญ่ขนาดลำตัวเรียว เอวเล็กกึ่งคอดตามลักษณะชายงามในวรรณคดีไทย ที่มีความสง่างาม

การคัดเลือกผู้แสดงตัวนาง คัดเลือกจากผู้ที่มีใบหน้ารูปไข่หรือใบหน้านกลม ลักษณะอื่นๆ บนใบหน้าสมส่วน

เหมาะสมกับการใส่มงกุฎ รัตเกล้า หรือกระบังหน้า มืออ่อน แขนอ่อน รูปร่างไม่สูงนัก จะต้องตัวเล็กกว่าตัวพระ เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทนางเอก หรือแสดงแทนเพศหญิง

จากศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนได้มีการคัดเลือกผู้แสดงจาก วิธี "ทราย เอาท์" (try out) เนื่องจากการคัดเลือกนักแสดง ผู้เขียนได้พิจารณานักแสดงจากศักยภาพและทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ดี และทราบถึงทักษะที่ชำนาญของ ผู้แสดง จึงเป็นเหตุผลที่ผู้เขียนได้เลือกใช้วิธีดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการคัดเลือกผู้แสดงให้มีความเหมาะสมกับและมีรูปพรรณสัณฐานที่ตรงตามลักษณะแบบแผนของตัวพระ และตัวนางทางด้านนาฏศิลป์ไทย และสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้แสดงไปสู่ผู้ชมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการแสดงที่แสดงถึงความปิติยินดี และความภูมิใจในสถานศึกษาได้ดี

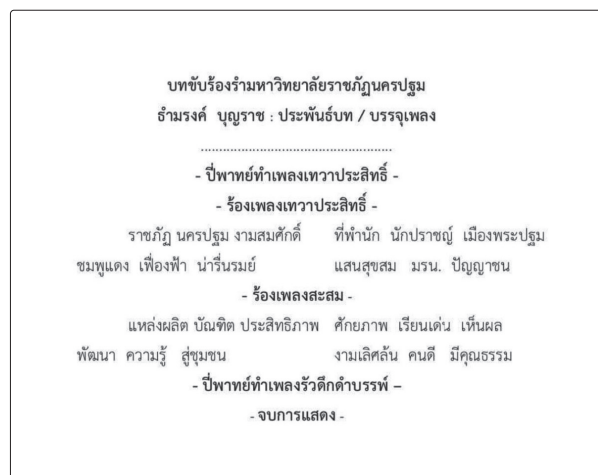

ภาพที่ 4 รูปพรรณสัณฐานของผู้แสดง
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

3. การประพันธ์บท และการประพันธ์เพลง

การประพันธ์บท และการประพันธ์เพลงที่ใช้ในการแสดงนับได้ว่าเป็นตัวกำหนดทิศทาง จังหวะ อารมณ์และรูปแบบของการแสดงที่ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้สัมภาษณ์สรายุทธ โชติรัตน์ (2563) อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้ให้ความเห็นว่า การประพันธ์บท และการประพันธ์เพลง ควรมีการคำนึงถึงการเลือกใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ดที่มีความเป็นมงคล และประดุจเหมือนเทพเทวามาร่วมอำนวยการช่วย ให้มีแต่ความสุขสดชื่นคลานมาใช้บรรจู่ในการแสดงหรือละครทั่วไป ที่ต้องอยู่คำนึงถึงความเหมาะสม ไพเราะ และความถูกต้องของการประพันธ์เป็นสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นเขียนได้นำข้อควรคำนึง และได้ขอคำแนะนำจากอำมรงค์ บุญราช นักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี กรมศิลปากร และได้ให้ความอนุเคราะห์แต่งบทประพันธ์ และบรรจุดนตรี โดยประพันธ์จากปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และการประพันธ์เพลงมีการเลือกใช้เพลงประเภทเพลงเกร็ดที่นิยมใช้บรรจุในการแสดงหรือละครเวทีทั่วไปที่มุ่งเน้นถึงความเหมาะสม ไพเราะ และความถูกต้องของการประพันธ์เพลง โดยมีเนื้อความว่า

ภาพที่ 5 บทประพันธ์ และบรรจุเพลง

ที่มา: ผู้เขียน (2563)

4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงสถานะของตัวละครหรือบทบาทของผู้แสดงให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมถึงการแต่งหน้า ทรงแผ เพื่อเสริมสร้างให้การแสดงเกิดความรู้สึกสุนทรียะภาพและอรรถรสในรับชมการแสดง จากประเด็นดังกล่าวกิตติ ศรีสัญญา (2563)

ได้ให้เห็นว่าการออกแบบเครื่องแต่งกายช่วยเสริมให้การแสดงเกิดความสมจริง สะท้อนแนวคิด และแก่นของผลงานสร้างสรรค์ ดังนั้นการออกแบบเครื่องแต่งกาย จึงมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ แต่อีกหนึ่งข้อควรระวังในการออกแบบเครื่องแต่งกายคือแสงมีผลต่อสีของเครื่องแต่งกายอย่างมาก เนื่องจากแสง และสีที่ใช้ในเครื่องแต่งกายต้องมีการออกแบบให้กลมกลืนโดยแสงที่เลือกใช้จะต้องไปไม่กลบหรือทำให้เครื่องแต่งกายมีสีสันทึบเกินไป เพื่อไม่ให้ผู้รับชมเกิดความสับสนกับผลงานสร้างสรรค์ได้

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการออกแบบเครื่องแต่งกายต้องคำนึงถึงหลากหลายปัจจัยตามข้อมูลที่ศึกษามาข้างต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้มี การศึกษาและรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาในประเด็นการออกแบบเครื่องแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิม ในลักษณะ ยืนเครื่องพระ นาง โดยมีการเลือกใช้ที่เป็นสีทอง สีส้ม สีเหลือง เพื่อสื่อถึง ความรุ่งเรืองของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ภาพที่ 6 เครื่องแต่งกาย

ที่มา: ผู้เขียน (2563)

ภาพที่ 7 นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมระดับชาติ
“มหกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมสมัย” ครั้งที่ 2 The 2 National Creative Work
Presentation of Fine Arts VRU Contemporary Folk Festival 2020
ในวันที่ 26-27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ณ ลานวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

ภาพที่ 8 ผู้สร้างสรรค์ร่วมบันทึกภาพกับนักแสดง
ที่มา: ผู้เขียน (2563)

สรุปและอภิปรายผล

การสร้างสรรคานาฏศิลป์ ชุด วิสารถะปราชญ์ราชภัฏนครปฐม เป็นผลงานของอาจารย์ ดร.ภคพร หอมน่าน เป็นการแสดงเชิงอนุรักษ์ ประเพณีรำคู่ของตัวพระ และตัวนางที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการสำนึกกรักองค์กรที่ให้โอกาส ในการทำงานในด้านต่างๆ จึงเป็นเหตุผลให้สร้างสรรค์ผลงานประเภทดังกล่าวขึ้น ซึ่งผลงานดังกล่าวได้ศึกษาจากปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย และนำมาตีความและออกแบบองค์ประกอบๆ โดยมีกระบวนการออกแบบองค์ประกอบการแสดงอย่างมีแบบแผน

ภาพในอนาคตของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิสารถะปราชญ์ราชภัฏนครปฐม มีแนวโน้มที่จะจัดแสดงอย่างต่อเนื่องหากได้รับโอกาสจากหน่วยงานและสถานศึกษาที่ให้ความสนับสนุนและเล็งเห็นคุณค่าของผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าว กลุ่มทอมอำภา (2565) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า อย่างไรก็ตามการแสดงที่กล่าวถึงสถาบันทางการศึกษา ก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่แต่อาจไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เนื่องจากโอกาสของการแสดงอาจแสดงในพื้นที่เฉพาะเจาะจง กลุ่มและพื้นที่ในการแสดง แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง การแสดงดังกล่าวอาจเป็นการแสดงประจำของมหาวิทยาลัย นับได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลงานสร้างสรรค์ชุด วิสารถะปราชญ์ราชภัฏนครปฐม เป็นการให้ความรู้ผ่านผลงานการแสดงแก่ผู้ชมในแง่ของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิต นักปฏิบัติรองรับการพัฒนาประเทศและเป็นพลังปัญญาของท้องถิ่นตามปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในเชิงอนุรักษ์ในประเภทการรำคู่ นอกจากนี้ ผู้เขียนคาดว่าผลงานการแสดงชุดดังกล่าวจะเป็นต้นแบบของงานสร้างสรรค์ประเภท

การรำคู่ที่มีการกล่าวถึงสถาบันทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ จากภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ท่านได้สั่งสอนให้ความรู้ จนนำมาใช้ประโยชน์กับบทความวิชาการฉบับนี้ไปด้วยดี และกรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ได้แก่ บิดา มารดา และน้องสาวที่คอยให้การสนับสนุนและอยู่เคียงข้างคอยเป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา ที่ช่วยเหลือภาระทั้งงานครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี ขอขอบพระคุณทุกท่าน

ความดีและประโยชน์อันพึงมีจากบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแต่บิดา มารดา ผู้มีพระคุณและครอบครัว ทุกท่าน ที่สนับสนุนเป็นกำลังใจสำคัญครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

วัชรพงษ์ สูงปานเขา. (2562). **ภาษาอังกฤษเพื่อการสอนนาฏศิลป์ไทยพื้นฐานให้แก่ชาวต่างชาติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท กู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุป จำกัด

วิทยานิพนธ์

สทาศัย พงศ์ศิริ. (2557). **ตรา แบทลา : นาฏศิลป์สร้างสรรค์จากวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา**. ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

กิตติ ศรีสัญญา. อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2563.

กุลนาถ พุ่มอำภา. อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2565.

ดวงพร มีทรัพย์. อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2563.

สรายุทธ์ โชติรัตน์. อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. **สัมภาษณ์**, 30 พฤศจิกายน 2563.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูง ของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

Factors that Make Organizations Highly Collaborative in Nakhon Pathom Municipality, Nakhon Pathom

บรรพต กิตติสุนทร ¹
Banpot Kittisoontorn

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ประการที่สอง เพื่อศึกษาระดับขององค์กรสมรรถนะสูง และประการที่สาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการและพนักงานประจำทั้งหมดของเทศบาลนครนครปฐม จำนวน 211 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ระดับของพฤติกรรมการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และระดับองค์กรสมรรถนะสูง อยู่ในระดับมาก ในการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ และ ด้านพฤติกรรมการอาสาสมัครมีผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ร้อยละ 86.1 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการปฏิบัติงาน, องค์กรสมรรถนะสูง, การพัฒนาองค์กร

Abstract

Study of factors affecting the high - performance organizations of Nakhon Nakhon Pathom Municipality Mueang Nakhon Pathom Province has 3 objectives, consisting of one To study the behavior of the second, to study the level of high performance organizations And thirdly To study the factors that affectTo the high performance organization of Nakhon Nakhon Pathom Municipality By using the questionnaire as a tool to collect data from all civil servants and permanent employees of Nakhon Nakhon Path in the amount of 211 people. The statistics used to analyze the data are the average frequency value, the standard deviation. And step by step multiplication analysis with statistical significance at the level of.05

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand
Bikbki@hotmail.co.th

The results of this study show that The level of operational behavior is very high. And the high performance organization level is very high In the hypothesis test, found that behavioral factors, compliance with regulations and processes And the behavior of volunteers affects the high performance organizations of Nakhon Nakhon Nakhon Pathom Municipality Nakhon Nakhon Pathom Province 86.1 percent with statistical significance at the level of.05

Keywords: Operational Behavior, High Performance Organization, Organizational Development

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการกล่าวถึงองค์กรสมรรถนะสูง (High performance organization) กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความสลับซับซ้อนขึ้นและคาดการณ์ล่วงหน้าได้ยาก ดังนั้นการที่จะอยู่รอดภายใต้สภาพแวดล้อมเช่นนี้ องค์กรที่ไม่สามารถปรับปรุงตนเองโดยอาศัยเพียงจากประสบการณ์เดิมที่เคยทำมาหรือปรับปรุงเพื่อรักษาสถานภาพเดิมของตนเอง องค์กรจำเป็นจะต้องแสวงหารูปแบบขององค์กรที่มีความสามารถในการปรับตัวและสามารถ ดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน กล่าวอีกนัยหนึ่ง องค์กรจะต้องมีความสามารถทั้งในการอยู่รอดและประสบความสำเร็จด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสำหรับทุกองค์กร (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2551) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงมีอยู่หลายปัจจัย ยังรวมไปถึงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรที่จะส่งผลต่อ

การพัฒนาองค์กรสมรรถนะสูงอีกด้วย การที่บุคลากรจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือและเสียสละในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังของบุคคลในองค์กร ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว มีสาเหตุที่สำคัญคือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร เพราะความพึงพอใจจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ด้วยความสมัครใจและมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพในที่สุด ความพึงพอใจในงานจึงมีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกคน ผู้บริหารทุกระดับจึงควรให้ความสนใจและนำมาเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์งาน และการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความพึงพอใจในงาน อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558)

เทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีอำนาจหน้าที่ ที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นหน่วยงานต้องมีบุคลากรให้พร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง เพื่อพร้อมสำหรับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ เริ่มมีการพัฒนาสิ่งเหล่านี้เพื่อที่จะทำให้การดำเนินการในด้านต่างๆ ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม คือ ปัญหาการให้บริการประชาชน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้การให้บริการประชาชนได้ไม่ทั่วถึง และค่อนข้างยากต่อการให้บริการ ปัญหาการปฏิบัติงานเป็นทีม ปัญหาการประสานงานร่วมกันระหว่างบุคคล ปัญหาการปฏิบัติงานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่บุคลากรมีพฤติกรรมกาปฏิบัติงานที่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับองค์กรและปัจจัยการจูงใจต่างๆ ภายในองค์กรและการพัฒนาองค์กรเป็นองค์กรสมรรถนะสูงนั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขององค์กร การบริหารบุคลากรภายในองค์กร รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจในองค์กร ระบบการดำเนินงานต่างๆ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับขององค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านพฤติกรรมกาปฏิบัติงานส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

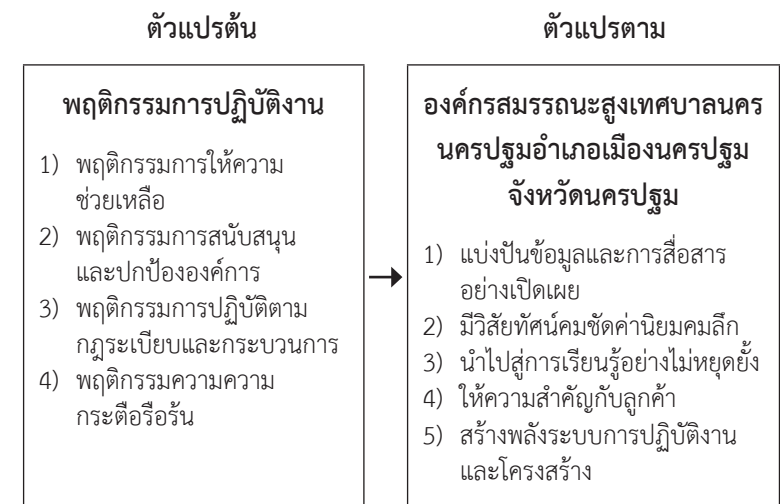
ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ พฤติกรรมกาให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมกาสนับสนุนและปกป้อง

องค์กร พฤติกรรมกาปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ และ พฤติกรรมความความกระตือรือร้น ตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านมีวิสัยทัศน์คมชัดค่านิยมคณลิก ด้านนำไปสู่การเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง ด้านให้ความสำคัญกับลูกค้า ด้านสร้างพลังระบบการปฏิบัติงานและโครงสร้าง ด้านกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมสูง

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของ (Motowidlo and Borman, 1997 อ้างใน ฉัฐชัย มีชั้นช่วง, 2553: 36) และแนวคิดองค์กรสมรรถนะสูงของ (Blanchard, 2010 อ้างใน ดวงทอง สรประเสริฐ, 2550: 50) ในการศึกษา ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวน 211 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวน 211 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ฝ้าย และอายุงาน จำนวน 6 ข้อ

2.1 ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ ด้านพฤติกรรมการสนับสนุนและปกป้ององค์กร ด้านพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ ด้านพฤติกรรมความความกระตือรือร้น และด้านพฤติกรรมการอาสาสมัคร จำนวน 20 ข้อ มีการใช้ Likert's scale เป็นมาตรวัด (ชาตินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) มีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่ง ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับ ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง และระดับมาก

2.1 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรสมรรถนะสูง ได้แก่ ด้านการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารอย่างเปิดเผย ด้านมิวสิยทัศน์คณชัตคานิยมคณลิก ด้านนำไปสู่การเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง ด้านให้ความสำคัญกับลูกค้า ด้านสร้างพลังระบบการปฏิบัติงานและโครงสร้าง และด้านกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมสูง จำนวน 30 ข้อ มีการใช้ Likert's scale เป็นมาตรวัด (ชาตินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) มีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่ง ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับ ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง และระดับมาก

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

3.1 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่างโดยขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและตรงประเด็นที่จะศึกษาวิจัย

3.2 นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ตลอดจนตรวจสอบเนื้อหาให้ครอบคลุม

3.3 การหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา สารนิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษาคั้งนี้หรือไม่หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป การหาค่าความเชื่อมั่น โดยผู้ศึกษาจะนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น เป็นรายข้อ และใช้วิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ใช้สูตร Pearson's Product Moment Correlation Coefficient และหาค่าความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีการของ Cronbach โดยมีการปรับปรุงแบบสอบถามสำหรับคำถามข้อที่มีค่า Item

Total Correlation ดำเนินเรียบร้อยแล้ว ซึ่งผลการวิเคราะห์ทำให้ได้แบบสอบถามรวมสัมประสิทธิ์อัลฟา .931

3.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ใช้ทดสอบระหว่างตัวแปรต้นทุกตัวกับความคิดเห็นของบุคลากรเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.2) มีช่วงอายุอายุ 30-39 ปี (ร้อยละ 55.9) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า (ร้อยละ 89.1) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท (ร้อยละ 57.3) ปฏิบัติงานอยู่ที่สำนักปลัดเทศบาลเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 21.3) และมีอายุงานอยู่ที่ 11 - 15 ปี (ร้อยละ 48.3)

2. พฤติกรรมการปฏิบัติงาน พบว่า ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้าน

ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมความกระตือรือร้น (ค่าเฉลี่ย = 4.60) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย = 4.29) ด้านพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (ค่าเฉลี่ย = 4.15) ด้านพฤติกรรมการสนับสนุนและปกป้ององค์การ (ค่าเฉลี่ย = 4.15) และ ด้านพฤติกรรมการอาสาสมัคร (ค่าเฉลี่ย = 4.09) ตามลำดับ

3. องค์การสมรรถนะสูง พบว่า ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสร้างพลังระบบการปฏิบัติงานและโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ย = 4.41) รองลงมาคือ ด้านมีวิสัยทัศน์คมชัดค่านิยมคัมภีร์ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) ด้านการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารอย่างเปิดเผย (ค่าเฉลี่ย = 4.18) ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ด้านกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.12) และด้านนำไปสู่การเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง (ค่าเฉลี่ย = 3.92) ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐานการศึกษา

ตารางที่ 1 : ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพเข้าสมการพยากรณ์หรืออธิบายองค์การสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	R ² change	F
X_3	.923	.851	.851	1185.991***
X_3X_5	.928	.861	.010	14.203***

*** $P < .001$

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพเข้าสมการพยากรณ์หรืออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า มี 2 ตัวแปร ได้แก่

4.1 ด้านพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ (X_3)

4.2 ด้านพฤติกรรมการอาสาสมัคร (X_5)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 2 ตัวแปร กับองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับสูง ($R = .928$) แสดงว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัว ดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์กับองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

สรุปและอภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน พบว่า ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่า เทศบาลนครนครปฐม ให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กรอย่างเสมอภาคไม่ว่าจะมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในรูปแบบใด ส่งเสริมให้บุคลากรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งกับพนักงานด้วยกันหรือพนักงานกับหัวหน้างาน เช่น การช่วยสอนงานกับบุคลากรใหม่ บุคลากรทั่วทั้งองค์กรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและปกป้ององค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการขององค์กร ปฏิบัติงานโดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก เช่นการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จในเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและมีแนวทางใน

การปฏิบัติงานที่ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการจัดสรรกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและสามารถตอบสนองได้ภายหลังส่งผลให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานและอยากให้งานออกมาดีที่สุด เช่น มีการจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องปฏิบัติ การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถในการนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการจัดกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามัคคีและสนับสนุนการมีจิตอาสาให้เกิดขึ้นในองค์กร บุคลากรตระหนักรู้ว่าการอาสาเป็นการปฏิบัติที่ไม่มีผลตอบแทนการมีจุดเริ่มมาจากความมุ่งมั่นตั้งใจและรู้สึกชอบและรู้สึกยินดีที่ได้ทำเพื่อองค์กร ส่งผลให้บุคลากรสมัครใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ขำไกรเลิศ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในงานและพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา : บริษัท บิซออฟ กัมมา (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่าพนักงานมีระดับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพนักงานมีความรับผิดชอบในงานตามที่ได้รับมอบหมายดีและสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จและถูกต้องตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีของฝ่ายบุคคลที่แสดงให้เห็นว่าพนักงานมีความ ขยันหมั่นเพียรและความตั้งใจในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก และมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการปฏิบัติงานที่บ่งบอกว่าต้องการทั้งคุณภาพและปริมาณที่ปฏิบัติได้อยู่ในเกณฑ์ดี ในส่วนของการ ปฏิบัติงานเป็นทีม พนักงานสามารถปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนได้ดี มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทีม ส่งผลให้มีผลการปฏิบัติงานโดยรวมของแต่ละทีมอยู่ในระดับดี เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการรวบรวมจากรายงานผลการปฏิบัติงานประจำวันของพนักงานที่มีปริมาณ การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานมีพฤติกรรม

การปฏิบัติงานเป็นทีม ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่ม ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐสุตา จารุนครานนท์ (2557) ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน: กรณีศึกษา โรงงานผลิตอาหารแปรรูป เนื้อไก่แห่งหนึ่ง ผลการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานบริษัท พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ผูกพันกับองค์กรทั้งสิ้น และคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานต่างส่งผลทางบวกต่อความผูกพันกับองค์กรทั้งสิ้น อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากพนักงานกลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า พนักงานเห็นว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือ ด้านความคำนึงถึงผู้อื่น ด้านความสำนึกในหน้าที่ และด้านการให้ความร่วมมือ เป็นพฤติกรรมที่ไม่ใช่เรื่องงานโดยตรง แต่ควรปฏิบัติตามปกติเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานหรือประสานงานระหว่างกัน รวมถึงส่งผลดีต่อการอยู่ในองค์กรเดียวกันมากกว่าที่จะส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร

2. ปัจจัยด้านองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า ข้าราชการและพนักงานประจำของเทศบาลนครนครปฐม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรสมรรถนะสูง ของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่า เทศบาลนครนครปฐม ต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ให้ความสำคัญกับการกำหนดระบบ โครงสร้าง กระบวนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและสนับสนุนวิสัยทัศน์ การกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมที่ชัดเจน เป็นวิสัยทัศน์ที่ทุกคนในองค์กรมองเห็นภาพและให้การสนับสนุนและมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาและการเพิ่มพูนความรู้อยู่ตลอดเวลา เช่น ความรู้ในด้าน

การปฏิบัติงานที่ดี การใช้เครื่องมือต่างๆ ขององค์กรและพนักงานมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาความสามารถและมีกระบวนการในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมทั่วทั้งองค์กร ไม่ใช่มีอยู่เฉพาะกับผู้บริหารระดับสูง หน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรมีการแบ่งปันข้อมูลและสื่อสารอย่างเปิดเผยระหว่างบุคลากรทั่วทั้งองค์กร ทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างบุคลากรในองค์กร ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ส่งเสริมการให้ความสำคัญกับประชาชนที่มารับบริการเป็นสำคัญ ทั้งในด้านการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น มีการจัดที่นั่งสำหรับผู้ที่มาใช้บริการ มีจุดคัดกรองวัดอุณหภูมิ มีการลงชื่อและเบอร์โทรสำหรับผู้เข้ามาใช้บริการ เพื่อที่จะสะดวกในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสัยภรณ์ แยมสวน (2552) ทำการศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และความต้องการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ในสังกัดสำนักงานเทศบาลจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความต้องการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานตามทัศนะของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใน สังกัดสำนักงานเทศบาลจังหวัดสุโขทัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ผู้บริหารต้องการให้บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเป็นลำดับแรก ส่วนผู้ปฏิบัติงานต้องการให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบในการปฏิบัติงานของเทศบาลเป็นลำดับแรก ด้านความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานของเทศบาลจังหวัดสุโขทัย ผู้บริหารต้องการให้ ผู้ปฏิบัติงานมีความสามารถในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสารต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเป็นลำดับแรก ส่วนผู้ปฏิบัติงานต้องการมีความสามารถปฏิบัติงานได้นอกเหนือจากมาตรฐานกำหนด ตำแหน่งของตนเองเป็นลำดับแรก ด้านเจตคติในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ

งานเป็นลำดับแรกเหมือนกัน และด้านรูปแบบวิธีการและกิจกรรมที่ใช้พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องการให้มีปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ก่อนปฏิบัติงาน งานกรณีบรรจุใหม่ทุกครั้ง เป็นลำดับแรก ส่วนผู้ปฏิบัติงานต้องการเปิดโอกาสให้ ผู้ปฏิบัติงานไปศึกษาดูงานนอกสถานที่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เป็นลำดับแรก และเมื่อพิจารณาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน รายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 5 ด้าน คือ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการบริการที่ดีของผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของ ผู้ปฏิบัติงานด้านจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงาน และด้านความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงานตาม ทศนะของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใน สังกัดสำนักงานเทศบาลจังหวัดสุโขทัยอยู่ในระดับมากทุก ด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงศ์ นามนัย (2553) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์ผลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มาตรฐานสากลกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานการศึกษา มัธยมศึกษาเขต 10 ทั้ง 11 แห่ง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลตามความคิดเห็นของครูผู้สอน มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจการของ สถานศึกษาให้มีความ เป็นองค์กรสมรรถนะสูง ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ทั้ง 7 ด้าน ได้ในอนาคต โดยจะเห็นได้ชัดว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการนำองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ มาก สูงที่สุดเพียงด้านเดียว ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน มาตรฐานสากลภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้าน

การวางแผนกลยุทธ์ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้าน การมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการจัดการกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ ด้านการนำ องค์กร ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความเป็นองค์กรสมรรถนะสูง ตามลำดับ

3. สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมกาปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนคร นครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการทดสอบ สมมติฐาน พบว่า ตัวแปรที่จะพยากรณ์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของ เทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มี 2 ตัวแปร คือ ด้านพฤติกรรมกาปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการ ด้าน พฤติกรรมกาอาสาสมัคร ตัวแปร 2 ตัวนี้ สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อ องค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัด นครปฐม ร้อยละ 86.1

ทั้งนี้จึงอธิบายได้ว่าสาเหตุที่ปัจจัย 2 ตัวแปรที่ได้กล่าวมาข้างต้น มี ผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอ เมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ดังนี้ ตัวแปรแรก ด้านพฤติกรรมกาปฏิบัติ ตามกฎระเบียบและกระบวนการ เนื่องจากเทศบาลนครนครปฐม ให้บุคลากร ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกระบวนการของหน่วยงาน ทำให้บุคลากรปฏิบัติ งานไปในทิศทางเดียวกันและปฏิบัติงานโดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก บุคลากรมีความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร บุคลากรมีความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากที่จะปฏิบัติงานเพื่อ องค์กร มีการออกแบบโครงสร้าง กระบวนการ และลักษณะงานที่ชัดเจน ซึ่ง ทำให้บุคลากรสามารถมองเห็นได้ชัดเจนและสามารถปฏิบัติงานออกมา มี ประสิทธิภาพที่ดีตรงตามเป้าหมายขององค์กร เช่น การปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมายให้เสร็จในเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผล

การปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการจัดสรรกระบวนการในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและสามารถตอบสนองได้ภายหลัง และมีการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขกระบวนการการปฏิบัติงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวมาส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงในเรื่องของการที่องค์กรมีระบบโครงสร้างและกระบวนการที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่สามารถกระทบต่อการปฏิบัติงานจากรอบด้านทุกมุมมอง ทำให้สามารถปฏิบัติการกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเวลาและคุณภาพของผลงานดีเยี่ยมเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและองค์กรมีระบบการบริหารจัดการภายในที่ดี จึงเป็นองค์กรที่มีศักยภาพการปฏิบัติงานสูงและเกิดความยั่งยืนในการปฏิบัติงานระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา สัจพันโรจน์ (2547: 135 - 138) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรในทรรณะของพนักงาน บริษัท ซีโน - ไทย เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน) ตัวแปรที่ศึกษาคือปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยบรรยากาศองค์กร 10 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างการปฏิบัติงาน รางวัลและผลตอบแทน ความมั่นคงและความเสี่ยง การรวมอำนาจ การยินยอมให้มีความขัดแย้งในองค์กร การรับรู้ในผลงาน ความอบอุ่นและการสนับสนุน ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การสนับสนุนให้มีโอกาสอบรมและพัฒนามาตรฐานของผลการปฏิบัติงาน และ ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความ เชื่อมมั่นอย่างสูงในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความ พยายามอย่างมากที่จะปฏิบัติเพื่อองค์กร และด้านความต้องการดำรงความเป็นสมาชิกในองค์กรของตน พบว่า พนักงานบริษัท ซีโน - ไทย เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน) มีการรับรู้บรรยากาศองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ปณทริย์ พองแพร่ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการปฏิบัติงานสูง:กรณีศึกษาธนาคารยูโอบีผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 2) กลยุทธ์ของธนาคารส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ข้อ 1) ระเบียบปฏิบัติเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากรของธนาคาร และข้อ 3) ผลการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องหรือเป็นไปตามเป้าหมายของธนาคาร ตามลำดับ สำหรับตัวแปรที่สอง ด้านพฤติกรรมการอาสาสมัคร เนื่องจากเทศบาลนครนครปฐม ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติร่วมกันภายในองค์กร ให้บุคลากรมีความสามัคคีและมีจิตอาสา อาสาที่จะช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือผู้บริหารเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน บุคลากรเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในองค์กร โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นเป็นของตน และไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสาการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน บุคลากรมีการพิจารณาข้อปัญหาขององค์กรและนำมาเสนอแนะ เพื่อที่จะนำไปแก้ไขหรือปรับปรุงองค์กร การเข้าไปมีส่วนร่วมกับการนำองค์กร โดยการเฝ้าติดตามสภาพแวดล้อมต่างๆ ขององค์กร ที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติงาน บรรยากาศในการปฏิบัติงาน การผลักดันบุคลากรให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน การกำกับดูแลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ทบทวนการปฏิบัติงาน การรับผิดชอบต่อสังคม การมีจริยธรรม บุคลากรมีความสุขในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนร่วมและคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวมาส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงในเรื่องของการที่บุคลากรจะนำพาองค์กรไปในทางที่ดีเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้องค์กรเป็นองค์กรที่มีบุคลากรที่ดีและมี

คุณภาพ สามารถสร้างผลงานให้กับองค์กรอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิญญดา รื่นสุข (2561) พบว่า สภาพการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานบริษัทเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าพนักงานมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้มีผลการปฏิบัติงานที่ดี พนักงานส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน บริษัทมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีการปรับตัว มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นความปรารถนาอย่างยิ่งที่พยายามปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงส่งผลให้สภาพการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยากร หวังมหาพร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม” พบว่า อาสาสมัคร หมายถึงบุคคลที่สมัครใจปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อาสาสมัครก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคม เนื่องจากกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน อาสาสมัครจึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ อาสาสมัครช่วยสร้างความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของหน่วยงาน เป็นการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างช่วยพัฒนาค่านิยมของความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และอาสาสมัครทำให้ได้พบเพื่อนใหม่เรียนรู้ทักษะใหม่ ก่อให้เกิดความมั่นใจและการยอมรับ

ดังนั้นทั้ง 2 ตัวแปรข้างต้นจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและสอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ที่ติดยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) เทศบาลนครนครปฐมควรส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรในองค์กร ในเรื่องของการให้ความรู้หรือแลกเปลี่ยนวิธีการหรือแนวคิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ ให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้หลักพื้นฐานของความยืดหยุ่นหรือการบริหารงานตามสถานการณ์

2) เทศบาลนครนครปฐมควรควรมีนโยบายส่งเสริมการประพุดิตนเป็นต้นแบบของราชการที่ดี ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรปฏิบัติงานตามความสมัครใจ ไม่บังคับขั้นใจ และสามารถแก้ปัญหาภายในองค์กรได้ตรงตามเป้าหมายของขององค์กรอย่างเหมาะสม

3) เทศบาลนครนครปฐมควรปรับปรุงวิธีการ การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและการเปิดกว้างสำหรับการสื่อสารสำหรับบุคลากรทั่วทั้งองค์กร โดยข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการตัดสินใจในการให้บริการนั้นจะต้องเปิดกว้างและสามารถให้ทุกคนเข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจ

4) เทศบาลนครนครปฐมควรมีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ขององค์กรหรือพัฒนาแผนการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ การปฏิบัติงานระหว่างสำนักหรือกองต่างๆ ให้มีความสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน

5) เทศบาลนครนครปฐมควรเทศบาลนครนครปฐมควรมีการจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อนำข้อมูลความรู้มาวิเคราะห์ ประมวลผล จัดเก็บ และจัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร จัดการอบรม และการสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการปฏิบัติให้บุคลากรอย่างสม่ำเสมอและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย และมีการติดตาม ประเมินผลการฝึกอบรม การสัมมนาของบุคลากรอย่างเป็นระบบเพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและหมั่นเรียนรู้

6) เทศบาลนครนครปฐมควรเทศบาลนครนครปฐมควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาการให้บริการประชาชนแบบเดิม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยตอบสนองการให้บริการ เช่น การจองคิวใช้บริการทางออนไลน์ การแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและทั่วถึง โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแจ้งข้อมูลทางหน้าเว็บไซต์ การแจ้งข้อมูลที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อนและเข้าใจง่าย เพื่อให้บุคลากรภายนอกสามารถเข้าใจในสิ่งที่ต้องการได้สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งมีการเพิ่มช่องทางหลักในการติดต่อการใช้บริการ

7) เทศบาลนครนครปฐมควรควรมีการปรับเปลี่ยนระบบ โครงสร้าง กระบวนการในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ทุกปี เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านงบประมาณ ด้านการป้องกันภัยธรรมชาติ

8) เทศบาลนครนครปฐมควรควรมีการจัดประชุมรวมกันทุกฝ่าย และรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรทุกคน ให้อำนาจในการตัดสินใจทั่วทั้งองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอความคิดเห็นได้อย่างอิสระ รวมทั้งให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการคำแนะนำต่างๆ เช่น แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กรณีการ ข้าไกรเลิศ. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในงานและพฤติกรรมปฏิบัติงาน กรณีศึกษา: บริษัทปิซอฟ กัมมา (ประเทศไทย) จำกัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ณัฐชัย มีชั้นช่วง. (2553). **คุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์กร กรณีศึกษา ข้าราชการนายทหารประทวนในสังกัดกรมทหารปืนใหญ่ที่ 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ณัฐสุดา จารุณครานนท์. (2557). **คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของ องค์กร และความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน: กรณีศึกษา โรงงานผลิอาหารแปรรูป เนื้อไก่แห่งหนึ่ง.** สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดวงทอง สรประเสริฐ. (2550). **ผู้นำเห็นระดับด้วยวิสัยทัศน์เหนืออนาคต เคนบลิงชาร์ด.** แปลจาก Leading at a Higher Level, แปลโดย ดวงทอง สรประเสริฐ กรุงเทพฯ : ดีเอ็มจี.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ดี.เค.ปรีณตั้งเวลด.

ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2557). Likert's scale เป็นมาตรวัดมีเกณฑ์การให้คะแนน. วารสารบริหาร ศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ปีที่ 8 ฉบับที่ 15.

ปัทมาธิ์ พองแพร่. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการปฏิบัติงานสูง: กรณีศึกษาร้านอาหารโอบี.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ โลก. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิยากร หวังมหาพร. (2556). **พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศรีปทุม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 43.

นลพรรณ บุญฤทธิ. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลัดดา สัจพันโรจน์. (2547). **บรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การในทัศนะของพนักงาน บริษัท ชีโน - ไทย เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน).** สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภิญญดา รื่นสุข (2561). การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร: กรณีศึกษาบริษัทเอกชน
ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขา
บริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ.

วิไลภรณ์ แยมสวน. (2552). ทำการศึกษาศมรรถนะในการปฏิบัติงานและความ
ต้องการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเทศบาลจังหวัด
สุโขทัย. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการ
บริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุตรดิตถ์.

สุรพงศ์ นามนัย. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน
กับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนมาตรฐานสากล.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการ
ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

SMARTS XII

สมาคมเครือข่ายชุมชนและสังคมศาสตร์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมาคมพัฒนาชุมชน สังคมและสังคม (สพช.)
Association for Local Community and Social Development (ALCSD)

ISBN: 978-616-296-291-2

9 786162 962912